EPISTOLARUM
AB
ERUDITIS VIRIS
AD
ALB. HALLERUM
SCRIPTARUM
PARS I.

Latinæ.

VOL. VI. ET ULTIMUM.

EPISTOLÆ a 278. ad 334.
SCRIPTÆ AB ANNO MDCCLXIX.
AD ANNUM MDCCLXXIV.

BERNÆ.
Sumptibus Societatis Typographicæ.

1775.

ALB. HALLER

LECTURIS FELICITATEM.

Quando has epiſtolas ex meis ſcriniis colligere & edere ſum adgreſſus, ſcopus fuit bonas adnotationes interſperſas conſervare. Coram habebam T. Bartholini Epiſtolas, quas cum magna mea voluptate, neque certe abſque utilitate, legi & relegi. Facile vidi, non omnia, quæ ex amico animo effuſa fuiſſent, ex orbis eruditi ſapore fore: neque nova literaria, quæ fata & vitæ cujusque Scriptoris eventus ſpectarent, neque amicitiæ teſtimonia. Deinde offenſas evitari non poſſe, ſi viventium ſcrip-

 torum,

torum, etiam mortuorum, cum aliis lites, & duriora doctorum virorum de aliis doctis viris judicia prelo traderem, quæ in amici ſinum quiſque depoſuiſſet. Fuerunt, & publice de hac jactura dolorem meum teſtor, qui omnino epiſtolas ſuas, lectu digniſſimas, nollent edi. Feci ergo ut potui, reſecui inutilia, offenſas liteſque delevi, plurimas epiſtolas omiſi, de aliis putavi, quæ exiſtimarem vel inutilia fore, vel alicui gravia. Eo ſeveriorem me præbui, ut in collectione procedebam. Neque ita tamen video me ſatisfeciſſe omnibus: ſunt enim Cl. Viri, qui porro querantur, multa me nulli uſui futura admiſcuiſſe: alii, quæ ſibi lites conciere poſſent, conqueſti ſunt hic edita fuiſſe. Maluiſſent alii, doctorum virorum debiliora quædam loca eorum meritis condonata & ſuppreſſa. Non repugno

pugno, quin alicubi peccaverim. Utilitatis multi ſunt gradus: viſa ſunt mihi aliqua uſum habere, quæ aliis non videntur. Morbum Cl. viri, unicum quidem, ipſe percipio melius fore omiſſum. Ut ut vero hæc peccata a ſeveris judicibus æſtimentur, malum tamen animum abeſſe mihi certiſſimus teſtis ſum. Studui, ut publice prodeſſem, ut nemini eſſem moleſtus: ſi quid, in meis perpetuis languoribus, morbisque nunc ab aliquot annis frequentiſſimis erravi, condonent, rogo, juſti judices meo innocentiſſimo deſiderio, publice ut redderem utilia, quæ alioquin mecum interiiſſent. In reliquis linguis ſeveriorem me fore certiſſime mecum conſtitui: germanicæ vero præcedent. Bernæ d. 4. Julii 1775.

INDEX
TOMI VI.

WERN.

INDEX.

278.

CAJETANUS TORRACA.

Abstinerem profecto ab rudibus hisce ad Te litteris, nisi, ut ad sapientissimum, ita & ad humanissimum Virum essem scribendi certior. Sapientiæ tuæ thesauros, Vir in doctrinis universis Celeberrime, atque in Physiologia Princeps, Perscrutatori indefesso, ac limpidæ rationis lumine pollenti suos aperuit natura. Id plurima, eaque magna testantur aurea tua scripta: universus litteris studens profitetur hominum cœtus, miraturque. Sed ipsa hac tua raptus una & fretus sapientia, quæ indivisam habet humanitatem summam, scribere audeo ad Te, occasione desumpta a cadaveris longævæ mulieris observatione, quam, nisi Parochi testimonium confirmasset, antiquæ adeo ætatis ne Tu quidem ipse, ut opinor, extimavisses, qui humani fabricam corporis in omni statu intime noscis, atque discernis. Tantisper immorabor (licet brevitatis sollicitus) ne pretiosa tua Tibi tempora imprudens teram in historiola prius morborum describenda, quos passa fuerat, ut ab ejus filia plusquam sexagenaria exceperam, atque in extremæ ægritudinis, tandemque disectæ cadaveris expositione.

Nata hæc mulier Viterbio IV. Idus Majas anni MDCLXVII. a matre, quæ & senium attige-

rat centum proxime annorum, occubuit III. Idus anni MDCCLXVIII. in Centumcellensi D. Providentiæ nuncupato xenodochio, quod ad ægrotantium mulierum levamen, atque ad tuendas parentibus orbas puellas, nuper exstruxit munificentissimus Clemens XIII. P. M. officiis atque instantia motus Religiosissimi, recens defuncti, Hyacinthi Bambocci Parochi, Ord. Prædicatoris. Procera mulier fuerat, sanissimo constituta corporis habitu, multo referta adipe, bona jugiter fruens valetudine, quæ novem ediderat ex unico marito liberos. Cum nonam circiter expleret suæ ætatis decadem, cadit primo apoplectica. Resolvitur sinistrum latus, cujus post breve tempus usum aliquem recuperat. Ex inopinato casu fracto & sanato femore, redditur inde claudicans: fitque hoc circa tempus veris primum: frequentioribus dein obnoxia animi defectibus, ex quibus tamen, veluti experrecta, ad labores continuo redibat assuetos, vel si diu sopita remaneret, educto sanguine excitabatur. Luxationem ex iterato post aliquod tempus casu perpessa dexteri carpi, sanatur feliciter; ac præter habituales, quas innui λειποθυμίας, læta vivebat suo senio contenta, majori pollens dentium parte, oculorum acie vix obtusa. Vto. Nonas elapsi Novembris cadens noctu de lectulo contundit dexteri lateris costas, unde dolor eam & febris aggreditur. Tribus jacuit sine medela diebus, receptam denique in nosocomium ipsam invisi cum dolore spirantem, cum febri, pulsu irregulari, duriusculo. Emollientes fotus, mollissima

syrupis

ſyrupis blande inciſivis mixta olea, hordeaceæ potiones, atque unica unciarum ſex circiter ſanguinis emiſſio ſublevarunt mulierem. Die tertio (a decubitu in noſocomio) fere ſana lectulo inſidens, ac facetiis animum una cum puellis recreans, circa primam horam noctis improviſo ſupina cadit, ſenſibus motuque deſtituta. Vix reſpirat, & certe abſque ſibilo, abſque ſtertore. Facies fit cadaveroſa, pulſusque notantur cum frequentia celeres, inæquales, atque pro ætatis ratione fortes potius, durique. Latus, quod jam paralyticum fuerat, obſervatur dextero frigidius, artus omnes immoti, ſed flexiles. Eam non excitant frictiones, non ſanguis iterum emiſſus, non calefacientia pedibus admota: nullum per os admitti potuit remedium: fuerunt clyſteres inutiles. Poſtremo quinto ab hoc lethali paroxyſmo die placidiſſimè e vivis ſublata eſt.

Me quidem ad cadaveris hujus diſſectionem ſtudium indagandi movit cauſas morbi, & ſedem: ſolicitum vero reddidit occaſio rara perſcrutandi in ſenio certe extremo tum partium generationi dicatarum, tum viſcerum omnium, vaſorumque conditiones. Et ſane mirum videre erat, cum ad inciſionem deveni, accerſitis Ferdinando Tonni Medico expertiſſimo, ac Bartholomæo Riolfi Chirurgiæ Profeſſore ſolertiſſimo, manus ac ſectionem præbente, ejusque fratre Paulo juvene Chirurgiæ ſtudioſo, nitidam cadaveris externam ſuperficiem. Nullus in eo livor, cicatrix nulla, color ex albo flaveſcens; levitas imo cutis uni-

versæ ; atque mollities subjectæ pinguedinis indigitabat præsentiam. Mammæ flaccidæ & prolapsæ glandulosum abscondebant glomerem, adipe involutum non modico. Sola facies verè senilis, rugosa, & oculi in orbitam retracti. Cutis recisa observatur vasis ubique ditata, atque humoribus scatens, subjectaque cellularis tela alto hic illic sano adipe præsertim in abdomine redundabat. Nullus, neque ex visceribus infimi ventris, exhalavit fœtor, nisi qui de carnibus recens incisis elevari solet. Omentum latissimum, cuncta fovens a ventriculo ad pubem intestina, adipe conspicuisque sanguiferis vasculis contextum : atque integerrima erant cuncta hujus cavitatis viscera ; si illud excipias, quod retentæ in extrema ilei plicatura feces ad tres circiter transversos digitos illius tunicas atro ex viridi fœdabant colore. Modicum sanæ bilis in hepatis vesicula repertum est, & parum lotii in vesica urinaria. Nec prætereundum, quod omnis abdominis perscrutatio quam politissime facta fuerit, vix etenim restitantis cruoris detinebant quidquam vena cava, & quæ hepaticæ, splenicæ, mesaraicæ dicuntur, cunctæque uno verbo magis conspicuæ, quæ sanguinem revehunt in hepatis portam.

Uterus peritonei extus tunicâ indutus vix XII. lineis mensurabatur latitudine, nec XVIII. circiter lineas longitudine excedebat. Fundi cavitas minus trium linearum diametrum habebat: hinc crassissima erat, data proportione, ejus muscularis substantia, & compacta, ut vasis obstructis densum

ſum ſtricte ſpongioſum videretur viſcus. Anguſtiſſimi cavi interna ſuperficies lævigatiſſima, humens, lucens, ex rubro atra erat, atque conicæ cum baſi curva figuræ, per cujus tamen oſculum nonniſi aliqua adhibita vi tenuiſſimus ſtylus transmittebatur in vaginam anguſtam, rugoſam, madidam. Ad latera cavitatis obcæcati erant aditus in tubas. Omnia in reliquis videbantur ſana, exceptis aliquibus hinc inde per ovaria nigerrimis ex atro congeſto cruore tuberculis, veluti verrucis, ſeu varicum nodulis, quorum unus major ciceris granum æquabat. Nullum de cetero apparuit lutei corporis veſtigium. Atque me pœnitet ea occaſione microſcopium, atque injectiones neglexiſſe, ſed opportunitas deſiderabatur; fere enim clanculum in puellarum cœnobio has facimus obſervationes.

Latiſſimum pectus pulmones continebat turgidulos, obſcuros, ad coſtas ab ampliſſimo pericardio conpreſſos. Pericardium late infra adhærens diaphragmati multum liquoris pellucidi ſero ſimilis, non tamen rubelli replebat, qui revera amplæ rationem cavitatis non videbatur excedere. Cor triplo amplius quaquaverſum ſani cordis dimenſionem ſuperabat. Flava nitida multa pinguedo luxuriabat in baſi, & circa majora vaſa coronaria, quæ latiſſima aderant, & in apice: ſubater color, ſubſtantia vero mollis, & laxa hujus cordis erat. Anteriorem ventriculum implebat magna aterrimi coactique cruoris quantitas. Lacerti tenues, flaccidi. Poſterior ventriculus atramento

ſimiliter oppletus ſanguineo album duriuſculum continebat polypum, ovi ferme columbini magnitudine, qui teres factus exibat in aortam, atque in unam fortaſſe ex internis carotidibus: eductus enim ex ipſo inciſo ventriculo, ſectaque aorta pedalis quaſi obſervatus eſt longitudinis, extenuabaturque procedens ſemper albus, donec exacta pedali menſura cruentus fieret; ad diametrum vero dilatatæ aortæ ſubtriplam circiter habebat rationem. Flaccidæ pariter & tenues erant ſiniſtri hujus cavi columnulæ, facili vi lacerabiles. Aorta, atque pulmonica arteriæ, craſſis laxisque parietibus, ſcorſim a corde ſpectatæ, aneuryſmaticæ anatomico vocabulo eſſent dicendæ, ut & varicoſæ venæ pulmonica & cava, ambæque auriculæ: ſinusque ſolito longe ampliores, & majoris naturali diametri ipſæ prope ortum carotides, & ſubclaviæ; verum ad cor certe maximum omnia rationem habebant æquam: quare unicus hoc caſu cordis una & majorum vaſorum ανευρυσμα ſpectanda videbatur. Quamvis autem extraordinariam obſervaviſſemus ſanguinis in pectore copiam; non minus tamen illius momentum caput recondebat.

Hoc dum ſecabatur, cranii lamellæ oſſis, præcipue frontalis, ultra morem exiles adnotatæ ſunt. Neceſſe autem fuit cum cranio duram circulari ſectione *Meningem* ſecare, atque ſimul abſtrahere, qua vi *falx* ipſa *meſſoria* avulſa fuit; erat enim dura mater in omni puncto firmiſſime cranio adnata: cumque hanc ipſam ab interna cranii ſuperficie

perficie vi summa distraxerimus, cumulum notavimus, præsertim circa verticem, vasculorum avulsione laceratorum, cruorem densiusculum atrumque effundentium, sulcosque latos, crebros, profundosque ipsi cavæ superficiei insculptos. Per ipsam porro exteriorem cerebri membranam crebræ & dilatatæ venæ serpebant, atro coactoque distentæ cruore. Crassior & ipsa robustaque erat, & crassissima ubi duplicata aptatur in septum hemisphæria cerebri sejungens, cujus tamen sinus omnino vacuus fuit. Multo similiter sanguine vasis coercito rubens notabatur altera interior cerebri membrana, quæ facillime & integra ab anfractibus separabatur. Mediam non advertimus membranam. Corticalis substantia compacta nimis ac solida cinereo erat ferme fusco tincta colore: fusca ideo adparuit & medulla, quæ mollior erat cortice. In ipsa medulla, ubivis incideretur, frequentissime insurgebant rubra puncta eaque latiuscula, veluti ex recisis vasculis sanguineæ guttulæ. Verum sinistro ad horizontem duri corporis *callosi* reciso hemisphærio in maximum incidimus abscessum, omne hoc cerebri latus alte occupantem, ac destruentem, ibique profundiorem, ubi hujus lateris ventriculus esse solet, cujus ideo nulla amplius forma, nec choroideus processus aderat. Tota hæc substantia in mollissimam ex rubro cineream informem pultem tactu solubilem abierat, ex qua tamen nullus omnino pravus odor emanabat. Dexterum hæmisphærium figura omnino naturali observabatur, ventriculus integer cum suo choroideæ

 processu

processu latiusculo, obstructoque, nullo autem latice: neque læsum notavimus septum lucidum, neque cerebri reliquæ particulæ a naturali declinaverant constitutione. Sanissima cerebellum ejusque crura erant, atque oblongata medulla, si excipias substantiæ densitatem, atque illam, quam universalem innui sanguinis restitantiam, quæ & in ipso opticorum nervorum involucro duræ matris propagine, magis quam in cæteris ex cerebro prodeuntibus nervis, conspicua fuit.

En Vir Celeberrime! cadaveris adspectum, in quo si morbosas spectes læsiones, nihil mehercle est, quod sexcenties jam observatum plus minus non fuerit. Notabo obiter, quod iste cerebri abscessus cum iis affinis esse videatur, quos *sui generis abscessus* vocat Morgagnus (*a*): & quamvis ulcus vere dici cum Valsalva (*b*) possit, & enumerari cum illis erosionibus, quas inter apoplexiæ causas recenset Hippocrates, seu Auctor libri de glandulis (*c*); probabile tamen est productum fuisse a simplici fibrillarum cerebri ob nimiam sanguinis repletionem diu distractarum laceratione, ut ipsi Morgagno explicare placuit (*d*). Nec prætereundum est, læsionem cerebri non quidem semper oppositi lateris paralysim inducere, quod pluries Valsalva & Morgagnus Clarissmi. adnotarunt, aliique, & ego ipse sæpius exacte observaveram: verum contingit & non

(*a*) de Sed. & caus. morb. Ep. V. 7. IX. 16.
(*b*) ib. III. 3.
(*c*) Edit. Marinell. N°. 9.
(*d*) loc. cit. III. 9.

non ſemel reſolutum latus correſpondere cum læſo cerebri latere, ut manifeſtum eſt in caſu deſcripto, atque ingenuiſſimus æque & ſapientiſſimus Morgagnus minime reticuit (*e*).

Illud præterea in tam dilatato corde (eſt autem ſenibus ampliatum (*f*) cor frequentiſſimum) peculiare notaverim, quod æqua cum corde ratione cuncta ei contigua creverant majora vaſa. Et quamvis frequentius ſit in anteriore ventriculo polypos, & dilatationes obſervari (*g*), nos in utroque atrum coactumque cruorem vidimus, atque de poſteriori polypum eduximus magnum, albicantem, denſum, atque eumdem ad aortam adſcendentem & carotidem (*h*). Sed neque id rariſſimum eſſe teſtaris (*i*) Vir Illuſtriſſime, atque plures Auctorum Celebr. teſtantur enarrationes. Non autem adnotata fuit in vetula parvitas illa, exilitasque pulſus, quam polyporum præſentia producere ſolet, quod fortaſſe jaceret polypus in ampliato ventriculo, atque aorte dia-

 metro

(*e*) ibid. Ep. LVII. 14. 15. LXII. 12. &c.

(*f*) omiſſis ceteris videre ſit magnum tuæ Phyſiologiæ opus T. II. S. VI. Sect. I. §. 39. Edit. Venet.

(*g*) Elem. Phyſiol. ibid.

(*h*) Polypus alte ad jugularês adſcendens cum icone deſcribitur nitidiſſime in tuis opuſc. pathologicis. Et recordor me juvenem vidiſſe in cadavere ſimilem polypum in Archixenodochio S. Spiritus in Saxia urbis, cum Medici ibi aſſiſtentis fungebar munere.

(*i*) Elem. Phyſiol. Lib. V. Sect. I. §. XI. not. n. o. o.* Edit. Venet.

metro multum luminis relinqueret, ad trajiciendam ſanguinis impulſi undam liberis contractionibus.

Addam, poſſe inquiri, apoplexia, an lethali ſyncope, an utraque ſimul ſublata fuerit longæva mulier? Apoplectica jam fuerat decem circiter ante annos. Frequentibus erat obnoxia λειποθυμιαις. Illius in capite, hujus cauſa morbi obſervata eſt in corde. Cum fuit lethali morbo extremoque aggreſſa, nulla partium nova reſolutio, nulla contractio, ſola vero artuum immobilitas, non ſtertor, non crebra & fortis reſpiratio contigerant: retinuerat quidem fæces & urinam: refrigeratione tantum obſervatâ in latere primum reſoluto. Pulſus econtra pro ætate fortes, duriuſculi, cum frequentia celeres, inæquales, imo ἀσφυξια vix momento mortem præeeſſit, quæ non niſi ad initium uſque quinti ab extremo paroxyſmo diei ſucceſſit.

Cæterum de craſſæ meningis ad cranium firmiſſima adhæſione non miror: ſimiles alias notavi; atque ejus motum non eſſt vitæ neceſſarium, Te, obſervationibus innixum, jam docuiſſe haud neſcio (*l*).

Aſt illud in hoc cadavere ſpectabilius a me æſtimatum fuit, quod ſenii adeo extremi fere nulla, ſi faciei adſpectum prætereas, adparuerint indicium. Quid enim tantæ longævitatis erat ſignum in

(*l*) Et plures ſane refert obſervationes Morgagnus de ſed. & cauſ. morb. Epiſt. III. 21. XXVIII. 2. XXXVII. 30. LI. 6. 38. LXVII. 14. &c.

in cute mollissima omnino vasculosa? quid in cellulari sano adipe fere ubique referta? quid in visceribus, in laxo corde, atque in majorum vasorum mollitie, & in minorum patula meabilitate? Uterus certe adeo contractus, tubæ occlusæ, nigræ verrucæ in confusa ovariorum fabrica, ætatem viderentur indigitare antiquam: sed æquivocum hocce senii testimonium est: sæpissime enim in viridiori ætate uterus inventus est exiguus, arctatus, cavitatis perangustæ, crassissimis parietibus, osculo coalito &c. vide sis, ceteros omittendo Cl. Morgagnus (*m*), quem veneror sapientissimum & amicissimum colo: tubasque cæcas Tu Vir Illme. sæpius vidisti citra senectutem (*n*). Quid autem de verrucis illis ovariorum nigris sentiendum? De rugis vero vaginæ reparatis nihil memorem; est namque obvium: atque abs Te facilis reparatio asseritur (*o*).

Vasorum angustationem (*p*), obcæcationem, duritiem, eamque non semel in senibus osseam (*q*), quæ causa hoc senili in corpore prohibuit? Dicerem plura, quorum tamen causæ expiscandæ adhuc essent ad peculiarem usque corporis hujusce, solidorum humorumque constitutionem.

Cor

(*m*) De sed. & caus. morb. Ep. XXXIV. 11. XLVI. 20. XL. 124. LI. 4. LXVII. 9. &c.

(*n*) Opusc. path. obs. 41. 42.

(*o*) ibid. obs. 39. hist. 3.

(*p*) Novit & Galenus senibus angustiores fieri venas &c. de sanit. tuend. lit. 5. cap. 7.

(*q*) Elem. physiol. (Tua) lib. VI. Sect. II. § 3. & opusc. pathol. obs. 18. 19. 47. 51. & apud Morg. l. c. aliosque autores. Mirabiles & ipse vidi ossificationes etiam in non senibus.

Cor tam grande, tam enutritum, amplius adeo coronariis vafis, tantoque idcirco adipe, qui eadem majora fequi folet (*r*), munitum, quid mirum fi molle, fi laxum fuerit, fimilisque aorta arteria & pulmonicas? Quo autem minus crefcit eft quidem cor plus irritabile. Ab ejus vividiori irritabilitate pendet fanguinis propulfio validior, quæ extremorum etiam vaforum collapfum, & obcæcationem prohibet. Nonne hæc eadem ratio pro vafis cor ipfum enutrientibus valet? Sed ex fluidorum parte requiritur conditio, qua etiam præpediantur vaforum occalefcentia & rigiditas. Generatim loquendo, minus terræ, gluten levius, plus blandi unctuofi, aquei muci multum, folidas partes, reparando, molliores reddunt: an hæ conditiones tum fluidorum, tum cordis, folidorumque omnium favet longævitati? An eædem fenium adeo extremum mulieri procurarunt? Certe eam nifi fubftuliffet morbus, cujus in corde, & cerebro caufam vidimus, & qui fenibus effe folet peculiaris, in εὐθανασίαν fenilem tardius conftitutionis fuæ ratione vifa eft anus occurfura.

In ariditatem fenilem citiffime incurrunt quidam: nec rari funt, qui habitum fervant provectiori ætate vafis patulis humidum. Sed certe fenium attingunt corpora vividius, quibus minor obcæcatur vaforum numerus, feu quæ humidiora funt: unde notavit jam Galenus (*s*), id effe maxime diuturnum, quidquid minime ficcatum eft.

(*r*) Lit. VI. Sect. 3. §. 1. Tuæ phyfiol.
(*s*) Gal. de fanit. tuend. lib. V. cap. 3.

eſt. Nec repetenda hæc eſt ſeneſcendi facultas, ac diverſitas, ab alimentis tantummodo, a regionibus, aëre &c. verum ab ipſis maxime primordiis animalis in utero cum primò evolvitur. Maximus porro hominum numerus e vivis rapitur violenter: ii autem, qui evadunt pauciſſimi, indubium eſt, ad extremam proveniunt ſenectutem, peculiari quisquis vitæ genere uſus. Aridam, humidamve ſenectutem attigerunt helluones, ſobrii, qui laborioſam, qui deſidioſam duxere vitam, & pauperes, & opulenti. Conferre duntaxat, nec parum, valet ad violentas arcendas ægritudines violentamque mortem prudens vivendi methodus, ſalubris regionum conſtitutio. Vitæ terminos citra violentiam, & qui naturales dicuntur, ſuos habent peculiares pro quaque ſpecie & belluæ, & plantæ: nonne in embryonibus ipſis ſunt rudimenta ſpecificæ viventium longævitatis? Ibi videtur poſuiſſe vitæ terminos naturæ Auctor ſapientiſſimus omnipotens, in cujus viva mente ſunt & termini abbreviati, ſeu violenti.

Illud inevitabile longævis omnibus eſt, quod mechanica neceſſitate organicum cerebri, aut cordis, aut utriusque contrahant ſenſim, ſine ſenſu læſionem aliquam. Tum in aridis ſenibus, tum in ſucculentis, cordis motui efformantur innumeræ reſiſtentiæ; unde ipſum labefactari plus minus neceſſum eſt, & in ejus cavis, & in pulmone, & in cerebro reſtitare cruorem. In aridis evenit vaſorum obcæcatio, collapſus, induratio: in ſucculentis infarctio vaſorum, obſtructio: in illis irrita-

irritabilitatis ſtatus a nimia muſcularium fibrarum cohæſione ſenſim aboletur (*t*). In his ab eodem ſtatu irritabilitatis paulatim & denique recedunt fibræ, nimium recedentes a congruo mutuo contactu (*u*). Sic gradatim evertitur in utrisque animalis œconomia, in qua vita conſiſtit, & hæc neceſſario deſinit. Apprime igitur romanæ Princeps eloquentiæ (*x*): Mors, inquit, ſenibus ſecundum naturam, juvenibus repugnante natura. Quid eſt autem tam ſecundum naturam quam ſenibus emori? quod idem contingit adoleſcentibus & repugnante natura.

Animadverto jam de longæva me loquentem longam nimis, & fortaſſe ad nauſeam ſcripſiſſe epiſtolam. Ignoſcas quæſo, atque veniam in humanitate confidens ſpero tua, Vir humaniſſime, & ſapientiſſime. Te interim, ut precor, D. O. M. ſervet ad ſenium eo, de quo diſſerui longius, feliciusque. Vale. Dabam Centumcellis III. Nonas Januarii MDCCLXIX.

(*t*) ex leg. 3. 4. de legibus, quas irritabilitati, cujus Tu Auctor es immortalis, præſcripſit Clariſſimus F. Fontana.

(*u*) ib. ex leg. V.

(*x*) Cicero dialog. de ſenectute.

279.

CALDANIUS.

Miſi ad Somiſium diſſertationem paucis ante diebus Neapoli redditam, quam olim de me poſtu-

postulavisti. Ea continet varia circa elephantem; non autem, ut credo, anatomica. Certe enim ex eo regno nihil aliud super hoc argumentum in lucem prodiit. Magnum impendi laborem, sed gratum, pro ea comparanda. Addidi historiolam insitionis variolarum more Tronchinii, quam editam voluerunt Parentes infantis, in quo experimentum institui.

Dabam Patavii die 25. Januarii 1769.

280.

ANTONIUS DE HAEN.

Humanissimas tuas litteras, 14. Maji ad me datas, curante Illustri Viro Boneto, accepi. Responsum multo tardum homini ignoscas, oro, quem cursus pathologicus biennalis ad metam properans, quem clinica publica, quem frequentiores in dies in urbe consultationes, litteræque consultatoriæ, ita premunt, ita abripiunt totum, ut dulcissimo commercio amicorum litterario vix horula supersit.

Attentius legi, Vir Perillustris, litteras tuas, lætusque exosculatus sum; mœstus ob id tantummodo, quod haud satis videare perpendisse, quæ me causæ Tibi quondam adversarium reddere debuerint.

Etenim dum primum adversum Te calamum arripui, metuebam ne multa, ne grandia, ex nova

va doctrina in salutem publicam detrimenta nascerentur: verbo, ne præter cum necessitatem, tum veritatem, genuina Pathologia & Nosologia immutarentur?

Ac primum quidem ex eo, quod tendines ac membranæ sensibiles esse negarentur, nonnullorum & prævidebam, & experiebar, audaciam; qui partes easdem inconsideranter lædendo, doloris existerent convulsionisque fabri.

Secundo, Hippocraticam praxin, quæ unice salutaris, unice vera est, dolebam sic a pluribus Medicis negligi, ut nihil, nisi irritabilitatem aut nimiam, aut torpidam, in morbis clamantes, præcipuas Hippocratis, easdemque æternas, haud modo negligerent, sed & vilipenderent, leges.

Itaque primarius praxeos medicinæ in hac antiquissima & frequentissima Universitate constitutus, novam doctrinam aut amplecti, aut refellere a discipulis cogebar. Interim haud exigua librorum lectione, litterario etiam amicorum commercio, propriaque experientia, ut videbar, convictus, doctrinam hanc non amplecti, sed refellere me debere arbitratus sum: qua quidem in re si quid inconsideranter dictum, si quid forte impetuosius prolatum a me fuerit, id potius veri, salutisque publicæ amori, quam animo perverso, tribuas. Id quod claris adversariis meis, tam his qui contra *difficultates*, quam illis, qui adversus *vindicias* meas, acerbum acuere calamum, pari jure, pari concedam animo.

Si

Si nihilominus urbanitatis limites me non nihil exſiliiſſe urſeris, profecto unum alterumve verbum ne calamo effluxiſſet maluiſſem; quodque veniam ejus petenti facile condonabis: quæcumque pariter aliis, quæ illuſtri Tiſſoto, horum ſimilia, pejorave, exciderint, hæc ego ut ne ſcripta quidem unquam, aut mente cogitata, reputabo.

Interim, Vir Celeberrime, id pro eo, quo candore es, inficias nunquam ibis, quod nec mihi, nec aliis, qui mecum veritatem, ſalutemque publicam, unice quærunt, tantam dediſſes manus Tecum conſerendi cauſam, ſi quod & in penultimo, & in ultimo operis majoris tomo, ſuper agitata nos inter quæſtione profers, a principio protuliſſes. Quid enim, amabo! ad praxin medicam refert, utrum pleura, dura mater, membranæ, ligamenta, tendines, ſuis propriis, an vero alienis, illisque incumbentibus, tangentibusque nervis, dolere queant: modo ipſiſſimæ hæ partes ſive contuſæ, ſive ſauciatæ, ea exhibeant phænomena, ea auxilia petant, quæ ſæpe nervoſæ exhibent petuntque partes? Quid mea refert pleuriticusne a pleura inflammata, qua pleura doleret, an a nervis, quos hæc membrana ſibi circumpoſitos gerat? Quanquam frequentem pleuritidis ſedem in pleura ipſa locari, & quatuordecim demonſtrationibus immortalis evicit *Morgagnus*, & aliquoties vidi ego, & præclarum *Göttingenſis* Univerſitatis ornamentum *Wrisberg* in cadavere, me demonſtrante, luculenter perſpexit. Hæc porro, & ſimilia, ſi ad priorum tuorum experimen-

mentorum editionem adjecta fuissent, omne tulissent offendiculum; omnemque metum, ne sive medicæ, sive chirurgicæ praxi, hæc doctrina obesset, præcavissent.

Interim erga Te sincerus perpetuo animus fuit, nunquam non addictus, benevolusque. Tua in cathedra, inque clinicis, si quid ad phænomena morborum, eorundemque explanandas causas conferrent, semper laudavi auditoribus meis, perpetuoque laudabo. Sed de hisce satis.

Gaudeo, Vir Celeberrime, tantum artis nostræ promovendæ studium adhuc Tui, mecum jam senescentis, in sinu ardere, ut *Bibliotheca medica*, & quidem tali, quam nobis spondes, orbem medicum ditare, amplificareque mediteris. Immensus nimium profecto quem suscepisti, cuicumque mortalium labor foret, qui & ætate, & usu, & librorum apparatu, memoria quoque & præprimis judicio, Tibi inferior existeret. Tot quippe inventa hoc seculo *nova* quæ audiunt, vetera omnino sunt, quorum, suppresso legitimi parentis nomine, sui veluti partus gloriam ambiunt plagiarii; aut sunt explosa quondam, quæ inanis gloriolæ cupedo revocat in usum; aut denique vere nova, quæ non respondent magnificis promissis, quorumque pudebit posteritatem. Plagiariorum exosa gens est, cui vix parcendum: quamvis dentur, quos citra culpam, citra malitiam saltem, ut tales salutaveris. Et ego nonnunquam me primum quidem quid observasse ratus, idem postliminio in antiquissimis legi scriptoribus.

toribus. Inter alia autem nunquam *Cl. Weitbrecht* placita evolveram, quando meam qualemcunque opinionem de corde non projiciente sanguinem, sed locante in arteria proferrem. Præterea dum raptim quid scribimus, fit etiam nonnunquam, ut nos id ab aliis hausisse non meminerimus.

Porro quod ad nova inventa spectat, laudo regulam, quam *El. Phys. Tom. 2. p. 272. de Bourdevanis* agens, dederis: „ id autem structuræ genus, inquirendo, experimentorum iteratione „ oporteat aut stare, aut everti, quorum utrumque otium, & opportunitates, & liberum inprimis a præjudicata opinione animum poscunt.

Hanc regulam, nisi me animus fallit, ad nova quæcunque observata scrupulosus semper, aut forte justo scrupulosior, observavi.

281.

JOH. GESNERUS.

Tua Vir Amicissime benignitate superiori septimana curante nobilissimo Filio tuo Hilliani operis volumina II. . . VIII. pridie vero per amicum nostrum D. Schulthessium posteriora volumina quinque IX. . . XIII. ad me pervenerunt. Agnosco gratus tuam in me benevolentiam, quod pretiosum & rarissimum in his oris opus benevole

communicare volueris. Paſſim in hoc rariores nec prius viſas ſtirpes deprehendo, quas in uſus meos convertam. Magnificum certe opus & cognitioni ſtirpium promovendæ apprime utile, majori cum feſtinatione ſcriptum videtur. Gemella forte ſola varietas Bidentis radiatæ radio ſemifloſculorum albo. Meridiana non incommode ad Arctotin refertur. Vaſtiſſimum erit opus, cui exitus non facile prævidere licet, pretioſiſſimum quoque, cui emendo pauci ſunt pares. Curabo ut illæſum tuto ad Te redeat, ſi modo per unam aut alteram hebdomadam ejus uſum conceſſeris. Etiam hoc opus me ad edendas meas Tabulas potius incitat, quam abſterret, etſi ego pauca nova proferenda habeam, puto tamen iis & tyronum & emtorum commoditati conſuli poſſe.

Haenius rationis medendi partem XII. edidit, in qua de irritabilitate, & contra inſitionem variolarum ſcribere non deſinit.

Vale Vir Illuſtris & Amiciſſime, mihique favere porro perge.

Turici d. 26. April. 1769.

282.

CALDANIUS.

Publica vox eſt ab adverſariis meis promulgata, in poſtremo libro Te quæſtionem de tendinum plurimarumque membranarum inſenſitivitate omnino infirmaviſſe, cum ipſi Haenio ſcripſeris

ris, eas partes ſenſu non deſtitui. Haenii librum non vidi : verum ſi poſtremam epiſtolam tuam intellexi, res contrario modo ſe habet : hæc enim lego : *Interim Ill. de Haen noſtra in tendinibus experimenta repetiit, & confirmavit.* Si bene legi, iniquus eſt Haenius ſi contrarium ſcripſit ; aut iniqui adverſarii, ſi non ſcripſit.

Legere aveo, quæ ſcripſit Houſſetus contra le Catium ; nam ſi de quæſtione noſtra ſermo eſt, videbo quid Houſſetus propoſuerit contra diſſertationes le Catii, quod ego non propoſuerim ; ſimulque intelligam & cognoſcam, quæ fides habenda erat illuſtribus amicis, & Molinellio præcipue, qui de meis *Rifleſs. fiſiolog.* ſcripſerat, *me ita le Catium compreſſiſſe, ut nulla ſpes eſſet, poſſe eum iterum in arenam deſcendere.*

Lente admodum pergo in ſeribendo opuſculo, cui titulus erit *Cogitationes phyſiologicæ* ; quod & in erudiendis diſcipulis quotidie tempus teram ; & in ſcribendis conſultationibus ; & nunc etiam Chirurgorum examina & methodos examinandi reformare Sereniſſimi Principis juſſu mihi fuerit demandatum.

Litteras nuper ad me dedit illuſtris amicus Albinus, qui rogatus quid ſentiret de lite a . . . . mihi intentata, nempe de parvis foraminibus, quæ circa foramen majus ovale oſſis ſphenoidis, quod ramo tertio quinti paris, ſ. maxillari inferiori tranſitum concedit ; an nimirum foramina vix ſetam admittentia, circa majus illud foramen

perpetua ſint, & quid ea foramina ſubeat; hæc, reſpondit, alia atque alia in aliis atque aliis inveni; in aliquibus nulla: quæ quum implevi, vidi vaſcula penetrare per majora a perioſteo ad perioſteum; per alia, fere minora, vaſcula penetrare ad interiora oſſis, quam diploen appellant. Non memini videre *ex trunco aut ramis quinti paris nervulum quendam ſurſum recurrentem duram meningem adire: neque memini id me aliqua occaſione dixiſſe*, certe non ſcripſi.

Vale, Vir Præſtantiſſime, & me porro, ut ſoles, ama.

Patav. 29. Junii 1769.

283.

DOMINICUS AUGUSTINUS ALBERGHETTI.

Neſcio an mihi id recte factum, vel inconſulto potius contigerit, ut opuſculum quoddam a me conſcriptum inter ſpectatiſſimos amicos communicarem, cujus pars operis ſyſtema reſpicit tuum de naturali quarundam partium humani corporis aneſthæſia & irritabilitate, altera pars ſpectat ad peculiarem cruris amputationem, atque ultima tandem verbis, & lineis crus artificioſum figura, motuque naturale æmulans, a me inventum exprimit; cuncti enim me amici in eam mentem impulerant, & urgent adhuc, ut ea quæ domeſticis obdere tenebris ipſe decreveram, debeam

beam modo publicæ luci committere. Verum & ſi multa apud me valeant auctoritate, ut fere nequeam me continere, quin morem iisdem geram, hoc tamen antequam exequar, Vir Clariſſime, multum conſilium & optimum, fidemque tuam exquirens, hujuſce libelli apographum manu exaratum ad Te mitto. Ita inprimis inire gratiam Tecum exopto, qua certe nil mihi ſuavius, nihilque glorioſius unquam erit, dein excelſæ ſapientiæ tuæ ſcripta quæcunque mea ſubjicere. Interim litteras tuas anxie expectabo, quibus ſi opus comprobaveris, facile etiam admittes, ut celeberrimo nomini tuo exornatum in lucem exeat, ſin minus meticuloſus libellus haud prelum videbit: litteris porro illuſtratum tuis libentiſſime & fidenti animo ampliſſimo Foro Cornelienſi patrio meo Senatui dicare non pertimeſcam; imo mihi facile tunc perſuadebo teſtimonium mei erga ipſum grati animi non contemnendum perhibiturum fore, a quo innumeris, maximisque beneficiis ſemper affectus, nuperrime autem decoratus extiti ſatis fulgenti diplomate, quod transſcriptum, atque huic epiſtolæ honoris mei cauſa adjunctum volo.

Vale Philoſophorum Medicorumque Princeps, vale per ſecula ad Litterarum felicitatem.

Data Foro Cornelii in Æmilia quinto Idus Septembris anno ab Æra chriſtiana 1769.

284.

ANTONIUS CAPDEVILA.

Si valetis bene eſt, nos vero valemus. Litteras accepiſti noſtras datas Tavarræ Spartariæ Cal. Aprileas 1767. una cum Mariæ Perezii Paſtoris variolarum inoculationis diſſertatione, Piquerii inſtitutionum Medicorum judicio, & Querii Floræ Hiſpanæ III. & IIII. vol. Querii ulteriora volumina, adfecta, videbit nemo. Michaele Barnadeſio Regis Botanices Prof. Madridenſi, viro ingratiſſimo & avaro plantas DCCC. examinandas dedimus, quarum plurimas cæteris incognitas, ſi ei fides danda, quas mihi extorſit; in priori principiorum Botanices parte Madridii apud Am. Perezium ſolo 1767. edita modo Cl. Linnæum Teque laudat, modo ſupra modum contemnit, Tourneſortiana doctrina mediocriter eruditus, quare Tuam Botanices, & Linnæi doctrinam ſummam & eruditionem inſignem, haud intelligit. Reliquas, & CCCCXXXV. quas in Horto Pharmacopolarum Madridenſi, & in regio ſuburbio legimus plantas Danieli Scheidenburgio, viro ingratiſſimo dedimus, ut ad Cl. Bergium Stokholmiæ Botanices Prof. Reg. mitteret. In regio noſocomio Madridenſi Anat. deſectiones a Johanne Gomezio Anatomes Prof. regio perfectas vidimus. Hortus regius (vulgo rupes calientes) a regia urbe II. lapidibus prope Manzanares ripam ampliſſimus, adfectus haud perfectus ob Barnadeſii deſidiam,

diam, & ſocordiam. In bibliothecis Exmi. Medinæ Cœli Ducis, ac Regia haud pauci extant Hiſpanorum, Luſitanorum exterorumque abhinc 11. ſæculis rei medicæ ſcriptores, quorum notitiam claris viris Nicolao Antonio, Seguerio, Præceptori olim noſtro nunquam ſine laude nominando, Rodriguezio, Ximeno, Jacobo Borboſæ Machado Luſitano ſ. debemus. Ob bibliothecæ regiæ Præfecti deſidiam, ſocordiam Optimus Rex noſter an. 1761. juſſit typographiam regiam, atque bibliothecam ædificare ampliorem, & univerſi orbis ſcriptores, & MSS. emere, ſed dormitat Homerus: in bibliotheca reg. tuam diſcendi medicinam methodum vidimus, tua reliqua opera ultra Pyrenæos nuſquam. Piquerii Praxis med. binas partes, Barnadeſii priorem, poſteriorem (ob Prof. Botanices noſtratum Academiarum ignorantiam) videbit nemo. Plantas ſiccas majores, conſpectum noſtrum Medicorum Hiſp. & Luſitanorum chronologicum Tibi curabo, ad Te Cal. Novembris 1770. mittamus, eo uti velimus Cl. V. ut Tua Medicorum Bibliotheca lucem videat completior, quam tuo animo moliris. Cl. Michaelis Caſiri Bibliothecæ arabico-hiſpanæ vol. II. abhinc II. annis editum haud expectamus videre, qua cauſa ſi ſcires, ſtupefactus eſſes. Maxima cum lætitia affectus de Cl. Tiſſoti Megapolitani Ducis Archiatri honore, eum potentiſſimi Hiſpaniarum Regis Archiatrum exoptamus videre, ob ejus doctrinam ſummam ac eruditionem eximiam. Rei medicæ noſtrates variolarum inoculationem Reipublicæ ſaluti noxiam ſupremo Caſtellæ Senatui renuntiarunt;

Vincentius Perezius Valentinus, regiæ familiæ Medicus, nuper hoc de argumento dissertationem publici juris fecit, invito Castellæ supremo Senatu. Exmi. Arandæ Comitis decreto omissis Fanaticis Madridensibus, quorum fictis causis cognoscentes opprimunt, ad Provinciam Karthaginensem redimus, ut pacato animo omnibus medicinæ partibus toto pectore incumberemus.

Vale, Ills. Vir Europæ decus & ornamentum maximum, salutem tuam cura diligenter, uxorem, filios filiasque, Cl. Tissotum & Franciscum Grassetum meo nomine plurimum saluta. Tui amantem redama.

Tavarræ prope novam Karthaginem die XV. Octobris 1769.

285.

JOH. GESNERUS.

Etiamnum me molestus catarrhus cum exanthematibus junctus detinet, & ab occupationibus publicis impedit, dum regimen sudoris per totum matutinum tempus fere imperat. Ex usu Corticis Peruviani & Quassiæ meliuscule habere cœpi.

Ex obitu carissimi & desideratissimi amici D. Ottii summum dolorem & maximam jacturam passi sumus. Obiit ex inopinato & subito prolapsu intestini, in herniam incarceratam degenerante.

rante. Non antea nullum herniæ indicium sentiebat, sed tumentem saltem hujus lateris testiculum & funiculum spermaticum; ut etiam suspicio herniæ evanescere cœperit, & expertissimus noster Burkardus repositionem frustra tentavit. Docuit v. sectio cadaveris exiguam ilei portionem vix pollicem longam, verum totam gangrenosam, annulo constrictam. Societas nostra physica imprimis in Botanicis & Oeconomicis hunc amicum desiderabit.

Vale Vir Illustris & Amicissime, mihique favere perge.

Turici d. 16. Dec. 1769.

286.

JOH. GESNERUS.

Cum litteratissimus Hottingerus, dignus Hottingerianæ eruditionis hæres, per Bernam Ebrodunum tendat, paucis hisce verbis ei ad Te Vir Amicissime aditum parare constitui, tuæque humanitati eum commendare. Tradet Tibi a se elaboratam commentatiunculam de miraculis, specimen suæ in humanioribus litteris diligentiæ, qua se venerandis Præsidibus multum probavit, ut cum applausu in numerum V. D. Ministrorum sit receptus, & ab Ampliss. Magistratu præmio, pro instituendo itinere litterario, sit condecoratus. Philologiæ impr. & Metaphysicæ præcipuam operam dedit, parciorem Physicæ: cæterum in literis

ris eos profectus fecit, ut spes sit, eum aliquando patriæ utilem operam præstiturum esse.

Turici d. 6. Januar. MDCCLXX.

P. S. In latere orientali montium urbi nostræ imminentium collis insignis *der Geisberg*, qui monti Thuricensi est subjectus, ipsis Calendis Januarii gliscere cœpit & fissuras agere, & pauca quædam jugera a cohæsione pristina soluta depressiorem nunc situm obtinent, & ab urgente superiore massa aliquot vineæ sunt destructæ. Cum mons aquarum sit feracissimus, forte vena quædam arena elota cavitates effecit, in quas continuis pluviis emollita & laxior terra subsedit.

287.

ANTONIUS PEPE.

Omnes industriæ meæ fructus & fortunæ uberrime satis collegisse autumavi, cum Tu, Vir Ornatissime, medicæ facultatis decus & ornamentum, atque in toto orbe litterario clarus, & egregius, & de eo satis superque bene meritus, tenuissimos labores meos haud invito animo receperis, neque eos refellisse ex epistola tua manifeste perceperim. Quas igitur gratias gratissimus Tibi geram, & quanti benevolo animo Te faciam, tua potius conjectura ex acceptis beneficiis intelligere, quam mea mox scribendi vis Tibi poterit enucleare.

Interim

Interim clarissimis Medicis Neapolitanis, qui Te præ aliis viris bonis jure quidem merito admirantur, & colunt, medicam Bibliothecam (summum sane opus) novissimis authoribus, sententiisque tuis præclaram & ditissimam, ut sperare licet, nunc temporis facere, & præ foribus esse summopere arrisit, ac Te rogatum volunt, ut quam citissime in lucem edas.

Ne tandem aliquid omittam, scias velim, quod, licet Cosmus Moschettinus sit in Provincia à nobis satis dissita, redux jam ad patriam; quæ tamen mihi jussisti, statim ei patefacere per litteras curasse.

Hinc non sine mei cordis mœrore dignos nostrorum Medicos conatus post Jacobum Toppium, quorum titulos, & alia petita mittere deberem, non habeo. Quamvis enim non deficiant hic homines litteratissimi, & in medica Provincia versatissimi, neque solum Parthenopæum (Domino secundo) invideat alteri cœlo, cum tamen deficiant præmia, & alter alterius fortunam detrahere satagat atque mordicus dilaniet, nemini ullum opus industria & debita diligentia elaboratum nunc construere facile licet. Produnt solum frequentissime dissertatiunculæ nonnullæ luce dignæ, & omni ornatu præditæ, ut primum novum aliquod naturæ phænomenon interpretandum occurrit. Plures epidemicam constitutionem, quæ anno 1764. hanc civitatem crudeliter afflixit, ordine physico medico descripserunt, quos inter Thomas Fasano regius Professor Physicæ rerum vario-

varietate, atque verborum delectu rem tantam satis fuse est prosequutus - substita. Della febbre epidemica sofferta in Napoli l'anno 1764. Lib. III. di Tommaso Fasano.

De eodem malo disertissimus Physicus, & Mathematicus Cælestinus Cominale accuratissime scripsit, ut prætercam Michaelem Sarconium, qui de eadem materia italico sermone nimis concinne loquitur, aliosque quamplures; cujus titulus:

Historia physico-medica epidemiæ Neapolitanæ anni 1764. opera, ac studio Cælestini Cominale elucubrata.

Honestissimus & alter noster Professor hæc noviter quoque non inglorie exaravit. Delle morti, e malattie subitanee del Dottore di medicina e filosofia Pasquale Ferraro.

Nec non idem ex idiomate anglico in italicum sequens Lexicon non inerudite traduxit, & aliquantisper sæpe sæpius locupletavit, cujus titulus: Dizionario pratico-medico, e Cerusico portatile, o sia Compendio dell- intera Pratica medica, e Cerusica del Dottor James composto da un Socio dell- Illustre Academia di Londra --- Tom. I. Dizionario farmaceutico chimico portatile, o sia Compendio di Farmacia, è di Chimica composto da un Socio e come sopra --- tom. III.

Denique Vir omni laude dignissimus Carolus Curtius xenodochii incurabilium primarius Professor,

ſeſſor, & unus ex noſtris præclariſſimis Clinicis aliquibus abhinc annis ſequentem diſſertationem valde diſerram emanavit ſub titulo:

Diſcuſſione anatomiche pratiche di un raro, eſtravagante morbo cutaneo in una Giovane Donna felicemente curato, in queſto grande oſpedale del - Incurabili, indirizatte al chiarissmo. Sigre. Abate Nollet Membro della Reale Academia.

Extat & hæc cedro digna diſſertatio ob ſummam eruditionem, quamvis mole, parva a Filio præſtantiſſimi Profeſſoris Michaelis Angeli Ruberto cogitata & facta nova morbillorum obſervatio a Cajetano Ruberto in Regio Archigymnaſio extraordinario Profeſſore deſcripta & Excellentiſſimo Swietenio dicata.

Franciſcus Merli ſibi minus, magis aliis glorioſe vivens hæc, & alia produxit - - metodo di dare le unzioni di mercurio nel nuovo oſpidale di Chiaia - - Ulterius - - Guida medica intorno all uſo del Caffè, e Cioccolatte di Franceſco Merli primo Medico degli eſerciti, e ſpedali del Rè delle due Sicilie diviſa in tre parti.

Deinde quidam meritiſſimus Sacerdos, qui artem noſtram honeſte nimis exercet, phyſice recurrentem ferream generationem in quodam tumore in collo ruſticæ feminæ nato explicavit, cujus titulus:

Ragionamento iſtorico fiſico del Dottor D. Nicola

Nicola Sernicola ſul caſo di una Donna Siderogona felicemente curata.

Quæ tandem de variolis cogitarunt, & brevi producent duo clariſſimi viri Michael Sarconius & Dominicus Cotunnius neque poſſum ſatis ſcire, neque hoc curare debeo, cum credam authores ipſos hiſce Te conſcium feciſſe. Et mox hoc Lexicon in lucem edidit Aretanius. Dizionario iſtorico - medico del Sigre. Eloy tradotto dal Franceſe collaggiunta di molti articoli diviſo in ſette Tomi da Pietro Aretano Medico Napolitano.

Poſtremo hoc unum Te flagitatum volo, ut tuam nobiliſſimam vitam magni facias, ut Tecum dignitas artis noſtræ diu vivat. Ego vero, quantum poſſum, & mihi ſperare datum eſt, a Summo Numine annos multos Tibi precor, & ſat erit, ut Tu, Vir Excellentiſſime, pro tua humanitate mei reminiſcaris & me diligas. Vale.

Datum Neapoli die 10. Aprilis 1770.

288.

JOSEPH ROVATTI.

Noviſſimum, quod innuam naturæ phænomenon, quodque inter innumera, quæ magno varioque naturæ penu contingunt, non percommune & leve cenſetur, me dulciter exſtimulat ad calamum

calamum capessendum, ut ad Te Illustriss. & famigeratissime Vir, de hoc epistolam mittere audeam, quod forsan nostros nondum prætergreditur fines, & consequenter Te fortasse etiam latet. Hoc idem pertinet ad puerum in utero rusticæ matris a septimo circiter conceptionis mense, non una vice, sed pluribus vagientem: quæ res non solum re medica illustrium, sed aliorum etiam virorum curiositatem maxime excitavit.

Ut rem clarius exordiar, sine me dicere, exaratam rem fuisse magnæ litis principium. Alii, qui mulierem adiverunt, & quos experientia & observatio non falsa, aut levi arte instituta dulciter flectunt, nec qui omnia, quæ intelligere nequeunt, negant, inter difficillima quidem, sed vera naturæ phænomena rem reponunt. Alii factum irrident, inter fabellas, quas vulgo venditat credulus bonorum hominum & vetularum popellus, illud collocare censent, & ad summum ajunt, suppositum infantuli oris sonum explicari posse, per quandam ex matris intestinorum canali flatuum eruptionem, seu fluctuationem humorum vagitus aliquo modo imitantium: sic factum explicando, sicuti & explicarat olim Dom. *Verheyen Supplem. Anatom. Tract. V. c.* 18. illud a clariss. *Boyleo* relatum. Attamen nescio, quo pacto observatio in casu nostro non dubia, sed pluries attentissime repetita, & sibi eædem æqualis reperta, negari possit. Nonnulli alii non desunt, qui non solum hisce succenturiantur, & vagitus existimant meram somniantis fabellam, sed absque

 ingenuo,

ingenuo, ut patet, Philoſophorum candore, aut hujusmodi feminam eſſe pernegant, aut illam inter mulieres hypochondriacas ſeu delirantes compingunt; & ſicuti omni credulitate donatos illos illudunt, qui vagitus ſuſtinent; quamvis & ipſi mulierem interrogaverint, & mulier ſanæ lucidæque mentis habitu polleat. Hos tali pacto phænomeni negatores enunciare mihi placuit, nam ſicut apud nonnullos, qui ſe huic certamini miſcent, negatio ab iſtorum negatione dependet, ſic hoc debile pateat negationis fundamentale principium,

Inter hos bellicos rei litterariæ tumultus, quibus noſtra nunc premitur regio, rem vere cognoſcere exoptans, etſi non medicam, neve aliam facultatem profitear, & ſolum juvenili in pectore maximum exardeat ſciendi ſtudium, nonnullis diebus tranſactis recepi, ut ſi non obſervationum (non enim tantum diligentia, ſed magis etiam tali occaſione fortuna valet) ſaltem interrogationum tentamina ſubirem; nec incaſſum; labor improbus enim mea cum incredibili alacritate curioſitatem noſtram ſatisfecit. Meam hunc ob finem villulam petii; & ſimul cum Excellentiſſimo Dom. *Aloyſio Campana*, medicam praxin exercente, & primo hoc phænomenon enuntiante, mulierem viſitavi, quæ agrum Bononienſem habitat nuncupatum *la Palata*. Hanc reperi adhuc vivida & florenti ætate donatam, & alia tantum vice, ſicuti ait, expertam imprægnationis, & inde partus labores. Ibi omnia ad trutinam revocavi, & ſi in

ſi in rebus phyſicis experientiâ valet, ſicuti non valere non poteſt, detexi, citra omnem dubitationis aleam, perquantum apparet, veritati ſavere qui non adverſantur vagitibus: namque multoties inquiſita de infantuli in utero ſuo latentis voce, reſpondit, ſane veridicum & conſtans eſſe, ſe pluries illam audiſſe. Ut offendiculum autem auferrem, quod maxima adverſariorum eſt vis, eam interrogare mihi perplacuit, num unquam venter patiatur flatuum ſeu erumpentium, ſeu aberrantium tumultus: & reſpondit, ſe nunquam nec primo gravitatis tempore, nec alio ſuæ vitæ momento, hoc pertuliſſe, & inſuper certo quidem cognoſcere, exauditam eſſe veram infantuli vocem editam a parvulo, quem nunc ille habitat, mundo ei a ſapientiſſimo rerum omnium Opifice ſumma cum providentia parato.

Nec mulier ſolum, ſed ejus vir, ut ille candide teſtatus eſt, & alii non ſolum domi, ſed etiam foras hanc vocem audierunt, & Parochus ipſe data opportunitate, rerumque urgentia, hoc jurejurando affirmavit.

Duodecima circiter Decembris die ſuperioris anni, videlicet ſeptimeſtri circiter fœtus ætate cœpit mulier audire vagitus, & ſubſequente tempore hi uſque uſque adhuc prodierunt; nam die quinta hujus menſis Februarii mihi petenti ait, ſe nonnullos ſenſiſſe nocte diem aut ſecundam, aut tertiam ejusdem menſis ſequente. A quinta uſque ad præſentem neſcio, namque ab illa die non eam amplius vidi, nec ulla mihi eſt data relatio.

Hi vagitus frequentiores apparent cubante femina toro, quam ſint ea non acquieſcente cubili. Aliquando una eademque nocte eos iteratis vicibus audiit. Sed non ſingulis ſentiuntur noctibus; nam modo unius, modo duarum, trium, quatuor, ſex & etiam octo noctium interruptio ſuccedit, in quibus nulla perſonat vox, teſte muliere, aut ſaltem inaudita remanet. Alias audiuntur aliquibus noctibus ſubſequentibus, nullam obſervans puer vagiendi periodum, ſed tunc, ſua methodo, perſtrepit ore, cum eum forte moleſtia opprimit; ut omnes tenelli parvuli in lato etiam mundo agere ſolent. Nec dubitari poteſt, num mulier hoc callide fingere queat ſeu lucri amore, ſeu aliqua conſimili cauſa, nam tunc credulas gentes eam viſitantes illuderet, non maximus mortis pavor turbaret animum, ſicut & facit, nam & inſolens phænomenon, & frequentes naturæ curioſorum medicorumque aditus, & imprudens ſimul & mendax cujusdam femellæ prognoſticum (ajentis ſi fœtus vagit aut mater eſt peritura aut fœtus) eam incitarunt ad incredibilem animi moleſtiam, ut ab extenuati corporis macie, aliisque circumſtantiis omnes cognoverunt. Inſuper nec cauſam videre queo, cur ea factum falſiter divulgaret; pretium enim non convenit; tamen frequens incommodum ob ſæpe iteratos medicorum aliorumque naturæ curioſorum acceſſus, qui ſatisfacere nequeunt villicorum artificumque genio & operibus.

Nunc etiam monitum facio, hujus infantuli in utero ſubſultus, teſte matre, majores eſſe, &

gran-

grandiori alacritate peractos, quam motus uterini alius pueri, quem mater olim prodiderat mundo, nam, ut ſupra diximus, aliam propter graviditatem dulciſſimo parentis nomine gaviſa eſt. Scire volui, num imprægnationis tempore aliquid effluxerit ab utero ſanguinis ſive periodico fluxu, ſive abſque ulla periodo. Reſpondit ſe optime extra graviditatem menſtruis purgationibus frui, attamen nihil ab utero effluxuum præſenti circumſtantia obſervaſſe.

Ecce Illuſtriſſ. & Celebratiſſ. Domine, vera phænomeni hiſtoria, quæ tranſactis diebus tantam peperit litem, & lis adhuc remanet. Qui vagitibus favent, experientiis nituntur; & inſuper vis creſcit & robur, nam ſimilium naturæ rerum teſtes inveniuntur in tuo elaboratiſſimo opere, cui titulus *Elementa Phyſiologiæ corporis humani* Tom. 8. Lib. 29. §. 54. & poſt allata Auctorum nomina aſſerit: *Hi & priorum plerique exaudita.* Nec ſolum hoc propter; ſed etiam quia videtur poſſe aliquo modo tua doctrina rem explicare, ſi aliquis verba evolverit, quæ in eodem magno opere *ibid. pag.* 402. *edit. Bern.* leguntur, & quæ referre mihi licebit. „Vagitus uterinus, ſi vere aliquando ſunt exauditi, videntur peculiarem poſcere caſum, in quo membranæ quidem ruptæ ſint, quod non infrequenter ante partum fit („*Giornal. di Litterat. Supplem. III. p.* 112.) & perpetuum eſt in partu longo, & laborioſo, in cujus principio aquæ effluxerunt, & in quo nihilo ſecius aliquot poſt dies fœtus adhuc vitalis ſequitur".

„ tur”. Unde non intempestiva, immo justissima res est eventum, qui per Te maxime sustentatur, in tuam lucem proferri: & ego summe alacriter gaudeo, hunc Tibi mea propter verba patere: & occasionem arripiens, Tibi meam venerationem ostendere, quam erga Te, & tuos sane mirandos labores concesserat animus, & nunc lætissime ad Te avolat. Immo etiam, si mihi tam magnum sciscitari licet oraculum, Te humiliter deprecor, ut si post tui a me allati operis impressionem, Tibi aliquid non dissimile accidisset mihi tribuas, ut factum novis tuis observationibus illustretur & negatores sileant.

Scribere Tibi audeo, & si nec per epistolas anteactas nec mediis usque adhuc operibus Tibi cognitus sim, magni enim viri non indigent consuetudine, ut ab hominibus, sicut ego, minoribus litteras Palladi sacras accipere velint: & amplius forsan exposita observatio non sine aliqua animi voluptate a Te accepta est; quamquam rudis, & nulla perpolita elegantia, aliisque observationibus exornetur.

Si in partu jamjam maturationem assequenti aliquid insoliti accidet, Te rei participem habeam, dummodo hæc Tibi ingrata non sit, & mihi permittas, ut tam magnum, & apprime carum honorem accipiam.

Vale Decus magnum artis *Hippocratis* & qui nostri, quod per Te unicum posset inter omnia

sæcula

ſæcula eminere, Te ad beneficium humanitatis incolumem ſerva, & ſine, tuis me fauſtiſſimis ſub auſpiciis collocare poſſe.

Dabam Mutinæ die 8. Februarii 1770.

289.

CALDANIUS.

Aliqua ad Te dedi per Somiſium quindecim abhinc diebus: minima ſunt, ſed inter & minima opuſculum invenies a me nunc in lucem editum, quod amorem erga Te meum publice ſignificat. Videbis quid a nonnullis contra Te atque me ipſum molitum fuerit in hac Univerſitate: addidi contrarium opuſculum, quod meo promptiſſimam dedit occaſionem. Auxi plurimum, niſi penitus fallor, ſententiæ argumenta; quibus neſcio quomodo reſpondebit vafer.... Si tamen reſpondebit, in ea ego ſum ſententia, ut a lite declinem; quod ſi eveniat, vellem, Vir Præſtantiſſime, ubi Tu nequeas me ipſum tueri pro rerum copia, quibus circumdaris, aliquem invenires, qui mihi otium faciat moleſti laboris: moleſtum enim eſt homini aliis curis diſtento in his rebus tempus terere, præſertim cum in alio opere conſcribendo dies ponam, quod fortaſſe ad Te manuſcriptum hactenus miſiſſem, rogans ut ejus editionem curares, niſi reſponſa quædam, quæ ex Melita exſpecta, nimis tarda eſſent; tum etiam moleſtum, quia facile nimis eſt ſevere di-

cere in hominem, qui etiam in operibus practicis fallacia multa atque inutilia congessit. Scias interim ex addita epistola quid Haenio scripserim, & scias etiam auctorem epistolæ inscriptæ Triumviris litterariis objurgatum fuisse ab ipsis Triumviris, quod eorum nomen simplicissimæ & perversæ traductioni inscripserit: hoc ... magnopere displicuit, qui traductorem amat ob id tantum quod me comprimit. Libellum *Carlucci* nunquam vidi, & titulum ignoro, atque locum editionis.

Vale Amice Præstantissime ac Celeberrime, meque, ut soles, amare perge.

Dabam Patavii 2. Junii 1770.

Viro Clarissimo D. Haenio &c. Caldanius S.

Examini, quod nunc in lucem prodit Tibi inscriptum, occasionem dedit tuus ni fallor amicus, qui, ut per Celeberrimi Halleri latus me ipsum vulneraret, Caput VII. Operis tui XII. in italicam linguam transtulit, & publici juris fecit. Quanquam ne hoc quidem me litterariis laboribus quotidie distentum ad hanc curam vocasset, nisi subdola interpretatiunculæ illi præfixa epistola mihi vel nolenti calcar admovisset. Non est cur metuam, opellam hanc ægre a Te acceptum iri, tum quia nihil in ea continetur aut asperum aut contumeliosum, tum quia Tu ipse hujus laboris mei suasor atque instinctor fuisti, cum scripseris *Caldanum ob multa clarum Hallerianæ doctri-*

na principem propugnatorem esse, ut non tam Halleri decus, quam meam quoque existimationem tueri coactus fuerim. Vale Tibi & litterariæ reipublicæ, meque Tui admiratorem & amicum libenter excipe: at interim cogita me anatomicis atque chirurgicis administrationibus ita fuisse innutritum, ut non facile mihi fucum fieri permittam.

290.

CALDANIUS.

Cave quæso ne scalis iterum procumbas: obesus ut es, facile in similia offendes pericula, nisi cautiones omnes adhibeas. Lætor tamen, quod absque damno id evenerit, & quod tandem cogitationem omnem dimiseris, de patria iterum relinquenda. Summis honoribus sæpius cumulatus, atque iis præcipue, quos maxima doctrina tua Tibi comparavit, quique Te immortalem fecerunt, quibus aliis honoribus iisque præstantioribus affici unquam potes? Utinam & mihi datum esset tranquillam vitam sub hoc cœlo ducere! verum hoc impossibile prorsus est. Non satis dici potest, quibus vexer animi affectionibus propter . . . . impietatem & conviciorum multitudinem, quibus obruor quotidie. Aprili mense proximo finem imponam sexto anno, ex quo ad primariam hanc medicinæ cathedram evectus sum. Homini, qui litteris delectatur, nihil magis arridere debet, quam animi

quies a me nunquam exſpectanda. Cura igitur, Amice præſtantiſſime, hoc menſium curriculo, ... ſedem aliquam honeſtam. Auctoritas tua, quæ magna eſt, & illuſtrium amicorum copia potuit eam . . . . quietem comparare, quam vehementer exoptat.

Menſis jam excurrit, ex quo dyſenteria laboro. Tantum hodie morbus videtur aliquantulum remittere.

Idem Typographus, qui edidit libros Morgagni de Sedibus ſ. novam dedit, eamque peſſimam editionem epiſtolarum Morgagni in Valſalvam, & Adverſariorum.

Vale Vir Celeberrime & rebus meis fave.

Dabam Patavii 15. Septembr. 1770.

291.

B. L. TRALLES.

Verbis idoneis exprimere nequeo, quanta voluptate conſpexerim litteras tua Vir Summe! manu exaratas. Utinam earum argumentum eſſet lætius! aut dum tale non eſt, utinam is eſſem, qui certiſſima de iis, quæ a me reſcire cupis, ad Te perſcribere poſſem. Mire varius rumor eſt, qui de peſte in Polonia vicina graſſante, ad nos volat. Modo enim peſſima quævis memorantur, modo omnem metum inanem eſſe fertur. Id certum eſt, proſpexiſſe paternis curis & Imperatorem, & Regem noſtrum, ne contagium, ſi tale adfuerit, in Hungariam & Sileſiam facile proſerpat. Sunt tamen, qui, licet providentiam hanc venerentur & collaudent, eam nondum adeo neceſſariam eſſe ſtatuunt. Nemini medentum ad hunc diem juſſu publico demandatum eſt, ut abeat, & curatius inquirat. En quæ ante 8. dies ad me perſcripſit celebris ſatis Medicus Polonus, ex oppido Rawitſch 8. milliaribus ab urbe noſtra diſtante.

„ Deo ſunt grates apud nos puriſſimo aëre
„ fruimur, neque tot ægrotantes habemus, quot
„ alioquin hoc anni tempore numerari ſolent.
„ De vera peſte Varſavia & Leopoli (Lemberg)
„ nil nunciatur, quanquam putridæ febres obſer-
„ vantur. Sed Polonis in more poſitum eſt, &
„ morbum gallicum, & peſtem tamdiu occulta-
„ re, donec nullum amplius auxilium ſuperſit.

Vides

Vides Vir Summe! quam difficile ſit vera elicere a . . . ., quæ in confuſionibus, in mendaciis, in fraudibus inque rapinis ſibi placet, omnique ſanæ rationi ſæpe ſæpius renuntiare amat, quod ſalvo pauciorum honore dixerim.

Diu eſt ex quo talem fere illam eſſe ſcivi, eaque propter in futurum ſapiens munus Archiatri regii modeſte deprecatus ſum, quod Cel. Herrenſchwand Helvetus, qui me Varſaviam abiens ſalutavit, lubens ſuſceperat, verum ſat cito iterum poſuit.

Felicem Te prædico Incomparabilis Hallere! quod Reipublicæ commodis inſervias, quod amatis tuis ſtudiis delectari pergas, a turbulenta praxi liber, quæ millenis impoſſibilitatibus, incertitudinibus & tædiis aliis tota referta eſt. Ego poſtquam illa per 40. annos expertus ſum, a medicina facienda me abdicare, & pacata ruris ſilentia circa Sudetes noſtros quærere anhelavi; ſed vetant hoc obſtacula œconomica, poſtquam magnam facultatum partarum partem, per mercatorum fraudes amiſi, fereque invitus ægris inſervire cogor.

Subſecivas horulas religionis veritatibus indagandis plerumque dico, interque dulces has meditationes, licet in principiis Lutheranis educatus ſim. totus Reformatus ſum redditus circa S. Euchariſtiam, abſoluto decreto neutiquam ſubſcribens, quod niſi cum grano ſalis magno explicetur,

plicetur, abhorrere a justitia & amore DEI, qui nos omnes salvos vult, judico. Varia conjeci in chartas, quas relinquam posteris, brevem quæ superest vitæ particulam disputationibus cum Theologis nostratibus haud perditurus.

Magno me beneficio adfecit tuus & meus amatissimus Tissotus, quod in egregio sermone de valetudine Litteratorum, me Theologis Medicis annumerare, Tibique ad latus ponere (at quam minus ægris passubus Te sequor) non dubitaverit.

Cæterum eodem anno Tecum natus, sed aliquot mensibus ætate major, vires multum decrescere sentio, & ad cursitationes practicas in dies ineptior.

Nil miror, Te subinde vertigines pati, qui omnes animi corporisque nervos ad prodigium intendisti a teneris, mortalium occupatissimus. Tempus certe vitæ meæ laboribus absumsi, sed desidiosus fui Tui intuitu, & tamen caput grave & obtusum plerumque sentio. Faxit Deus! ut ad ultimum senium superstes rejuvenescas in dies, maneasque adhuc diu scientiarum, veritatumque Inventor, Stator, Promotor. Amo . . . ., virum magnum, quod tandem justus in tua merita, blanditer Te compellare inceperit.

Quanta

Quanta voluptate clauderem mortales meos oculos, ſi vel per aliquot momentâ Te antea vidiſſem, qui tuam imaginem Elementis Phyſiologiæ, quantus ſis ubivis commonſtrantibus, præfixum, reformatus, pene catholica veneratione contemplor ſæpiuſcule. Patere Eximie Hallere! ut imaginationis meæ viribus ad ſummum apicem evectis, abſentis amabile os, quod tam præclara ſcripſit, totus amore ardens exoſculer. Indulge puriſſimo affectui! vive & vige, ſero æterna præmia capeſſe, & me amare perge.

Scribebam Uratiſl. die 2. Octob. MDCCLXX.

292.

A. G. KAESTNER.

Sunt Aſtronomi duo Britanni, quos ſcio libenter nomina ſua ſocietati noſtræ ſcientiarum daturos, ut qui conqueſti ſunt, quod tam parum commercii intercedat Germaniæ cum Brittannia. Alter eſt Dom. Maskelyne, Aſtronomus Grenovicenſis, itineribus maritimis, & aſtronomia ad uſus nauticos translata celebris, qui curando ut Mayeri Tabulæ lunares prodirent, de ipſa Gottinga bene meruit: alter Dom. Demanbray multum gratia valens apud Regem, cui adeſt Richmondiæ ſtellarum cœlique plagis ſuperisque vacanti, itaque crediderim recte illos *ſodales exteros* cooptatum iri, qua de re Te Vir Perilluſtris conſulere oportet.

In

In iis quæ dixisti de commentariis Academiæ Prussicæ 1767. . . . Asiæ, Europæ, Africæ continentem naturæ convenienter mari circumfluam pinxit, certe non *homericè*, neque enim ei plus negotii est cum Homero quam Gleimio cum Eulero. Sed ille angulorum prosilientium & intus euntium parallelismus, statim cum apud Dom. de Buffon legissem, unum ex multis ejus viri commentis visus mihi est, & gavisus sum, quod idem Tu Vir Perillustris indicares. Ego aliud quid habeo contra tabulam orbis terrarum, nempe quod hydrographica est, adeoque faciem superficiei telluris nullo modo exhibet, sed parallela ostendere potest litora, ubi non sunt, & non parallela ubi sunt. Id viro nuper scripsi. Vale Vir Perillustris & mihi porro fave.

Dab. Gottingæ die 29. Oct. 1770.

293.

CALDANIUS.

Nuper Pujati liber posthumus editus est: quinque continet dissertationes non certe bonas: ex prælectionibus conflantur, quas ille propriis auditoribus ex hoc Lyceo tradebat: altera pertinet ad hypotheses ablegandas a praxi medica, eaque occasione Boerhaavium carpit, qui acrimonias in humoribus nasci posse existimavit: secunda methodum docet philosophandi in re medica, quo loco plura de morborum causis dicit, & historiolas

las medicas ſibi proponendas reſolvit nunc modo ſynthetico, nunc autem analytico, & plura diſſerit de utroque hoc modo reſolutionis tyronum digna. Tertia agit de putredine, cauſa & effectu febrium, ubi febres dividit in ve . . . ., & mixtas: monet ſanguinem non frequenter diſſolvi; acida per os aſſumpta & intra venas recepta ſanguinem ſolvere & humores, non autem cogere Quarta verſatur circa uſum vini in febribus, quem in genere magnopere commendat. Quinta ſubvertit Hippocraticam hypotheſim de præſtantia dierum criticorum. Notandum eſt in prioribus, hominem, qui contra hypotheſes clamat, plura explicare phænomena interventu ſpirituum animalium; quaſi horum præſentia atque ingenium demonſtratio eſſet, non hypotheſis. *Targa* Veronenſis novam dedit Celſi editionem cum variantibus. Ceterum textus Lindenianus eſt, & lacunas non implevit. *Toaldo* Aſtronomiæ Profeſſor tabulas dedit trigonometricas, & meteorologicas obſervationes; & lunam putat ſuis effluviis probabiliter conferre ad medicinam, ad agriculturam & alia. Mittam hæc omnia, ſi placent.

Vale,

Vale, Amice Illuſtr. ac Præſtantiſſime: rebus meis quæſo fave, & me amare perge.

Dabam Patavii die 9. Februarii 1771.

294.

ANTONIUS MATANI.

Quæ ſemper in me magna fuit, Vir Celeberrime, erga ægrotantes in publicis noſocomiis decumbentes vigilantia me ipſum impulit, ut Commentarium de noſocomiorum regimine elapſis annis in lucem emitterem. Nunc vero poſt alias inſtitutas obſervationes de integro, & numeris omnibus abſoluto tractatu concinnando meditatus ſum, quem ſub finem currentis anni publici juris me facturum ſpero. Sed opera tua etiam indigeo, Vir Celeberrime, ut nihil in eo deſideretur, quod utilitatem omnem ægrotantibus ipſis ſit allaturum. Jam aliorum operum uſus ſum, ut quidquid extra Italiam fieri ſolet intelligerem; ſed nondum ſatis; ſcire enim vellem, apud quos Scriptores inter veteres, ac recentiores, de noſocomiis ſermo inſtitutus inveniatur, qui ſint variarum urbium uſus præſertim in Helvetia, & alibi, quæ conſtitutiones & fundationes magis ſingulares, & quæ facienda ſupereſſent, ut medica, & chirurgica ſtudia magis magisque promoverentur. De veteri loquor inſtitutione, de munditie, de Præceptoribus, de remediis, de Academia medica inſtituenda, de adſtantibus, de conſcribendis morborum hiſtoriis & conſultationibus inſti-

tuendis, innumerisque aliis rebus, quas experimentis didici quibusdam cautionibus, regulisque esse peragendas. Grata mihi semper erunt, quae circa rem hanc mecum humanissime communicabis, & quae tum edita, tum inedita tuo, aliorumque favore transmittes. Tertium in Academia nostra Pisana volumen novi diarii litterarii prelo commissum est, pro cujus incremento Te rogo etiam nomine Provisoris Academiae, ut eam opem ferre velis, quam aliis praestantissimis Viris impetravimus. Votis quaeso meis arrideas velim, & dum anxie favorem tuum expecto Te obsecro, Vir Celeberrime, ut me ea, qua soles, benevolentia complectaris.

Vale & diu vive, veluti a Deo ex animo precor, ad perenne scientiarum incrementum.

Scribebam Pisis in Etruria postrid. Kal. Aprilis MDCCLXXI.

295.

CHRISTIANUS FRIDERICUS ROTTBÖLL.

Humanissimas tuas litteras mihique ob promissas helveticas plantas gratissimas accepi; an à me missa ad tuas pervenerunt manus scire desidero. Interim Tomus Actorum Hafniens. descriptiones continentium publicam lucem vidit; ubi, quae de his notavi plantis, haurire potes; vellem imprimis, ut specimen Papaveris radicati nostri

cum

cum Papavere vestro helvetico conferres, ut scire possem, an hæ duæ, quod autumavi, unam eandemque constituant speciem. Hyemis durities, quæ nostros Bibliopolas ad nundinas Lipsienses ire vetuit, nec mihi vel dissertationes vel plantas mittere permisit; habes hic quædam, plura postea, notitiam enim, de libris nostratium medicis Tibi comparare studebo. Præsentibus Tibi per Bibliopolam Philibert, qui etiam Genevæ officinam habet, meditationes meas de plantis contortis danico idiomate loco programmatis editas mitto. Explicatio iconis latina est; & textus ipse latina vel germanica lingua cum argumentis prodibit vel hoc autumno vel vere proximo; ut tamen, si nostram linguam ignores, aliquam libelli ideam habeas, summam contentorum hic accipe. 1°. Contortarum familiam minus bene in 2. ordines monogynas sc. & digynas contendi, cum Echitidem, Tabernæmontanam, Cerberam Thevetiam propria observatione, & Plumeriam, atque Camerariam aliena, digynas inveni; idem de Vinca & Nerio (etiam juxta Tournefortium) valet, hac tamen cum differentia, ut stylos 2. concretos seu agglutinatos, non distinctos, ut priores, priores habeant. Stigma hisce omnibus unicum est quod cum stylos sejunctos conjungat, nova in systemate sexuali affinitas sub nomine Syngenesiæ femininæ nascitur (*a*). 2°. Apocynum Linnæi a consortio Asclepiadum ob fructum differentem debet transferri inter Echitem & Nerium affines vid. fig. VIII. 3°. Asclepiadeas plantas

 omnes

(*a*) vid. fig. icon. nost. 1. 2. 3.

omnes post Jecquinum Decandras esse confirmavi, de Periploca tamen græca non adhuc satis certus sum. Vid. icon. fig. V. VI. VII. IX. X. XI. 4°. Apicem corporis truncati seu fundum dolioli tui inversi Asclepiadum stigma non esse, licet sæpe apices sive stigmata centro nectarii jungantur contra Lœflingium, Jacquinum, Adansonium evici, qua occasione lapsum Lœflingii Iter hisp. p. 214. & Jacquini Hist. Stirp. American. p. 81 -- 87. cuspidem Nectarii s. Dolii, pro stylo continuato habentium tetigi fig. VII. E. F. G. 5°. Characterem Asclepiadis completum juxta 8. species latino idiomate pag. 36. dedi, pulcerrimam fabricam monilia puellarum ex auribus pendula referentem fig. IX. exposui. 6°. Pari ratione Stapeliæ verum & completum characterem pag. 38. & fig. XI. & XII. tradidi 7°. Ut contortæ junctæ in systemate sexuali maneant, cum alias ob numerum staminum separari debeant, syngenesiam fœmininam post masculinam systemati inferri suasi, omnesque hic amandare contortas sub 2. ordinibus, *Pentandria* sc. Rauvolfiam & Ceropegiam complectente, & *Decandria* Asclepiadeas cunctas excluso Apocyno continente. Licet plures ex ultimo ordine stigmata sub apice Nectarii libera ab eodem remota habeant vid. fig. VII. E. & fig. IX. F. ob affinem tamen & consimilem structuram cum cæteris, quæ hæc centro Nectarii innectunt, removeri nequeunt, imprimis cum notæ classium artificiales non semper sint firmæ & immotæ, ut Didynamia, Tetradidynamia, Diadelphia nos docet. Quid in familia hac, quæ veram geni-

genitalium fabricam diu oculis Lynceis celavit, præstiti, tuo submitto judicio. Si rem satis momentosam habueris, novis Gœttingensibus litterariis ut inseras precor, cum aliter facile evenire possit, ut vel nemo sciat, vel aliquis sibi vindicet. De Decandria Asclepiadearum plures extant observationes Jacquini 1763. Linnæus, qui 1764. genera plantarum & 1767. systema naturæ edidit, ad has surdus fuit, misi ego libellum cum icone, visurus an adhuc naturæ obloqui pergat.

Centuriam Graminum præsertim calidarum regionum descripsi, icones XX. 64. species exhibentes manu dexterrima delineavi, sed Chalcographi & Typographi hic nimis rari sunt, modusque labores tales cum tantillo lucri in Bibliopolam transferendi, mihi adhuc non satis notus. Sylvam Scirporum, Cyperorum & Caricum continet, Andropogi plurimas species. Si mihi Andropogon Ravennæ Linn. & Distachyon concedere possis, rem pergratam feceris, imprimis cum ultimum a me ipso in Italia lectum in multis a tua descriptione in Hist. Stirp. Helveticarum secedat; Cyperum rotundum & esculentum L. jam vereor ne satis cognoscam. — Mitto cum Philibert, qui Genevæ simul & Hafniæ habitat, epistolam, libellum, dissertationes, plantas: si tua liberalitas botanica quædam dona mihi offerat, credo commodiorem occasionem nasci non posse, cum simul cum ipsius mercibus huc venire possent.

Vive & vale. Hafniæ die 21. Junii 1771.

Plantæ ſunt ex Inſula Caribica Stæ Crucis. Mitto iconem Cyperi ut puto Elati Linn. unam è XX. de quo ſupra, ſpeciminis loco exſculptam, Chalcographus pro labore 7. nummos Hollandicos petiit; vellem ſcire, anne peritiores Chalcographi, minusque cari in Germania haberi poſſent, vel num præſtaret opus vendere Bibliopolæ? ſi quis liberalem invenire poſſet.

296.

ANTONIUS DE HAEN.

Accepi tandem cariſſimum tuum donum Hippocraticum, elapſis abhinc duabus ſeptimanis. Laudare ſatis nequeo, innumeros tuos in commune bonum labores, quibus ſuſtinendis continuandisque neſcio quo demum pacto ſufficias, non minus multiplici negotiorum genere diſtractus, quam etiam ætate utcumque provectus. Profecto eximium adeo promotorem artis & ætas noſtra, & ſeri nepotes perpetuo celebrabunt. Faxit Deus ut diu adhuc medicinæ atque hiſtoriæ naturali præfulgeas, nec niſi ſero valde tranſeas ex tempore in beatam æternitatem.

Dabam Viennæ 3. Julii 1771.

297.

DE LA CHENAL.

Dudum eſt, quod primum Bibliothecæ tuæ botanicæ Tomum abs Te acceperim, quem cum nullæ ei junctæ fuerint litteræ, cuinam tradam, verbulo indicare velis.

Cum ab amico quodam rogatus fuerim, ut illi conos vel ſemina Pini foliis quinis procurarem, multum me devincires, Vir Illuſtriſſime, ſi pro tua erga me benevolentia indicare mihi velles, undenam ea obtineri poſſint.

Grata fuit, Vir Illuſtriſſime, ad helveticam noſtram Pharmacopœam Præfatio, gratiſſima ad materiam medicam annotata. Breviſſimo temporis ſpatio & inter innumera fere aliena negotia Autor eam materiam medicam elaboravit, ut omnino multis iisque partim haud exiguis vitiis ſcateat.

Nuper Michelſeldæ nonnulli novi cives Baſilienſes detecti ſunt, Lentibularia minor, Typha minor, & Viola paluſtris Trachelii folio. Etiam in hortulo meo ſponte provenit præterito & hoc anno, hactenus noſtris in oris nondum obſervatum Marrubiaſtrum vulgare. Buphthalmum etiam olim rariſſimum incipit paſſim vulgatius fieri.

Rariores ſtirpes montanæ & ſubalpinæ, mire in hortulo meo pomeridiano ſole carente luxuriant. Erinus alpinus, Cacalia, Digitales omnes,

Petaſites flore albo, Chamæceraſus fructu gemino nigro, Laureola ſemper virens, Rhamnus inermis, Amelanchier, Chamæmeſpilus Cordi, Mahaleb, Heſperis inodora, Orchides haud paucæ, Thalictrum anguſtiſſimo folio, Pulſatilla, Leucojum alpinum flore ſulfureo &c.

Vale, Vir Illuſtriſſime, & favore tuo porro amplectere.

D. Baſil. d. 4. Julii 1771.

298.

DE LA CHENAL.

A podagræ inſultu liberatum Te eſſe lætus ex tuis litteris accipio.

Carvifoliæ veræ faſciculum inſequente hebdomade per Joh. Kernen Collegii Bern. famulum accipies.

Secundum botanicæ Bibliothecæ tuæ Tomum brevi lucem aſpecturum valde gaudeo, & ut ad perficiendos reliquos medicæ Bibliothecæ Tomos firma valetudine fruaris ex animo voveo.

Alſine 870. nuper in aridioribus ad Birſam lecta eſt. Trixago 231. paſſim etiam in hortulo meo ſponte ſuccrevit, hactenus noſtris in oris nondum lecta.

Utique in Duvernoy Diſſ. Lathyri tui 438. & 439. deſcribuntur, poſterior §. 2. prior §. 4. & hic

& hic quidem pro vulgatiore, minime pro novo neque abſque nomine, cum copioſa ſatis ejus ſynonimia §. 5. exhibeatur, ut omnino botanicæ partis hujus diſſertationis autor (qui reliquam ejus partem haud tetigit) iniquiorem paulo ejus in novis Litterar. Götting. recenſionem ægrius ferat, &, ut verbulo revocetur vel corrigatur, expetat. [Sed nihil peccaverunt Gottingenſes.]

Gratiſſimum faceres, Vir Illuſtriſſime, ſi pro tua humanitate breviter indicare velles, an deſiderati in ultimis meis litteris Pini foliis quinis coni vel & ſemina ejus Bernæ haberi poſſint nec ne.

Vale, Vir Illuſtriſſime, & porro fave.

Dab. 10. Aug. 1771.

299.

CASIMIRUS CHRISTOPHORUS SCHMIDEL.

Maximam omnino Tibi dico, Vir Perilluſtris, gratiarum actionem, pro miſſis elegantiſſimis beatæ veſtræ Helvetiæ ſpeciminibus herbarum, & Tomo I°. Bibliothecæ botanicæ tuæ, maximi laboris & ſtudii opere, una cum Nomenclatore. Singula quidem ad me pervenerant ante aliquot menſes, ignoſces autem, quæſo, me citius non reſcripſiſſe, plurimis laboribus cum interea implicitus eſſem. Summa interim cum

voluptate aperui chartas, in quibus herbæ ſiccæ repoſitæ erant, & in medias Alpes translatus iterum mihi videbar; quantus autem fuerit dolor meus, vix verbis exprimere poſſum, cum maximam ſpeciminum partem, quæ aliquam longitudinem haberent, in plura fruſta diffractam, pleraque etiam disjecta deprehenderim, & chartas omnes fere in globum convolutas. Summa mercatoris, cui cuncta credideras, incuriam unice accuſo, qui chartas, linteo ſaltem laxe incluſas, itinere longinquo tradi paſſus eſt. Gei tui Num. 1132. aliarum nitidiſſimarum plantarum jacturam præcipue ægre fero, quibus ne folium quidem unicum integrum manſit. Fragmenta interim iſta quoque mihi cariſſima ſunt, cum a Te proficiſcantur. Optarem utique, ut reddere Tibi poſſem, ſi non paria & æque grata dona, tamen aliquas gratæ mentis teſtificationes. Si quod igitur eſſe poterit officii genus, quo me Tibi commendare poſſem, me ad quævis habebis paratiſſimum.

Gratus etiam agnoſco, quod inter recenſionem operum Gesneri magni, mei etiam memineris: liberalitate Trewii, nunc beati, alio modo interim ſuffultus non fui, niſi ea, quod libros mihi commodaret, quos eo tempore ipſe non habebam. Cuncta enim, quæ hucuſque ſcripſi, etiam in Gesnerianis, gratis feci.

Cum in Hiſtoria tua plantarum helveticarum, quæ nuper ad me demum pervenit, deprehenderim, iconum mearum plantar. Tabulas ſaltem

XIX.

XIX. apud Te eſſe, reliquas manipuli primi Tabulas, faſciculo incluſas tradidi generoſiſſimo Viro juveni, Bar. de Reizenſtein, Magiſtro Equorum & Cubiculario Principis noſtri, qui cum itineris comite ornatiſſimo Viro Dno. Wezel, Sereniſſimi noſtri ab epiſtolis, heri iter ingreſſus eſt per cultiorem Europam, ſtudiorum & animi locupletandi cauſa. Hi per Argentoratum ad Vos tendunt, & Bernam adpellentes, Te meo nomine ſalutabunt, & faſciculum iſtum tradent, Lauſannam petituri, ubi aliquot menſes ſubſiſtent, & poſtmodum in Italiam pergent. Utrumque ob egregias animi dotes plurimum amo. Hos igitur Tibi commendatos habere ſi velles, ut ſentiant, me aliquid apud Te valere, plurimum me Tibi devincies.

Eidem faſciculo incluſi ſpecimina aliquot herbarum difficilium, apud nos occurrentium, de quibus ſi ſententiam tuam mihi communicare velles, gratiſſimam omnino rem facies. Semina ſingularum mittere potero, ſi placet.

Summum, quod veneramur, Numen, ut incolumem & ſalvum Te ſervet in ſeriſſimos annos, ex animo opto.

Vale etiam atque etiam, & me inpoſterum ama.

Dabam Onoldi ad d. XIV. Aug. 1771.

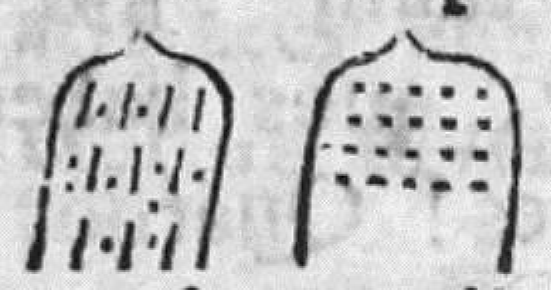
300.

JACOBUS KITTIUS.

Semper ea, quæ jubes, Hallere *dignissime*, quantum in me est, impleta dare studebo, si hæc jussa tua, commoditati meæ, quædam contraria requirerent; semper fuerunt hæc summa nostra vota — ut quemadmodum in *actionibus* propositum est, naturam — (universi inter se & veritatem compagem) sequi, ita & *contemplatione* tales sequamur viros duces, qui per *luminosas* regiones ad optimum nos ducant finem — Horum ex numero Tu eras *Hallere*, semper inprimis quod omnibus *maximis* Viris commune est, hoc quoque obtingit Tibi, Illustrissime sostrum, ut scriptis atque operibus suis plures sibi pariant veneratores, quam ipsis in præstantissimis semper occupatis, exspectare in mentem veniat. Si quid omnino apud nos valeat dignissimæ laudis cupido, quæ hominem amplissime ornat, sinceram veritatem sequamur, & celsissimam contemplemur *naturam*. Remanebit hæc semper, cum cætera mortis erunt — Illa artis suæ, ac pulchritudinis conscia, spectatores nos & admiratores tantis rerum pulcherrimarum spectaculis genuit, — peritura fructum sui, si tam magna, tam præclara, tam subtiliter ducta, tam nitida, ampla & non suo genere formosa, cœcis ostenderet. Peregrinationem quamvis, Luganum & ultra ubivis, quo jusseris, suscipiam; & lætus redibo, si rite potuerim inservire studiis tuis. Accipe dex

teram

ram, *exſequar* — Tempus hic noſtrum & tua pecunia ſanctiſſime impendentur — Meliorem vix, dicere audeo, neminem invenies, qui minus defatigetur, & inconſtantia temporum, & qui majore cum aſſiduitate iis — inhæreat, quæ reliqui ignari temnunt — Ipſe me facies aptum, *quem* voles, mittere viam & fines — monſtrabis. Theſauros ſic exoptatiſſimos & *patriæ* & *mihi* in laudem cumulabo.

A 10 ... 13. Auguſti hujus diem, ex auctoritate tua, in montibus hiſce nunc ſum moratus, ſanctiſſima noſtra ſemper ſunt *templa!* vix tandem aliquid memorabilis invenire datum eſt. Plura mox *Dickio* jam ſcripſeram, quæ iterare ſupervacaneum judico. *De Gentianis* — hoc repeto, *purpureæ* ſ. *ſanguineæ* intus vel pallidæ vel punctatæ inveniſſe me hiſce ultimis diebus 10. nempe Auguſti 1771. exemplaria ultra *centena.* Nil vulgatius — im hintern Gurnigel, quem non ineptè noſtri vocant den Zigerſtock. Frequenter *iterum* punctati Flors & *non* punctati in eodem ſcapo. Flors in aliis per commata, alibi per puncta notati hæc tamen in ſcapis diſſitis. Dicere hoc velit (ni valde fallor) foliis conſtantibus — (differunt nihil) variant colores. Quantum potero, bene explanatas, nitide ſiccabo.

In Digitali illa galea inciſa, cui flores *minores* in caule *elatiore* ſunt, vidi *quoque* poſt ſegmenta *minora* ſuas eſſe maculas *rariores.* Sed cur *minutias* iſtas adhiberes, cum adſint charactereſ manifeſti.

Ita

Ita

Digitalis galea incisa, foliis lanceolatis, longissimis, rarissime denticulatis; cum caule glaberrimis (pro minore, elatiore.)

Digitalis galea incisa, foliis elliptico ovatis, frequenter crenatis, subhirsutis, caule hirsuto (pro majore, humiliore).

Tibi interim & omni liberali Scientiæ amico me valde commendo. Habebis me semper — Tibi devinctum.

Vale quam optime.

Si quid habes, quod nunties meo *Gesnero*, paratissimus sum, qui lubenter suscipiam. Brevi ad illum abiturus sum, ineunte *spero* mense Septembris, sed ante Tecum colloquar.

Dabam in Arce nostra *Burgensteinensi* ad diem 15. Augusti 1771. Occasio mittendi d. 18.

Adversus *Chamædrym* tuam 289. non nihil habeo, quod *contrariatur*, quos habeo Nomenclatori *adscriptos* characteres! Quatuor ego habeo dentes inferiores incisione tantum recta separatos, & *unicum* superiorem *majorem* a reliquis separatum.

O Deos immortales! *quanta* in hisce *illustratis* voluptas, *quo major* — si datum esset, — Hasselquistium sequi, in terras remotas, incognitas. Sed spes nostra adeo *subtilis* tenet in litterarum com-

commercio inter Antiſtitem noſtrum Huldricum, & presbyterianæ Eccleſiæ in Philadelphia Præſidem, qui de eruditorum queritur Miniſtrorum penuria. — Animum itaque *contineamus!* Regnabit diu & vincet *ampliſſima* Ruſſiæ totius *Imperatrix*, legabit in *Græciam!* & ſcio mihi nunquam favorem tuum ampliſſimum defuturum; id optimum eſt, quod poſſim optare. Gratias *habebo*, & *agam* præclaras, quod dignum judicaveris, qui iter hoc verſus Luganum *ſuſcipiam*, & benevolæ adeo voluptatis puriſſimæ facere volueris participem. Stipendium *gnaviter* demereri ſtudebo! & Agaven *Americanam* ſalutabo devotè.

Credas mihi, Vir acutiſſime, digniſſime, *elegantes* ſunt iſtæ *varietates* (non quod acies in diſtinguendo mihi exoſa ſint). Eo audentius hoc aſſerere auſim, cum ultra centena hic viderim exemplaria, & punctatorum non minus quam circa viginti 1. pallidas & punctatas ſuper eodem ſc.

2. Radices & folia differunt nihil.
3. Varietates eſſe & arguit *multifaria* punctorum diverſitas

I. per *lineas* poſita, II. per aſperſionem, III. in lineolas confluentia & creberrima ſ. rara *a.* ſubtiliſſima, *b.* craſſiora. Folia in terra *levi* elongantur, craſſiora, *ovatiora* ſunt in ſolidiori humo. [Hæc ad Gentianas *rubram*, & *punctatam.*]

Cirſium equidem noſtrum, quod Carduum tartaricum L. eſſe credo, plenarium habet *characterem*

ćterem 176. tui, & invenitur hic *pluribus* in locis ſemper in arenoſis, *ubi* ſaxa arenaria ex terra proſtant. Videbis, ſuo tempore, cum reliquis.

301.

JACOBUS KITTIUS.

VIII. Iduum Auguſti — feliciſſimo ætatis meæ die, ſumma cum lætitia, auream tuam, Illuſtriſſime Hallere, epiſtolam amplexus ſum, quæ felicitati plenariæ culmen demum ſuperſtruit. — Invitas me per illam Vir benevolentiſſime, ut ſi quid habeam, quo opus tuum præclariſſimum & ad ipſam perfectionem attingens, carere credam, communicare velim. Ejusmodi exhortatio, & quaſi eximii fructus ex indefatigabili induſtria, quædam *exſpectatio* præclare elevat animum — Vereor, niſi ipſa jam æſtas & ardoris juvenilis cognitos in ambiendo æſtus, qui ſæpius deſideratis excidere facit, obſtaret, ne etiam acutiſſimo, gnaro, & rebus abjectis intentiſſimo oculo — cum Aretii noſtri, tum ipſa tua culpa *difficillimum* ſit, aliquid novi *hiſce in terris* detegere. Erit ergo votum tuum æternum vel impotentiæ meæ, vel potius, ſi coram prædicare licitum ſit, *præſtantiæ tuæ* documentum. Sed melius, de univerſa rerum natura cogitamus. — Novimus *ingentis* naturæ *immenſos* theſauros. Tarde eruuntur, quæ *altè* jacent; abſcondita adhuc *multa* in rerum natura ſunt, atque ſperamus Illuſtriſſimorum Virorum, qai tanta veritatem luce donarunt

in

sin nobis non frustra futurum exemplar. Officium est, eorum quibus a Numine acutum videre largitum fuit, solertiam adhibere. De iis, quæ facultates nostras fugiunt, *fortuna* videbit. Si quid autem de eo, qui *diligentissime* vestigia veritatis & industriæ, ipsa tua vestigia premit, æstumatissime Hallere, exspectare sit æquum, omnino de me exspectare talia velis. *Proficiamus* ergo in dies, totosque nos Floræ dicemus, cujus thesauri nobis proxime sunt commissi. Qui potuit sexcentas invenire Buxbaumias, poterit quoque Cerastia vidisse, & Gentianas punctatas non præteribit. Et Philosophus, qui indicat ea, quæ ad scopum pertinent, & omnia accurate depingit, quæ *adsunt*, non culpatur, cum longe remota silet, atque ignorat. Abeant ergo ad suam crucem operum Jehovæ ignari, qui semper obtrudunt, *dudum esse hæc nota omnia*, cum stipulas non queant ab arista distinguere; cum ipse Hallerus invitet, non amplius reformido. — Dantur & alii, qui *ideo* rejiciunt pulcherrimam disciplinam, quod nequeat exhauriri. Nobis ob hoc *gratior* erit. — Dantur tandem, qui opinantur, Botanicum dignum alium non dari ullum, nisi novam concedere plantam ipsi contingat.

Singulari quadam Numinis credo factum esse provida cura, quod hisce in locis frequenter versari datum sit, quibus summorum Virorum vestigia, in gratæ posteritatis salutem impressa sint. Certe Pedicularem illam flammeam inde ex tuo intuitu multo frequentiorem factam esse scio. Et

 quam

quam læte arrident in ſcriptis tuis præſtantiſſima nomina Neunenen, Stockhorn. Quod Cyrus olim de numeroſo ſuo exercitu, id ego de ſubditis Floræ Stockhornianæ (quæ quaſi in ſolamen, niſi in gloriam atque triumphum nata eſt) aſſerere audeo, quod humillimi tentoria militis non abnuam. Datus eſt a Numine greſſus firmus — per editiſſima juga. Sed *regio*, *regio* neque Aquilegienſium illi atque Valeſiæ ſolo, neque Alpium ducibus, neque *inexhauſtis* in Fouly & Simplon theſauris, comparanda eſt. *Firmum* fuit conſilium *Italiæ* confines viſendi, ſed aliter decreverunt Superiores. —

Ceterum theſauros noſtros, qui ſemper in dies & annos *meliores* fiunt & *nitidiores*, non mediocriter cognitos habet Cl. *Tribolet*. Sed tamen majoris *diſtinctionis* gratia, & quia & ipſe quæ alii cognoverunt Botanici perſpicere amo, adverſaria ſcribo, ad genera *adtendo*, ſpecies depingo, veritatem adſector, — ne quid temere, ne quid ignoranter affirmemus, ſed digne deſcribamus. Ex iis ſi quid erit, quod notatu dignum videbitur (quod ſedulo jam nunc agam, ut inveniam) notum Tibi faciam.

Dicam ergo ſimpliciter, quæ ad 25um. Julii (qui meus erat) *nova* & notatu digna ſunt viſa. Spero Te facile hallucinationes meas condonaturum ætati. *Optarem*, ut hiſce in jugis, *diutius* quam unum alterumve diem dimidium, commorari conceſſum eſſet, — præſertim cum longius diſtant,

diſtant, quam . . . . . ex noſodochio forſan judicarent.

1. Orchis Brändlein per omnia hæc juga. *Stockhorn.* Kuhlauenen, Wallalp, Schwalmern.

2. Campanula *barbata* 694? Certe Campanula caule ſimplici, roſula foliorum ad terram ligulatorum aſperorum, ſcapo plerumque unifloro, bifloro, raro trifloro, floribus hirſutis.

3. *Orchis* radicibus ſubrotundis, foliis latioribus, ſpica laxa, calcare breviori, labello ſimplici ovali lanceolato; petalis tribus exteris longiſſimis, concavis, non reflexis, intimis ſe obtegentibus, bracteis erectis longis, coloratis. Quænam?

4. —— acutiſſime trifido labello, *punctulato*, ſpica denſiſſima brevi, calcari breviſſimo radix quænam?

5. Bupleurum foliis radicalibus gramineis, palmaribus, caulinis lanceolatis, paucis, acutis, baſi latiore caulem ambiuntibus, involucro univerſali inæquali, foliis 3. --- 5. folio altero reliquo longe ſuperante. Umbellæ partiales in petiolis longis, calyci lanceolato 5. --- 7. foliorum aſſident. Caulis unus aut gemini pedales. Num 8 * veteris Enumerationis, num potius Ranunculus ille gramineus 770.

H angulosum Linnæi omnino videtur. Caulis sit tamen *pedalis*, folia omnino ex vagina amplexicauli, paulo latiori s. uti dixi.

6. Ex Syngenesiis aliqua, foliis ovatis *tomentosissimis*, *integerrimis*, imis petiolatis, caulinis amplexicaulibus, pene *decurrentibus*, floribus fere duobus. Colore radiorum semiflosculorum ex luteo pulchre *aurantiaco*, num Inula montana? foliis ellipticis, integerrimis, tomentosis. Sed Caulis *uniflorus* hic non est. (Doronicum helveticum incanum esse C. B. ex Nomencl. nunc sentio d. 9. Aug.) levissime aut nihil serratum hoc meum.

7. Arnica (Scorpioides) foliis alternis, argute serratis, *subtus* tomentosis, radicalibus petiolatis, in lapidosis M. Neunenen *rara*. (Vereor ne idem sit nostrum Doronicum d. 9. Aug.)

8. —— montana 90. tua foliis *non* conjugatis, sed alternantibus, amplexicaulibus, ex ovato productis, lanceolatis, subdentatis, *hirsutis*, infimis petiolatis, amplissimo flore: lapidosorum *frequentissimum* hic ornamentum, in lateribus M. Stockhorn versus Oberwallalp & in M. Neunenen (*Scorpioides* 89. tua erit. d. 9. Aug.)

9. In M. Neunenen, ubi Pedicularis foliosa frequenter nascitur, Lycoperdum *Bovista? Mitram* vocarem, magnitudine cranii infantis,

& Mitræ

& Mitræ ſpecie elliptico rotunda. Ad exemplaria duo, *Seſſilis* ſacculus eſt ex luteſcente ſubrufus, polline ex fuſco viridi pulveris plane communiſſimi ſternutatorii, hic quidem ubi calceamentis hiſce ferreis ſaccum *recentem* disrumpere feci. Vertex ſcabritie verrucoſa fuſca obſita, reticuloſam fuiſſe ejus ſuperficiem memini, eſt 2172. quo melius referrem!

10. Antirrhinum alpinum. Caule procumbente, laxe ſpicato, foliis verticillatis carnoſis, *glaucis*. Labii inferioris duo ſegmenta *lateralia* latiora? Calcar rectum elongatum, acuminatum, ex apertura dehiſcentis infra calycis recta deſcendens, galea carnea, erecta, ſtricta, longa, labio medio aureo 338. Halleri noſtri.

11. In ſaxoſis ad latera M. *Stockhorn* Saxifraga foliis ligulatis, hirſutis, integris, caule recto, unifloro, ſubnudo, num Androſacea L. 984. H.

12. Saxifraga *humilis*, roſula foliatum ad terram, eundo a caule lateſcunt, ſplendide ſunt viridia, anterius tridentata, caule nudo ramoſo, an 973? tua foliis Rhomboideis — credo.

13. Lepidium tuum *frequentiſſimum* inter lapidum ſtrata.

14. Achillæa hæc mea *atrata*, monet, *latitudinem* non ingredi characterem generis.

15. P. S. Lathræa ſquamaria ſemina habet *numeroſa* certe.

Thesis Geslerium Cynosurum esse *iniquum* est.

Judicio tuo sincero atque acuto, subjicio hic tandem flores *Gentianarum*, quos in dominiis propriis invenire datum fuit, *alteram* satis frequenter punctatam — in terra nigra pingui ex putrido quodam trunci abiegni, ligno, in dem Bödeli, wo man über Schwalmeren in den Kessel steigt, ad septentrionem & ad sinistram M. Neunenen si meridiem spectes. Radices 3. 4. *Alteram* intus pallidam extus ex *sanguineo* purpuream jam im hintern Gurnigel, den sie den Ziegerstock heissen. Sed *tertiam* in meridionalibus lapidosis M. Neunenen & saxis, quæ delabuntur in den Kessel. Super eodem scapo flores hæc tulit, & *frequenter* punctatos, & pallidos, ac punctis destitutos plane. Foliorum figura, uti fieri solet, parum in hisce variat. Tuum est decernere, quid credamus, cum crebrius punctatam nondum videre obtigerit.

Cerastium *alpinum*, quod rarum sibi fuisse dixit quidem Dickius; frequentissima est incola in beata illa excavatione, wo die Neunenenstäfel stehen, auf der Nordseite paulum infra flammulas, in aridioribus. Tantum in veteri mundo!

Si quid in me est, quo possim inservire conaminibus tuis, nuntia, fiet.

Accipe ergo quoque alia quædam ex *adversariis* meis, quæ pro generibus inserviunt, ut possis testari, me tempus non frustra terere.

§ 8. Sub 8. Maji. (Tithymalus Cyparissias.)
Calyx fere pyriformis, quadrifariam bicornis.

„ nis. Cornubus iſtis inſident petala IV. ſe-
„ milunaria, bicornia, aliquantum colorata,
„ coloris fungoſi: ſtamina tria petala ſuperant,
„ cætera, quæ IX. inveni, neſcio an ſemper
„ remaneant inter florem recluſa Apices ge-
„ melli. Germen emittit 3. tubas bicornes,
„ & ex petiolo de flore dependet. Natura ſuc-
„ culenta, lacteſcens. Stipulas ſimplices (nec
„ latas neque bivalves, ſed lineari lanceolatas
„ hic vidi) — Bracteis duabus petaloideis, cor-
„ diformib. inſident calyces III. quorum me-
„ dius nudus, reliqui bracteolis duabus lan-
„ ceolatis veſtiti, — im Wylerhölzli.

§. 2. „ Poterium *Sanguiſorba:* antheræ tenues in
„ *faſciculo* filamentorum ſubtilium longe è flo-
„ re prominent, qui 4. drifidus eſt, ergo non
„ inter *Iſoſtemones* referendus, & *recte* ipſi ti-
„ tulum diſtinguentem *ob partium ſtructuram*
„ *diverſam?* (numerum) impoſuiſſe, *tunc* vi-
„ ſus Linnæus, quicquid dicerent Pharmaco-
„ polæ — (Sed Staminum *numerus* non diu-
„ tius me moratur) auf der Schanze.

§. 13. „ *Salix* d. 9. Mai hic omnia vidi, ut præ-
„ cell. noſter deſcripſit Hallerus. *Nectaria* ne-
„ ſcio quare nectaria vocentur, ungues ſunt
„ ferè cordiformes. im Bremgarten.

§. 14. „ Oxàlis Acetoſella „ ut habet *Hallerus*
omnia."

§. 15. „ *Novas* ego *claſſes*, ſi eſſem *Linnæus*, *pul-*
„ *cherrimas* — conſtituerem; haberemus tunc

„ Didynamiam, Tridynamiam, (Ornithoga-
„ lum) Tetradidynamiam, Pentadidynamiam,
„ (Oxalin) Polydynamiam (Tithymalum)
„ eas natura ipſa conſtituit!

§. 16. Gentiana *verna* (pro ornamentis plicæ, tu-
„ ba longa, ſtricta. *Hic* Piſtillum ſtaminibus
„ *longius* utique per *antheras aſcendit.* Nun-
„ quam in mentem venit, *Sexum* negare.

§. 17. „ Primula, flos tubuloſus *ritè* apud Halle-
„ rum deſcriptus, glandulas fauces non ha-
„ bent, tuba globulum ut acus gerit. Multo
„ humilior eſt ſtaminibus. *Stamina* in tubo
„ floris *ſeſſilia.*

§. 19. „ Orchis (Morio) Galeam formant petala
„ 5. duo ſuprema *ſemiviridia*, intima duo pla-
„ ne colorata, ſimili tertio obteguntur. La-
„ bium inferius trifidum, ſegmentum medium
„ *emarginatum*, omnia circumcrenata. Hæc
„ petala imminent fabricæ ſtaminum, quæ
„ eſt *Cucullus* in *ſacculos duos* partitus, (qui
„ Plicæ petalodeæ) ad maturitatem aſſervant
„ ſtamina, uterque unum, *ſingularia!* clavi-
„ culi non ſunt, uti videtur, ſed fili, in glo-
„ merem compacti, quib. globuli infiniti ſper-
„ matici adnati — Hic nondum miraculorum
„ finis eſt. Quod ſi *Laryngem* Tibi fingas,
„ ligula illa, quæ fabricam ſtaminum termi-
„ nat, *epiglottis* erit, quæ *laryngem*, canalem
„ iſtum, qui ad ſemina ducit, obtegit. — Sed

„ liberum

„ liberum ſinit *Oeſophagum*, qui abit in cal-
„ car. — Fieri non poteſt, ut aliquid ſimile
„ *minus* claudicet -- Natura ſibi ſingulari mo-
„ do placuiſſe videtur in fingenda hac planta,
„ & licet communiſſimum genus ſit, poteſt
„ tamen cum rariſſimis externis, de ordine
„ contendere.

§. 20. „ Plantago *lanceolata*. Stamina IV. Antheræ
„ ex *apice* pendulæ. *Lamellis* duabus conſtant,
„ quæ media *linea* viridi junguntur. Omnia
„ eodem veſpere ad 9. Maji im Bremgarten.

§. 24. „ In Pomario Dickii, juvante Cl. *Triboleth*.
„ *Poa*, *Feſtuca*, *Avena*, *Triticum*, *Lolium*. Ad
„ originem Glumæ majoris breviſſima (tenuiſ-
„ ſima) *petala* abſque obſervatione Halleri, me
„ hercle, acutiſſima omnium, omiſiſſem.

§. 31. „ In Horto Dickii in Alyſſo (clypeato ſ.
„ ſinuato) *Denticulum* illum in ſtamine mino-
„ ri notavi --- Libellaſter ille, qui Boerhaavii
„ M. nomen uſurpatur, *characterem* gen. fal-
„ ſum facit, *caules* repentes, rubicundos, tor-
„ tuoſos, ut videas ſingularem attingere ſpe-
„ ciem. Lanuginem albam, folia aſpera al-
„ beſcentia (ſed character genericus ex flore
„ deſumendus fuiſſet) Radix ibi *lanuginem*
„ habere dicitur.

§. 32. „ Enonymus *Europæus*, petala IV. per æta-
„ tem revoluta, in totidem angulis quadratis
„ erecti mucrones ſtaminiferi, palum piſtilla-
„ ceum circumdant.

§. 38. „ *Campanula.* Flos ſuperus. Staminum un-
„ gues lati, cætera ut dicit *Linnæus* (quem hic
„ evolvebam.)

§. 39. „ *Carum Carvi.* Color *ſingularis* florum, ex
„ albo cæruleſcens carneus.

Obſerv. 40. Petala *ſæpe* in Braſſica occurrunt *quina*, cum calycis ſegmentis IV. In ſylvam non ligna feras! (Sed quid *paupertatibus* hiſce longius immoror!) --- *Brevi*: methodum hanc optimam credo, poſtquam non mediocriter imbuti ſumus, *ſuaviſſimæ* ſcientiæ cognitione, & fundamentis, *propriis* primum oculis videre, exinde, quod mutuum eſt amare, & ex optimæ notæ Auctoribus expolire *ſcabridiora.*

In Horto Burgenſteinenſi meo lætiſſime florent & creſcunt

Dictamnus albus ex ſeminibus productus fuit: utique non *mediocri* fortuna in plantis utor, etiam in loco natalitio meo montano, Brytten, teſtis exſtat præmaturi mei in ſtirpes amoris. Prunus *armeniaca ſexto* ætatis anno hiſce manibus, & -- *animo de plantis provido* --- ſatus. Salvia hiſpanica, Vicia Benghalenſis, Aſtragalus caput galli, Sida Abutilon, Salſola Kali, Trifolium melilotus Cretica, Datura Tatula, Aſtragalus epiglottis.

Lætiſſime florere dico, mediante infinito labore --- optarem tamen, ſi quid *valerem*, aut tali ſi Præ-

ſi Præceptore gauderem, *villicum* juberem --- ut loco *aridiſſimi* & *arborum* truncis re vera definiti, vix penetrabilis ſoli, qui longè ab aqua remotus eſt, ex pratis immenſis (quod facile tandem precibus *meis* concedet) centum aut aliquot pedes, pro *commodiore irrigatione* & *pinguiori ſolo* (im Hoſtetli) traderet, ut etiam *Rumices* atque *Thalictra* lætarentur. --- Jubes me, Hallere Optime! libere Te uti, ſi quid ſit, quod mihi gratificare queas. --- *Primarium* eſt, ut occaſione data (ſcio frequenter Tecum colloqui eſſe ſolitum digniſſimum noſtrum Patronum (gratum ipſi animum ſignifices pro liberaliter adeo conceſſis in beatiſſimas regiones excurſionibus.) --- *Secundum*, ut quamvis ampliſſimis negotiis detentus, aditum non plane recludas, ingenio ſcientiarum *Tuarum* & eruditionis theſaurorum avidiſſimo. *Tertium* ut velis ſinceriſſimo tuo amico Geſsnero perſuadere, ut optimo olim Præceptori noſtro Sacrorum Antiſtiti honores & fructus ingentes depingere velit, qui poſſint ex itinere *transmarino* pro dilectiſſima patria & optimis amicis, in noſtram felicitatem enaſci. Si *Philadelphiam* pervenire obtingat, ut --- me *adjuvent*, nec amplius impediant. Hæc ſi facere non dedignaberis, paratiſſimum ad omnia habebis obſervantiſſimum Tui Kittium. Opto ut eximiarum Te virtutum exemplar, digniſſimum Senem ſeri intueantur nepotes.

Vale. Strenuo matheſeos noſtræ Doctori, cum optimo Dickio, ſalutationes meas annuntiare velis, ne mihi ſuccenſeant forſan incaſſum, ---

cum

eum optima vota non ſemper implere, nec gratiam referre dignum conceditur.

Prelo ſubjecta eſt, *breviter* quædam, ut vires ferebant, in rem herbariam & univerſam phyſicam a Kittio tuo inſtituta diſſertatio, ex qua poſſis ardorem ſaltem & vota, ſi non cognitionem profundam perſpicere. De quibus jam nunc tacebo; opto ut Gypſophila *præalta* ex Sibiria allata, Vicia *Benghalenſis*, & *Hieracium*, quod ex Penſylvania apportavit *Kalmius*, pulchritudine reliquas ſuperantes, in bonum cedant ſymbolum.

Tandem ſi tempus olim vacabit, *ab eruditione ruſticorum* & inſtrumentorum ſuppellectile aderit, priuſquam tædium plantarum ſubeat, ut in inceptis perſeverare queam ad finem, ſedebo ad *Alembicum*, quod in Penſylvania certe non facerem, & inſtituere cum Lewis Anglorum, atque Vitodurano Zieglero & Cel. Geoffroy (in patria remanere coactus) ex communiſſimis & notiſſimis plantis examina libet.

Notatu digniſſimi pene oblitus eſſem, quod Silene *acaulis* in jugis noſtris jam prima ineunte vere, ut noſti, florens, *tres* nunc annos in horto meo nonniſi *medio* Auguſto florere incipit; primo quidem anno, poſtquam jam ſemel in Alpibus *defloruerat*.

D. 12. Julii Ceraſus ineunte vere ab Erucis ſpoliatæ & foliis & nutrimento, nunc plena eſt floribus *denſe* faſciculatis.

D. 14.

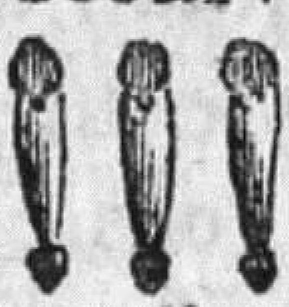
D. 14 Julii vidi in Lieutenant Schneiders Garten in Sefftigen *Mali* ramulum floribus ſuperbientem.

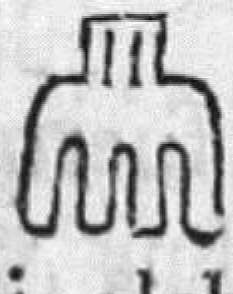
D. 20. —— in Ammann Grünings Matten & *Cerasum* & *Malum* florentem.

D. 10. —— Carvi caulem ruſticus homo mihi attulit ſeſcunciali diametro, explanato caule, qui ramulos innumeratos edit.

Dabam in arce Burgenſteinenſi ad VI. Id. Auguſti 1771.

D. 2. Maji

Tuba Polygalæ vulgaris in calami ſcriptorii ..- ſimilitudinem *ſurſum* aperta eſt oſtium nempe *obliquè* reſectum & acuminatum antice, hamulus ſubtiliſſimus recurvatus in parte latiore oſtii, hæc oculo nudo ..+ *Microſcopium* ſume, & *medium* perfectiſſimum erit.

D. 8. Aug. Terræ gleba lutoſo calcaria quam acidiſſimo aceto bona ex parte efferveſcere, deinde reſiccare feci; Cryſtalluli ex luteo ſordidi hujus formæ & hujus ex vaſis parietibus relicti glebæ autem ſuperficies obmaculata *Aſpergillo?* — plumoſis, murinis, maculis *albis*, & *griſeis*, *cinereis*, *maturiores* hæ erant.

Prima iſta herba, quæ in via *ſtrata* ad infimum januæ gradum ex lapidum fiſſuris, me inſcium

ſcium ſecuta, procreſcit; *Cacalia* vocatur *alpina ſub meis feneſtris*, procul dubio ex ſeminibus cum projectis plantis, delapſis pronata. Plantæ III. quæ jure civitatis utuntur 1. Cochlearia Armoracea, in loco remoto, inculto bey Seelhofen. 2. Atriplex hortenſis, in ruderoſis ubique. 3. Polemonium *cœruleum* poſt arcem.

302.

CALDANIUS.

Accepi a Somiſio Tom. Imum. accuratiſſimi & eruditiſſimi Operis tui botanici; deinde, non multo poſt tempore etiam Tom. tertium & quartum Medicorum Principum. Miſiſti olim Tom. I. Vir Clariſſime! ſecundum nondum accepi, erravit fortaſſe Bibliopola. ſed quæſo ut prima occaſione hunc errorem emendare velis. Nitidiſſima eſt editio. Ea Henrici Stephani apud me eſt; ſed amo magis hanc tuam, tum ob minorem voluminum molem, tum ob doctiſſimas & ſucciplenas præfatiunculas, quibus varios libros ornare aggreſſus es.

Longioris ſilentii mei cauſæ fuerunt, artis medicæ adminiſtratio in principibus viris, qui omnino deſperati, & tamen exiſtimantes poſſe me iis priſtinam ſanitatem reſtituere, moleſtos mihi, qui Clinici officium dimiſi, reddidere non ſolum dies, ſed fe e unt etiam, ut plures noctes ducerem inſomnes, uſque dum fatis conceſſerunt. His adde

adde quod ſuperiori menſe nova ſtudiorum methodus a rei litterariæ Triumviris propoſita fuit. Methodi iſtiusmodi ſumma hæc eſt. Non parum eſt auctus cum publicarum tum privatarum prælectionum numerus; & onus impoſitum aut propria ſcripta evulgandi, quæ deinceps ex publica ſede ornanda atque amplificanda ſunt; aut hoc idem perficiendi de opuſculo celeberrimi alicujus auctoris, rebus, quæ ad reciprocas Profeſſorum facultates pertinent: ſed tamen jubent, ut tandem aliquando propria ſcripta in lucem edantur. Sedes mea, quæ eſt omnium prima, id habet oneris, ut priori anno Phyſiologiam, poſteriori autem Pathologiam tradat: at cum tempus, a nova ſtudiorum inſtauratione ad ſcholarum auſpicium, breviſſimum ſit, neque ideo poſſim phyſiologicum opuſculum in manus hominum emittere ſatis concinnatum & abſolutum, primas tuas lineas phyſiologicas hoc anno interpretandas ſuſcepero; quæ & optimæ ſunt, & nova dogmata tua latius evulgabunt, invitiſſimis quamvis ejusque aſſeclis. Non ignoras, Vir Celeberrime! quam grave ſit hoc munus, & quantum auditores in phyſicis & in anatome præcipue deceat inſtructos eſſe. Qui erunt igitur profectus adoleſcentum, qui ita ad anatomen ſunt inſtituti, ut, ſingulis annis, viginti tantum diſſertationibus, & ſemper iisdem adeſſe conſueverunt? Nunquam ridiculam hanc & prorſus inutilem methodum anatomen docendi mutavit: unde vix ſatis dicere poſſum, quantum debeam vires & lacertos omnes intendere, ut quæ in tuo illo aureo opuſculo

culo continentur, ab omnibus percipiantur. Labor autem minus foret ingratus, ſi eo aucto augerentur ſtipendia: ſed ea fuerunt imminuta. Superioribus annis liberum erat adoleſcentibus hunc vel illum Profeſſorem ſibi in Præceptorem eligere; exacto quadriennio, occaſione laureæ doctoralis, ſinguli proprio Præceptori decem aut duodecim aureos præbebant. Hæc libertas ſuprema lege evanuit; & ego, qui ſemper in magna audientium copia verſabar, & quotannis quindecim aut viginti adoleſcentes ad lauream inſtituebam, annuos hoſce proventus amiſi. Verum ad alia.... In mea illa epiſtola ad Haenium verba feci, ni fallor, de obſervationibus Lobſtenii... Non credebam Albinum in quæſtione noſtra a Te ipſo diſſentire. Video enim in libro de muſculis & in adnotationibus motum muſcularem, etiam in corde, repetere a ſtimulo, & cum mihi ſcripſerit, ut patet in epiſtola mea ad Haenium, duram matris nervis carere, & præterea in quæſtionibus (quæ Tecum etſi publice facere renuebat) nobiscum convenire, ipſi perſuadeor.

Vale, Vir præſtantiſſime, & me quæſo amare perge.

Dabam Patavii die 25. Octobris 1771.

303.

CALDANIUS.

Die quinta hujus menſis, hora noctis ſecunda, Italiæ more, ſupremum diem Morgagnus obivit.

ſivit. Apoplexia, ut dicunt, correptus fuerat quindecim ante horis, quam vomitus & diarrhœa primum enuntiavit. Obiit in lecto, abſque nepotibus aliisque conſanguineis inter famulæ brachia. Ultima ejus voluntas hactenus ignoratur, neque enim teſtamentum hic loci inventum eſt: extat Forolivii apud nepotes, quos divites fecit, & nobiles.

Communis omnium vox eſt, anatomicam ſedem mihi aſſignandam eſſe: verum is ego non ſum qui patiar, ex prima ad quartam ſedem traduci, niſi . . . . Interim in abſcondito attentus obſervo, quæ eventura ſint.

Si opuſcula aut medici, aut chirurgici, aut anatomici, aut botanici argumenti prodibunt, ea ego Tibi curavero: ſed ſcias, velim, Vir præſtantiſſime, nos ipſos iis carere, quæ Romæ & Neapoli, & in viciniis evulgantur. Veneti Typographi ita indolentes ſunt. Scripſi jam diu Florentiam, ut Targioni Itinera ad me pervenirent. Reſponſum tuli novam fieri editionem cum additionibus ab ipſo auctore. Editio nondum completa eſt. Eam habebo opportuno tempore, eamque Tibi certiſſime curavero.

Veneti medici diarii Orteſchius non amplius auctor eſt; ſed Griſelinus, qui librum edidit *nuova maniera di ſeminare il frumento*, quem Tibi alias miſi. Si tamen monueris, quot ejus diarii tomos poſſideas, reliquos mittam. Quod aſſeris

de his Bibliopolis, qui negant ſe poſſe italicos libros curare, idem eſt de noſtris in ratione ad libros veſtros. Nunquam ego potui emere Opera Kaw Boerhaave; impetus anatomicos Cantii; medicas diſſertationes a Te collectas; Neorologiam Camperi, aliosque libros medici & anatomici argumenti, quibus careo.

Quæſo ut moneas, proportionem componentium eorum, quibus pro injectionibus felicibus utendum eſt. Moneas ſimul, oro, num præparatio aliqua in anteceſſum ſit neceſſaria, dum, in exemplo, hepatis vaſa injicere volo, eſtne omnino neceſſarium ut aliquid prius moliar, quo ſanguinem educam venoſa vaſa replentem? Noſtrates in hoc opere parum vel nihil profecerunt.

Vale Amice Illme. & Præſtantiſſime, meque amare pergas rogo.

Patav. 14. Decembris 1771.

304.

JOH. GESNERUS.

Meckelium ad Schobingerum miſi. Gratias agit & de tuo imprimis favore & amicitia Meckelii ſibi gratulatur, & pulchra ejus inventa laudat. In epiſtola triſtem obitum amici & diſcipuli ſui D. Dr. Danneri nuntiat, Medici & Chirurgi magnæ ſpei, qui nuper Argentorato in patriam redux ex putrida febri ſupremum diem obiit. Simile

mile fatum paſſus eſt D. Dr. Zieglerus Medicus Scaphuſinus, qui Göttingæ arti medicæ operam dedit, & vix in patriam redux, poſtquam ægros hoc morbo laborantes in agro viſitaverat, eodem correptus obiit. Paſſim apud nos in urbe & agro plures invaſit & medelam admittit, ſi antiphlogiſtica ſit, & evacuantia non prætermittantur; in quibus Tamarindi primarium locum merentur. Angina vero cum febre putrida & exanthematica plures infantes opprimebat, quibus nulla medicamenta propinare licebat, & qui gargariſmata omnino nunquam adhibebant; hi enatis tumoribus glandularum fere ſuffocati obierunt. Neque etiam evacuantia opera ferebant. Adulti vero, quibus gargariſmata primum reſolventia, dein emollientia cataplaſmata applicata fuerunt; & lenia diaphoretica & temperantia, morbum poſt paucos dies ſuperabant.

Vale Optime & favere porro perge.

Turici d. 12. Febr. 1772.

305.

IGNATIUS RADNICZKY.

Cum epiſtola tua ad celeberrimum Profeſſorem Bohadſch a die 24. Januarii directa ab hæredibus ejus (nam ipſe jam biennio abhinc fatis ceſſit) mihi his diebus communicata fuerit, dignum judicavi, ut juſtæ tuæ petitioni ſatisfa-

ciam, atque de morbo in hac urbe æque ac in toto regno Bohemiæ grassante veram ideam darem.

Febris hæc, quæ jam mense Martio anni nuper elapsi grassari cœpit, e genere synochorum putridorum est, quam doctissimus Pringl aliique Medici, qui ultimo bello borussico ac gallico in nosocomiis militaribus praxin medicam exercuerunt, descripserunt. Symptomata morbo ingruente sunt lassitudo corporis totius, dolor capitis atque lumborum enormis, doloresque lancinantes artuum omnium, nauseæ, vomituritiones & circa præcordia anxietates, pulsus tensus, contractus, ac parvus, ægri sudant copiose: quæ omnia si mature emeticum, e rad. hypecacuan. granis x. ad xv. propinetur, dein vena e pede secetur, brevi evanescunt, & ægri postquam copiosum potum diluentem per aliquot dies ingesserunt, reconvalescunt. Si vero hæc primis diebus negligantur, quæcunque tunc remedia adhibeantur, alius effectus non sequitur, quam quod dolores capitis ac artuum mitigentur, sed lassitudo augetur, pulsus fit parvus ac sanorum similis, accedit delirium, vires vitæ languent, oculi rubri, lingua sordida, aridaque fit, os ac dentes crusta nigra obducuntur, & ægri quasi exanimes jacent; subsultus tendinum, tremores artuum, superveniunt. Si his omnibus convulsiones, quod plerumque die morbi decima, ac duodecima accidere solet, tunc de ægris actum est. Si tamen debita methodo tractentur, plurimi die morbi 21. per sudores copiosos, ac diarrhœam perfecte judicantur,

tur, aſt ad hunc morbum debellandum magna experientia & acutum Medici judicium requiruntur; nam non eadem methodus omnibus prodeſt, tum aliis ſola remedia antiphlogiſtica aliis abſorbentia cum Cortice Peruviano, aliis iterum utrumque ſimul proſunt, alios autem nonniſi remedia ſumme fragrantia, uti eſt Moſchus rad. ſerpentar. Virginian, Contrajerva cum aut ſine cortice, & ſerum lactis vinoſum juvant. Prodeſt & larga doſis camphoræ ter quaterve per diem propinata. Habui ægram hoc morbo peſſime laborantem ætatis ſatis provectæ, cui cum Medici deeſſent, & medicamenta requiſita nulla ſibi compararet, huic ego quotidie uncias IV. aut V. vini optimi hungarici Tokajenſis ex meo proprio dedi, & hoc ſolo cordiaco reſtituta fuit. Veſicatoria nimis cito applicata nihil boni præſtant, ſi contra ſeptimo aut octavo morbi die applicentur, optimum exhibent remedium. Multi pauperes unico pulvere pyrio ſe a morte liberant. Exanthemata quandoque erumpunt miliaria, quæ ſi ante ſeptimum diem ſe manifeſtent, ſignum lethale exhibent, ſi vero poſt diem decimum tertium & ſerius erumpant, criſim bonam denotant: mihi inter tercentos ægrotos, quos ſpatio novem menſium tractavi, non niſi ſex cum exanthematibus miliaribus videre contigit, maculas petechiales vidi nunquam, quum alii Medici dicant ſe obſervaſſe in ſuis ægris ſæpius petechias. Mortuos inter meos ægros trecentos numero duodecim, ſed & hi partim ex eo quod niſi ſero auxilium Medici petierint, alii vero ab adſtantibus neglecti perierunt, nec mi-

rum, quod mihi hæc felicitas obtingat, quod præ reliquis Medicis Pragensibus in curandis ægris felicior sim, cum genius hujus morbi mihi præ aliis magis cognitus sit; cum toto ultimi belli borussici tempore apud exercitum nostrum medicinam fecerim, & mihi directio nosocomiorum militarium maximorum ab augustissima Imperatrice, ita suadente Ill. L. B. van Swieten Præceptore meo æternum venerando, confisa fuerit, ubi omni fere anno febris hæc putrida epidemice grassabatur. Neque verum est, Principes vicinos omne commercium cum nostro regno Bohemiæ evitare, cum in actualibus nundinis, quæ modo celebrantur, plures mercatores (inter quos etiam D. Georgius Conradus Walter Bibliopola aulicus Dresdensis numeratur) ex Saxonia, Norimberga & ex Imperio hic adsint, ex quo falsitatem novalium publicorum concludere licet, & toto tempore quo morbus hicce urbem nostram sat populosam affligit, nedum duo millia hominum ab hac febre extincta sunt. Verum est, quod ruri plures pereant, sed miseri hi non tam malignitate morbi, quam penuria & defectu Medicorum ac Chirurgorum atque medicamentorum huc requisitorum (dum in quovis districtu duodecim & ultra milliarium, unus tantum Medicus, unusque Chirurgus, qui tot infirmis non sufficiunt, constituti sunt) pereant. Hoc peculiare hic morbus habet, quod nulli ætati parcat, dum in infantes duorum annorum, & ætate provectos septuagenarios, sævit æquali furore. Atque hæc sunt, quæ Tibi notare breviter potui.

Cæterum

Cæterum mihi ſummopere gratulor, quod occaſionem nactus fuerim, Vir Illuſtriſſime, quem tenerrime amavi, venerorque a longe innoteſcendi. Conſervent Te Superi ad viridem uſque ſenectam, quod ego & omnes boni optant.

Vale, meque inter minimos Tuos numera, iterumque vale.

Dabam Pragæ Bohemorum die 15. Februarii 1772.

306.

JOH. GESNERUS.

Humaniſſimæ litteræ tuæ, Vir Amiciſſime & Illuſtris, quæ me de minacis morbi tui ſtatu certiora & pleniora docuerunt, magna ſolicitudine me liberarunt, quam relatio amantiſſimi & de ſanitate tua maxime ſoliciti Schultheſſii apud me excitaverat. Gaudeo certe periculoſi ſymptomatis cauſam & medelam cito detectam fuiſſe, & mecum lætantur amici tui Schultheſſius & Bodmerus, & ſerio optamus, ut fugatis etiam morbi reliquiis firmiſſima & conſtantiſſima ſanitas reddatur, ut diutiſſime porro generi humano prodeſſe poſſis. Intermittens pulſus in ſeneſcentibus ſubinde obſervatur etiam ſine periculo; ſymptomata vero, quæ d. 17. cum ſudore frigido & debilitate comitabantur, non ſine metu & ſuſpicione gravioris morbi fuerunt, ea vero a flatibus potiſſimum excitata fuiſſe gratum fuit intelligere.

Memini D. Wertmüllerum Toparcham illis similia passum fuisse symptomata, intermissionem pulsus cum magna debilitate & lipothymia, quæ fere per paroxysmos statis temporibus redibant, & usu medicamentorum Halensium impr. Essent. dulcis, sanitatem integram recuperavit.

Scopoli Floram Carniolicam D. Burlemannus attulit. Plurima in hoc libro invenio, quæ collectaneis meis inseram, & cum venia tua per unam vel alteram septimanam servabo, si concedes. Hillium lubens inspicerem, nisi existimas pretiosissimo Operi ex itinere aliquod detrimentum accidere posse.

Turici d. 22. Februarii 1772.

307.

J. F. MECKEL.

Lætus accepi litteras tuas, quibus gaudiorum ex familia tua tuæque sanitatis me certiorem reddis. Senium omnino incommoda comitantur hominibus raro evitanda. Ast, quod maxime lætor, minimus eorum numerus Te infestat. Hinc Te diutissime adhuc vivere & valere, & opto & spero.

Accipias Humanissime ac Optime Præceptor serena fronte historiam discipuli tui, cognati & amici nostri communis optimi Zimmermanni. Tuum judicium de hoc meo labore unicum est quod

quod desidero; quippe valorem Operi aut addet aut demet: Te enim nemo melius quæ omiserim quæque desint, judicabit. In majus ac credidissem sub manu volumen, descriptio hæc excrevit; attamen supersunt de herniis raræ quædam observationes, interque eas una quam nuperrime feci, ad explicandum imprimis, quam difficilis herniæ sæpe sit diagnosis, prognpsis & cura. Quæ in Historiæ Zimmermannianæ fine in Medicos dicta acriora quædam invenies, inimicos dignissimi istius viri respiciunt, quorum ex invidia illi H . . . . non parvus equidem est numerus.

Omnes de uteri fibris muscularibus vasisque uteri gravidi tabulæ, jam sculptæ; aliæ de singularibus graviditatum præternaturalium speciebus, aliæ de lymphaticis vasis perfectæ, ultimam tantum descriptionis limam exspectant, ut in publicum prodeant. Quæ omnia uti parata erunt, ad Te mittam.

Vale cum nobilissima familia tua, quam plurimum ex corde saluto, meque ama.

Berolini 12. Martii 1772.

308.

DE LA CHENAL.

Quod a morbo tuo cutaneo liberatus sis, valdopere gaudeo, & ut per multos adhuc annos firmiori valetudine fruaris ex animo voveo.

Hypochondriacis ego affectibus, vertigine s. per totam hyemem laboravi, ex nimia, ut puto nervosi systematis forsan & primarum viarum debilitate. Pro primo Bibliothecæ botanicæ Tomo, quem dono mihi dedisse ex litteris tuis edoceor, maximas ago gratias, Vir Illustrissime! Secundus ut videtur nondum prodiit.

Bauhinianæ stirpes siccæ nunc in meam collectionem transierunt, multumque ex hacce collectione profecisse, & adhuc profuturum esse lætus profiteor. Non ingratus foret labor neque inutilis, notatu dignas observationes exinde excerpere, & in lucem emittere. De pluribus certe hactenus dubiis & obscuris Bauhinianis stirpibus mihi nunc ita constat, ut nullum amplius circa eas sit dubium. Ita Carvifolium C. B. eadem est cum planta J. B. Plantam umbelliferam ante 6. vel 7. annos in altissimo Alsatico Monte Bloutberg retro Markirch lectam inde didici esse Carvi alpinum C. B. Hujus stirpis brevem descriptionem bonamque iconem septimo Actor. Helv. Tomo inserui, nec non iconem Sedi arvensis flore rubente. Carvifoliam etiam ibi & Pseudocarvifoliam s. Selinum tuum 802. cum synonymis eorum, de quibus certo mihi constat, extricavi. Sed & a Seseli tuam 762. nobis in M. Crenzach & Michelfeldæ locis ficcioribus copiose proveniente Montbelgardica planta, olim pro Hippomarathro habita, certissime differt radice, caulibus tenuibus junceis, foliis, umbellis exiguis & involucro partiali. Verum Hippomarathrum, quo

quo hactenus destituor, gratissimum mihi esset, si vel inspiciendi illud saltem copia fieret.

Vale Vir Illustrissime & porro fave.

D. Basileæ d. 11. April. 1772.

309.

C. G. LUDWIG.

Ante hos tres dies Vir Generosissime! veteres Tuas humanissimas quidem, sed ob morbi descriptionem mihi tristissimas accepi. Ex ea litterarum collectione, qua fundamenta religionis adeo egregie confirmasti, solatium optimum percepi, & confirmatus sum in illa religionis ad vitam beatam necessitate, ad quam jam tota hyeme per tot noctes insomnes meditatione mea deductus eram. Gratias igitur Tibi habeo, quas multi habebunt, qui ignorantia victa ex naturæ contemplatione in completa sanctæ religionis solatia pervenerunt.

Permittas ut nunc de morbo meo quædam dicam. Aër subfrigidus & siccus sub Aprilis initia convalescentiæ meæ non favet, tussis cum materiæ chyloso lymphaticæ rejectione inde unita est. Viscera bona adhuc sunt, non ea tantum, quæ digestionem dirigunt, sed & pulmones, sedes tussis meæ molestissimæ est, ad fauces usque ad confinia laryngis & asperæ arteriæ, hinc cum raucedine conjuncta. Interea tamen non solum

ſolum chylus, ſed & pinguedinis maxima pars in colatorium hoc ſpurium conjicitur, inde ſumma macies. Cum vero per totam hyemem, exercitationem corporis etiam cum maximo meo incommodo, ægros præcipuos quotidie inviſendo, & horam unam de die inſtitutione diſcipulorum dederim, vigor muſculorum ſubſtitit, gelatinoſa in iis & porro lymphatica humorum elaboratione non prorſus ſuppreſſa. Si aër ſerenus vernalis laxitatem faucium & laryngis corrigit, ſanitatem tandem recuperare poſſem.

Alia vero eſt morbi tui ratio, laxitas ſumma partium ex defectu exercitationis plethoram obeſam Tibi familiarem reddidit, hinc mammæ ſiniſtræ ſtillicidium lacteum cum exoriatione magnam meretur attentionem, ne reprimentibus tractetur, fugias omnino externa medicamenta & in his emollientia. Si quid ſuadendum eſt, aquam plantaginis, in cujus unciam ſpiritus ſatis optimi guttæ XXX. vix XL. inſtillentur, ſi linteo carpto excerptum applicatur, ſed convenit interponere deligationem cum pulvillis ſiccis, ſi etiam magna vis lacteo lymphatici humoris effluit. Hoc medicamentum in variis papillæ & mammæ ipſius ulceribus cum fructu applicavi. Nihil mones de evacuatione blanda & repetita alvina, in alvo tarda & ſicoa. Solutiones rhabarbari aquoſæ optime convenirent, dummodo ventrem non nimis ſiccarent, hoc autem laxitate partium præſente non ſemper faciunt. Salia media cum mannatis ſæpe ſola inter-

ter-

terponenda ſunt. Si ulcus recte reſpondet, infuſa aquoſa Corticis Peruvianæ addita aliqua Serpentariæ Virginianæ parte non inutilia erunt. Venæſectio in obeſa plethora non juvat, niſi in vegetis obeſis, qui effectum exercitione corporis ſuſtinere poſſunt, interdum concedatur. Cum etiam frictio ſola corporis non ſufficiat, tranſeas ad alia exercitationum corporis genera, quæ vernalis aura permittit & jubet, & tum ad balnea martialia. Internus Martis uſus, ſi etiam extractum ejus pomatum in aquis ſolutum elegeris, non ſufficit. Tuæ laxitati, quæ jam in imbecillitatem tranſiit, pulſus intermittens Te non terreat, ex ſpaſmis oritur Tibi adeo moleſtis, quibus correctis, diſſipabitur.

Quæ Lipſiæ prodierunt habebis nundinis proximis. Ego vero reſponſionem differre nolui, quo, ſi etiam Tibi meo conſilio prodeſſe nequeam, cum rationem morbi obſcure tantum ex concinnis tuis litteris perſpexerim, promptiſſimum Tibi inſerviendi animum intelligas. Ita morbo, vernali hoc tempore ſuppreſſo, valeas, & me ut ſoles ames.

Dabam Lipſiæ d. 12. Aprilis 1772.

310.

ANT. DE HAEN.

Novi operis exemplar mitto, nec non ejusdem alterius partis germanicam versionem. Nisi me animus fallit, videor mihi eorum, quæ certa in medicina habebantur, haud pauca aut dubii, aut fallaciæ convicisse; nec pauca quoque ex sua incertitudine in certas praxeos regulas convertisse. Et adhuc post inchoatam libelli impressionem dicta comprobavi, confirmavique abunde, numeroso sane nosocomii experimento, quo constitit, veram epidemiæ grassantis curam iis ex fundamentis petendam esse, summaque servandi fortuna gaudere, quæ tam malignis, quam pestilentialibus in febribus, circa & copiosam & frequentem missionem sanguinis in simulata earundem debilitate tot argumentis experimentisque probaveram.

Gratias interim innumeras ago de transmissis Tuis in Hippocratem latine versum lucubrationibus. Merito Te, Vir præstantissime, haud præsens modo, sed & futura, si dentur, sæcula, inter eos concelebrabunt, qui ad culturam, augmentumque artis contulerint quamplurimum.

Vale & amare me perge: ego magis magisque Te colo, & amo.

Dabam Vindobonæ 10. Junii 1772.

311.

CALDANIUS.

Eruditissimus Eques Jo. Strange Londinensis dum Tibi Amice præstantissie, has meas litteras dabit, opus simul tradet Targioni postremum, quatuor nunc voluminibus comprehensum: reliqua dum-sensim prodibunt,alia occasione mittam; est enim, ut videbis, opus incompletum. Multa addidit Vir Illustris priori editioni; sed plurimis negotiis distentus novam hanc non potuit hactenus absolvere. Interim in optimo & docto Anglo hominem invenies, in multis quidem, sed præcipue in iis, quæ ad naturalem historiam pertinent versatum: grata Tibi erit ejus amicitia, ut mihi gratissima fuit, & fuisset etiam emolumenti in re litteraria, nisi, quotidianis laboribus obrutus, coactus fuissem minus frequenter, quam optabam, adeoque invitus ejus societate familiariter uti.

Tu interim vale, & me ut soles, ama.

Dabam Patavii 5. Junii 1772.

312.

DOMINICUS AUGUSTINUS ALBERGHETTI.

Opusculum meum Tibi jam dudum inscriptum, licet duobus fere abhinc annis excusum, ad

Te

Te non misi propter innumera, & quidem gravissima, quæ in ipsum sub prelo irrepsere errata, attamen quamvis adeo deforme auctori non parvo apud clarissimos Viros decori fuit, qui continuo eum urgent, ut illud ad suam redigat formam, huncce autem honorem amplissimo Nomini tuo, quo libellus insignitur, imprimis debeo; quare immortales Tibi ago gratias, agamque dum vivam. Typis igitur librum denuo committere decrevi, eumque expurgatum, quod futurum me hercle credo, tunc solum habebis, & ad Te pervenire faciam, per Celeb. Medicum Ignatium Somis Professorem Regium Augustæ Taurinorum, amicum tuum spectatissimum, ipse mihi perhumaniter pollicitus est, tanti autem Viri gratiam inire, per Te quoque mihi datum fuit, quamobrem me Tibi semper magis devinxisti. Interim nequeo tamen me continere, quin modo Te litteris incommodem, res enim, veritas, occasio, & ingenuus imprimis, ac perhumanus amicus tuus id volunt. Amabo itaque ne auscultare, ac perpendere dedigneris perpauca, quæ contra clarissimi Cotunni sententiam labyrinthum implere, sonique propagationi ad zonulas sonoras inserviente ipsemet notavi. Rem ab ovo, ut inquiunt, exordiar. Dum id intellexi, novitate perculsus gravissimum scriptorem, in hac materia expertissimum, Valsalvam meum civem relegi. Video hunc nobis scriptum reliquisse, memoratam cavitatem humore quodam aqueo, & quidem copioso, intus madefactam reperiri, unde membranæ humescunt, de quo nulli antea mentionem

nem fecerant, & humorem istum in recenti aure observavi, in fœtu quidem sanguinea tinctura rubescentem, qui color limpidus sensim fit, quæ omnia etiam fluida, quo cranium, thorax, abdomen intus humectantur, contingere asserit, propterea harum cavitatum serum huic esse simile. Deinde doctissimum Medicum, ac peritissimum Anatomicum Codronchium meum quoque civem consului: aures & ipse quidem multas, & solus, & cum celeberrimo Valsalva, cujus erat discipulus, ac adjutor, incidit mihique pluries testatus est in auribus recentibus aliquem se vidisse madorem, raro notabilem humoris copiam in labyrintho observavisse. Quare Cotunnianæ sententiæ promptum assensum præstare non potui, eo magis quia videram, a Te, Anatomice incomparabilis, in primis Physiologiæ lineis, veterem edoceri opinionem, & in quinti tui voluminis de auditu tractatione minime affirmari, aquulam hanc ibi semper reperiri. Igitur hærere cœpi, meamque dubitationem variæ animadversiones auxerunt: nam mihi impar videbatur hujuscemodi aqua, scilicet, ut docet Cotunnus, sæpe rubra, & viscosa, ferendis adeo celeriter tot tremoribus sonoris, & huic cogitationi experientiam opitulari conspiciebam, non solum quia nebulosos vapores sonorum propagationi non parum obsistere persentiscimus, verum etiam, quia certissimum est, quidquid contra nonnulli debacchentur, homines sub aquis, & fortasse quoque pisces, non audire ingentem quemcunque strepitum, dixi pisces quoque, nam hæc animalia nunquam vidi præbere

 audi-

auditionis ſignum, dum parva balliſta ignea a me data opera explodebatur: de aëre autem, & in homine, & in piſce contrarium apodictice liquet. Hæc tamen omnia non tanti apud me ponderis fuerunt, ut Cotunnum refellerem, ſed ſolum, ut ad neceſſaria pericula devenirem. Quamobrem centum & ultra belluarum aures aperui diverſa ratione interfectarum, diverſo a nativitate tempore, diverſique generis, ſemper de earum auditu prius certus: occidi varios lepuſculos, non paucos agnos, vitulos aliquot, catellos, feles, & cuniculos multos, & ab aliis quoque hujusmodi animalia interfici curavi, & ſtatim aperto cranio a parte nervi acuſtici labyrinthum exploravimus, & nunquam nec ego, nec ei, aquam Cotunnianam offendimus. Quid ergo de tanti Viri auctoritate dicendum? Cum ipſe opus ſuum ad auditum ſpectans non perlegerim, reor mea pericula a ſuis diverſimode peracta fuiſſe, ego etenim fallacia duxi illa experimenta, quæ capiuntur in hominibus morte naturali peremtis: nam in vitæ extremo collapſis vaſculis exhalantibus effunduntur humores lymphatici, hinc morientium lacrymæ involuntariæ, narium guttulæ cadentes, ſudores, ſerique copioſi in cavitatibus collectiones, ac propterea etiam in labyrintho, pauca quoque habui in animalibus laqueo, vel mallei ſine interfectis copia: in hiſce ipſemet notabile ſerum ſed cavitatem nequidem ſemiplenam vidi, hæc enim experimenta, etiamſi labyrinthus plenus fuiſſet, nequaquam probarent inventam aquam ibi naturaliter exiſtere, ſed potius eſſe quid præternaturale a lym-

a lymphaticorum ruptura: id comprobant ſeri eſfuſiones in cerebri cavitatibus, quod ſæpe non ſolum ex auribus exire vidimus, in capitis vulneribus contuſis, undè facili negotio intelligitur, noſtram quoque cavitatem hac lympha repletam fuiſſe, hiſce ergo experiundi rationibus minime fidendum eſſe arbitratus ſum. Itaque ut omnis fallaciæ ſuſpicio tolleretur, animalibus cultro caput recidi, nulla interpoſita mora cranium ſecui, nervum acuſticum adii, veſtibulum aperui, cavitatem exſiccatam inveni quidem, ſed vix madentem, majoremque madorem obſervavi, quo origini ſuæ animalia erant proximiora. Quapropter opinatus ſum, Cotunni aquam labyrintho eſſe exteram, ibique eam humoris copiam exhalare, quæ ſatis ſit ad conciliandam iis nervis mollitiem ad ſenſum neceſſariam, ſecus ab aëre attacti exſiccarentur, & in duram chordam muneri ſuo obeundo impotem abirent, & tantum per accidens & præter naturam aggeri. In meis porro experimentis nullum errorem latere poſſe exiſtimo, ſpectata cavitatis amplitudine, humoris, ſi adeſſet, copia & ſenſibilitate, periclitandique facilitate. Nihilo ſecius, Anatomicorum Princeps, Te rogo atque obſecro, ut mea tentamina in uno vel altero animali peragas, inde me juxta ingenuum, & humaniſſimum animum tuum de exitu certiorem facias: ſi res enim Tibi aliter contigerit, ac mihi centies accidit, Cotunnii ſententiam nihilominus libenter ſequar, erroremque meum æquo animo recognoſcam: ſi vero idem Tu quoque expertus fueris, admone utrum quæ

ſcribo litterarum orbi tui innixus auctoritate patefacere debeam. Da mihi veniam interim rogo, quod Te moleſtia tanta affecerim, & humanitate tua, ut ſoles, fave.

Vale Medicinæ Decus, vale, Deusque Optimus Maximus ſemper ſemperque Tibi largiter annuat.

Foro Cornelii poſtridie Idus Julii 1772.

313.

ANTONIUS CAPDEVILA.

Si valetis bene eſt, nos vero valemus. Summa cum lætitia die 19. Aug. anni ſuperioris, Perilluſtris Vir! litteras tuas, Beati Ludovici Gallorum Regis die libros, quos mihi curaſti, pro maximo officio, & ſtudio, erga nos tuo accepimus, pro hoc eximio beneficio, quoad fieri poſſimus, habemus grates.

In fidei rebus ſanctam Scripturam, in moribus SS. PP. græcos, & latinos, in phyſicis Potamon Alexandrinum, in phyſiologicis Perill. Hallerum nunquam ſine laude nominandum, in praxeos med. Principes, & immortalis memoriæ Max. H. Boerhaave diſcipulos, in Botanices Cl. C. Linnæum ſequimur. Quare Pittonis Tournefort rei herbariæ Inſtitutiones, & Cl. Linnæi Philoſophiam botanicam legimus, & relegimus, hanc præferimus illis ob ſummam doctrinam & eruditionem

ditionem eximiam, hiſpanam fecimus exmo. Arandæ Comiti inſcriptam, quæ ſi ſuis ſumptibus edere velit, lucem viderit, ut Cl. Linnæo mittamus, ut fecundiſſimum Hiſpanorum diſcat Idioma.

Bibliothecam botanicam tuam, ob eximiam doctrinam, ac eruditionem nunquam intermorituram, Nomenclatorem tuum ex hiſtoria plantarum indigenarum Helvetiæ, Cl. Henrici Joh. Nep. Cranzii, Archiatri Auſtriaci, cruciformium claſſem, Georgii Chriſtiani Oederi, Archiatri Danici enumerationem plantarum Floræ Danicæ ceteraque quæ a Te accepimus, in ſuccum, & ſanguinem convertimus, haud pœnitebit laboris. Te Cl. Virum ut Præceptorem veneramur, quæ a Te petimus, rogamus, & ſupplicamur, ut Botanices Scriptores monſtres, ne in Cl. Linnæi, aliorumque Botanicorum hujus ævi ſcripta, oleum & otium perdamus.

Michael Barnades & Cl. Johannes Minuart conterranei noſtri, Botanices Prof. Regii Madridenſis vere ſuperiori obierunt, hic erat vir optimus, decrepitus, ille LIII. ann. nobis ingratiſſimus. Carolus III. Rex noſter, auguſtus patriæ Pater, Mæcenas &c. primarium Botanices Prof. Madridenſem conſtituit Cl. ac erudit. Juvenem XXVIIII. ann. Caſimirum Gomezium Ortegam, Bononiæ diſcipulum, græcis, latinis, anglicis, italicis, gallicis & hiſpanicis eruditum idiomatibus, Hiſtoriæ naturalis & Botanices Cl. & eruditiſſimum

mum Cl. ac Perill. Hallero, Oedero, Cranzio Linnæo æqualem, nec ſuperiores fore avidiſſime expectamus.

Novembris Calend. Madridium iter facimus Cl. Minuart & Perill. Caſimiri Gomezii Ortegæ Opera botanica Tibi curabimus, quoad fieri poterit.

Vale, Eximie Vir, ſalutem tuam cura diligenter, Familiam tuam, Cl. Tiſſotum, Graſſetum noſtrum plurimum meo nomine ſaluta, Tui amantem redama. Chinchillæ Prov. nov. Karthaginis Beati Mathæi Apoſt. die CIↃIↃCCLXXII.

Reſcribe per Madrid, Chinchilla.

314.

CALDANIUS.

Pathologicas meas Inſtitutiones quod pertinet oro obteſtorque, ut diligenter legas ac perlegas: inde moneas, dum tamen otii aliquid erit Vir præſtantiſſime, quæ recte prolata non judices: uno verbo quæ addenda, emendanda, delenda ſint. Forte enim novam editionem parabit Typographus, quia pauca edidit exemplaria, eaque occaſione vellem eas Inſtitutiones numeris, quoad fieri poteſt, omnibus abſolutas lucem iterum adſpicere. Nunc laboro in parandis Inſtitutionibus phyſiologicis, quarum explicationem, de more, proximo anno ſuſcipiam.

Interim

Interim unus ex nostris Philosophiæ Professoribus propria elementa philosophica evulgans, de irritabilitate & sensitivitate nonnulla protulit, id maxime contendens, priorem nihil aliud esse præter elasticitatem, posteriorem autem illum esse caracterem, qui proprie ac specifice animalia plantis discriminat. Hanc ob causam nos carpit in irritabilitate, quod entia multiplicaverimus, citra necessitatem; & redarguit in sensitivitate, quod partes omnes sensu aliquo præditæ esse debeant.

Vale, Amice Præstantissime, & me, quæso, amore tuo prosequi pergas.

Dabam Patavii die 27. Nov. 1772.

315.

H. D. GAUBIUS.

Tametsi vere & multum doleo, Tibi, Amico veterrimo, male esse, subit tamen & gratulari, vergentem ætatem tuam non majoribus, quam memorasti, molestiis premi, esse Te adhuc superstitem, nec otiosum. Quod si enim cogito, quemadmodum a juventute ad hoc usque tempus corporis tui curam præ cultura mentis neglexeris, quam assidua contentione officinam & instrumenta animi, nerveum hominem, attriveris, & ne nunc quidem nervos remittas laborum honorumque satur, quod docent, qui alii post alios etiam nunc prodeunt Te vel Auctore, vel Cura-

 tore,

tore, libri; hæc, inquam, cogitant mirari ſatis nequeo poſſe, ub uno homine tot ac tanta præſtari, & videre mihi videor, propoſuiſſe Te per ſapientiam mori. Scilicet ſobrietas a prima juventute ſumma Tibi quaſi panacea videtur, quæ avertere noxas debeat, ex vita ſedentaria, lucubrationibus, ſtudiis intenſis, inde ab ætate juvenili ad ſenium uſque indeſinenter continuatis, metuendas.

Intelligis, Amicorum Optime, quid hac præfatione velim. Illud, primo loco, ut Te doceam, qua medicatione præſenti ægrotationi occurrere debeas: aliud inſuper hoc volo maxime, ut ſcias, non exiſtimare me malo, quod ægre fers, ſubeſſe materiem, vitiumque aliquod organicum in vitalibus. Contra, ſi omnia & ſingula recte conſidero, magis credibile eſt, ſpaſmodicum quid in illa corporis ſede incuſandum eſſe, in qua Triumviratus habitat, quem mirabilis noſter Helmontius, male ideo exploſus, Archæi nomine, per univerſum nervorum ſyſtema dominari, olim ſtatuit, quemque Tu irritabilitate cæteras omnes partes præcellere experimentis monſtraſti.

An dubitas? Perpende, quæſo, quæ initio monui. Adde, quod memoras, temperamentum tuum mobile, ventriculum debilem, pulſum ſemper etiam in ſanitate incitatum; adde, mali tui originem, violentæ animi perturbationi deberi; per æſtatem melius Te habuiſſe, autumno demum recidivam eſſe paſſum. Forſan & inter legendum ſcri-

ſcribendumque ea Tibi eſt corporis poſitio, ut præcordia adverſus tabulam premantur, aut pronatione angantur, maxime cum ne poſt epulas quidem aliquandiu Te feriari putem. Solus infuſi Theæ & Caffè abuſus, a quo forte tua Te ſobrietas non abſtraxit, in cauſa eſſe poteſt tui mali. Mihi certe & olim fuit, & nunc eſt, quamprimum ad calidæ potionem redeo.

Itaque non macerare, tanquam ſi polypus, aneuryſma, aut tetrum id genus vitium ſubeſſet, Neque & in ventriculo vel inteſtinis ſaburram finge, quæ purgantibus everrenda ſit. Augent hæc potius malum infirmando viſcera. Abſtine etiam ab uſu acidorum, quæ ſæpius obſervavi irritabilibus nocuiſſe: & nonne tartari cremor Tibi pariter?

Suadeo potius uſum roborantium, nervinorum, hyſtericorum, inter quæ eminet Valerianæ ſ. radix Cortex Peruvianus, Chalybs, folia mali aurant. Caſtoreum, Gummi ferulacea. Adjunge, quæ pingue, glutinoſum & acre ſcorbuticum in corpore obeſo tenuare, corrigere queant. Qualia ſunt Raphanus, Arum, Naſturtium, Sinapi cet. His ſi accedit diæta roborans, ex cerealibus, carnibus levibus, non pinguibus, abſtinentia a lacticiniis, vegetabilibus multum aquoſis, acidis, nitroſis, tum congrua motuum corporis ratio & matutina ventris frictio; multum fallor, niſi plena brevi tempore ſanatio ſucceſſerit. Nihil tamen vitale principium relevabit magis, quam

vernus ſol, quem hyemali ſolſtitio ſuperato propediem nobis promittimus. Veſcere tum aura liberiore, vitæ cibo. Conducet & balneatio frigida, & anno provectiore acidularum martialium ad ipſos fontes uſus.

Hæc quo in Te animo propoſui, eodem & Tu accipias velim & exequaris. Deus autem proſperet.

Subjungo pauca, quæ ad me attinent.

Ita vale, Optime Hallere, meque tuum ama.

D. Leidæ a. d. XXI. Decembr. cIↃIↃCCLXXII.

316.

CALDANIUS.

In anatomicis lectionibus nunc verſor. Triumviri litterarii die 15. menſis proxime elapſi repente imperarunt, ut eas etiam mihi aſſumerem tradendas. Eas jam abſolvi, quæ de more in noſocomio haberi ſolent, quæque pertinent ad elementa, ut dicunt, ad oſſa, ad vaſa, ad nervos. A publicis autem exordium ſumpſi die 23. menſis currentis, & cunctis diebus ordinariis in iis laboro; mutavi nonnulla, & certe præparationes plurimum differunt ab iis, quæ docente Morgagno, exhiberi ſolebant. Caveo tamen a majoribus mutationibus, quæ accuratiores præparationes reddunt, ne viro illuſtri etiam mortuo ſim infenſus.

Amicis ea, quæ famam & nomen comparant, non ſunt reticenda: qua de re, quamvis invitus, moneo, me in magna auditorum frequentia nunquam antea ab aliquo obſervata, in maximo plauſu & ſilentio eorum, qui ſoli Morgagno anatomicam doctrinam tribuebant, meas lucubrationes expedire. Vellem nihilominus eas meliores reddere, & fortaſſe poſſem: ſed animus omni momento vexatur ex morbo conjugis cariſſimæ, & neque in anatomicam eruditionem, neque in alia, quæ ad id pertinent, intendi poteſt. Tantum locus ille, qui tuo nomini injurioſus erat, tuis nunc reſonat laudibus.

Novo hoc onere obrutus, vides Vir Præſtantiſſime, quam mihi grata nonnulla forent, quibus in Italia deſtituimur; puta præparationes nonnullas exſiccatæ & accuratæ, injectiones quædam felices partium quarundam, aliaque ſimilia. Horum nonnulla, ſi ex amicis tuis atque olim auditoribus, mihi curare poſſes, certe gratiſſimum facias.

Quod pulſus intermittentia evanuerit, lætor & gratulor ſummopere. Gratulabor eo magis, dum ſciam, Te in corporis exercitio verſatum abſolutam valetudinem recuperaſſe.

Medicus Galli Bononienſis eſt etiam Chirurgus non inferioris notæ. Inter primos olim fuit Molinellii auditores. Ceterum ejus merita in artem obſtetriciam plurima ſunt. Nam præterquam quod in arte hujusmodi plurimum valet, primus

is

is fuit, qui uteros artefactos, & varias fœtus positiones ex terra colorata apud Italos construi curavit, ad meliorem obstetricantium institutionem. Collectio hæc nunc prostat in Bononiensi instituto, nummos enim solvit in hunc finem, dum viveret, Summus Pontifex Benedictus XIV. Collectio autem, ad exemplum illius, quæ Patavii nunc est, & magis copiosa, & magis accurata, & ex cera colore ad naturam efficto fabrefacta est.

Vale, Vir Illustrissime, ac Celeberrime, & rebus meis fave.

Dabam Patavii 29. Januarii 1773.

317.

JOANN. AMBROSIUS SANGIORGI.

Sisto Tibi Vir Doctissime & Excellentissime librum ex variis dissertatiunculis conflatum, pro una parte ineptum, & indoctum, quem tamen pro tua humanitate spero non injucundum fore, quamvis nihil novi, nihil ingenii præ se ferat, sed tantum dilucidationem cujusdam Graminis, apud nos pro semine cereali usurpati. Breviter historiam & causam edendi narrabo.

Conductorum panis militaris avaritia, eo rem deduxit, ut panem non modo furfuraceum, verum aristatum conficerent, immenso militiæ damno, de quo obauditis militibus, cum ad publicos labores damnati, qui eodem pane nutriuntur, multo

multo ſalutis incommodo præmerentur apud Equites conqueſti ſunt acriter, eo quod ægrius panem quam pœnam impares eſſent ferendo.

Hinc fuit, quod tot damnorum cauſa cum panis crederetur, mihi tribus abhinc annis demandatum fuit, ut ejusdem analyſim chemicam inſtituerem, & rationem demonſtrarem, qua de cauſa tantum ponderis ineſſet huic alimento, & unde tot damna ortum ducerent.

Extractis, infuſionibus, fermentationibus variis in caſſum factis, tandem ſimplici elixatione in oſſium molitori Cel. Papinii in lucem prodiit, panem militarem, & damnatorum, ex plurima oryza confici, ea tamen, quæ in excorticanda eadem oryza, frangitur, & cum gluma projicitur, vix ad alendos pullos apta. Hæc molita, & cum farina cerealium in paſtam deducta, ab aqua non ſubigitur, non fermentat, minus ergo in panem vertitur, quamvis in furno exureretur.

Cum ergo ſimilis panis elixatur, ramenta oryzæ pulveratæ & exſiccatæ aqua imbuuntur, tumeſcunt, & veluti grana opalis conſpiciuntur. Hinc eſt, quod non vero pane, ſed plurimo oryzæ pulvere alerentur damnati, a quo nullum alimenti commodum, ſed tantum indigeſtiones, obſtructiones & morbi naſcebantur.

Hujus analyſis exemplar, cum ad ſacros pedes Cæſaris deferretur, & audiret Clementiſſimus

Monarcha

Monarcha inter cætera purgamenta frugum in panem miſceri quoddam ſemen, apud nos Covetta nuncupatum, (quod eſt Cynoſuri ſemen) quod tamen Secalis ſemen, vel Secale immaturum prædicabatur, mandavit doctiſſimo & humaniſſimo Do. Comiti Dn. Carolo de Firmian, noſtro Moderatori, ut de hoc ſemine per me experimenta caperentur, quoniam in præcitata analyſi nullum verbum factum fuerat, ne vel per ſtudium dijudicaretur. Quatuor D. D. Phyſici delecti fuere, qui ſenſus ſuos circa propoſitum ſemen ederent, ut Tibi Doctiſſime Vir in præſenti libro videre licebit.

Non a Cynoſuri tantum ſemine cum deſecaretur panis militaris mihi demandatum fuit, ut quæ in opere, aut in aſſumtis generibus perpetrarent conductores admonerem: hinc mihi præ reliquis neceſſe fuit, ut duplici labore navarem, & de ſemine primum, tum etiam de pane diſſererem.

Facto hinc ideo verbo, & a D. D. Phyſicis, & a me de variis ſeminibus, quæ panem lædunt, & mihi cum datum fuiſſet onus operi cudendo, plantæ, e quibus dicta ſemina, inſtrumenta, & opera ruſtica ad eas eruncandas, ſtudia botanica, & præcipue Clementiſſimi Ordines ſtudii, ut iconibus graphicis perpolitis explicarentur, quæ forſan totius operis non modo ornamentum, ſed etiam pretium præcipuum videbuntur.

Hanc

Hanc meam in Te fidem, ne mali vertas, qui ſine meritis, ſine nomine auſus ſim opuſculum tribuere, ut ſubditus Tibi Muſarum Principi, ideoque parce precor muneris tenuitati, & fave. Vale.

Mediolani 22. Martii 1773.

318.

CALDANIUS.

Manum etſi valde debilis ad calamum admoveo, ut ad Te ſcribam, Vir Præſtantiſſime. Cauſa debilitatis eſt ingens neque forte unquam ſedandus, animi dolor, ex eo natus, quod die XIV. ſuperioris menſis uxorem amiſerim amantiſſimam, dignam, pro animi dotibus, quibus maxime ornata erat, quæ nunquam interiret, ut perpetuum optimarum mulierum exemplar conſiſteret. Ratio, quæ me impulit ad ſcribendum, ea eſt, quod ab amico monitus fuerim, legiſſe ſe in diario quodam gallico, Te propediem amicorum epiſtolas ſub prelo daturum fore, inter quas meæ non omittentur.

Difficile eſt epiſtolas ſcribere, quæ typis tradi poſſint, etiam homini in linguis plurimum exercitato: difficile etiamſi epiſtolarum ſceleton, ut ſic dicam, paretur, antequam in meliorem formam redditæ currenti calamo ſcribantur: difficile homini, etiam perito, elegantiam quandam in iis conſcribendis ſervare, ſi negotiis plurimis diſtenditur, ea, qua par eſt, animi vacuitate ad opus

opus accedat. Hæc Te non latent, Vir Celeberrime.

Nunc in physiologicis institutionibus contexendis laboro; sed lente admodum opus progreditur, quod animus nulla ratione valeat exhilarari.

Tu vale, quod vehementer opto, & me porro, ut soles, ama.

Dabam Patavii die 27. Martii 1773.

319.

C. F. ROTTBÖLL.

Primum de plantis rarioribus librum, una cum 50. circiter descriptarum specierum, & paucis aliis Tibi occasione nundinarum Lipsiensium mitto, cum gramina Te reliquis plantis præferre scripsisti, munusculum ob affectionem, quam in pertractata objecta locare places, propensionem aliquam authori tui studiosissimo conciliatum esse, mihi blandior. Graminum, quæ non misi, vel unicum chartæ adglutinatum specimen modo habeo, vel omnino desidero, cum tractatione per manus artificum destructa sint. Si Konigius vel amici alii in posterum mittant, lacunarum reminiscar.

Si tuo & paucorum aliorum judicio non omnino inutilis videor author, laboris, quod desideravi, accipiam præmium, ultra quod cuperem, non

non habeo niſi hoc unicum, ut theſaurorum poſſeſſores mihi, uti olim Dillenio & Scheuchzero hæc officia præſtiterunt coætanei, communicatione ſpecierum, quibus careo, ſuccurrere vellent: infra laudatos viros me eſſe ſcio, & hanc ob cauſam me ſapientiorum conſilio & adjumento magis egere ſentio.

Panica mea, excluſis dactylodeis, ad 50. circiter ſpecies aſcendunt, & proximo V. D. continebuntur libro, tres vaſti hujus generis mihi erunt ordines. Prius, qui maximus eſt, flores bifloros continet, & habent intra calycem trivalvem corollam ſ. glumam bivalvem hermaphroditam, & univalvem maſculam. 2. continet ſubbifloras habentes præter florem ſ. corollam hermaphroditam valvulam maſculinam ſed inanem, ut autumavit Miegius. 3. unifloras continet & minimus eſt ſine flore maſculo & valvula inani. Mitto Panicum è Surinamia proximum tuo 1544 & Linn. Crus Galli, ſed hoc Surinamenſe grandius eſt, multo latioribus foliis, & quod præcipuum eſt, biflorum ſemper, dum Europæum nunquam inveni niſi ſubbiflorum. Mitto ſpecimen, ut habeam tuam & de planta & de diſcrimine ſententiam, obſervationem, ut ſilentio tantiſper premas, oro; ſi moleſtus non fuerim, bona ſpecimina Panici tui 1542. & 1543. mihi expeto.

Digitarias tua e ſententia, a Panicis, licet ſquamulam minimam loco valvulæ tertiæ habeant nonnullæ, ſeparare conſtitui; at notam communem,

 quæ

quæ dactyloidea hæc gramina ſub Paſpalo paniceo, Agroſti, Cynoſuro, Andropogo, diſperſa conpinget, invenire perdifficile eſt. Dactylus Cynoſurodes mihi maxime ex uſu eſſet, creſcere in Anglia ſcribit Linn. Sed quomodo inde habeam neſciam, aliquam ſpem fert Burmannus junior.

Si Cornucopiæ, Cynoſurum, limam & durum, Phalarim erucæformem, Andropogum Ravennenſe communicare potes, etiam tuam Fl. Helv. 1342. 1411. 1412. 1414. mihi rem facias gratiſſimam.

Mitto diſſertationes inaugurales 3. Authores apud nos ſunt Candidati, vel ipſorum amici, nunquam præſides. Programmata nomine Rectoris M. eduntur quidem, ſed a Kallio ſeniore L. O. Profeſſore, vel ejus loco e filio gr. linguæ Profeſſore, ſcribuntur. Thotianum catalogum exſcribere totum prolixum foret & inutile opus: libros, quos Seguieri Bibliotheca non habet, vel editiones ipſorum non relatas in chartam congeſſi, an nunc catalogum hac vice mittere poſſim neſcio. Vetuſtarum editionum & manuſcriptarum rationem mihi reddere promiſit excellentiſſimus poſſeſſor, & promiſſis ut ſe liberet, quotidie exſpecto.

Edidit Arduini duos obſerv. botanic. libros, ultimum deſidero, ſi potuiſſes mihi hunc ex Italia procurare, & per Bibliopolas veſtros Lipſiam mittere, facerem ut per mercatores noſtros ſolverentur ibi pecuniæ.

Faſci-

Fasciculus tuus oberrans jam e Belgio hic quotidie exspectatur, si quædam hac æstate mittere velis, credo hoc commode fieri posse per ægros vestros fontes Pyrmontanos adeuntes, qui tradere possunt vel nostratibus, vel Lubecensibus, aut superintendenti Cramero remittere, unde certissime habebo, vale.

320.

CALDANIUS.

Monet amicus Somisius nonnulla apud eum esse, quæ proximo mense per cymbas, ex Duria in Thilistinam fossam, & ex ea Venetias usque de more deductas mihi curabit. Ea occasione & Celsum accipiam & Lobstenium, ac cetera, si quæ sunt perhumaniter a Te missa; pro quibus porro Te omnibus me Tibi, Vir Illustrissime, devinctissimum profiteor. An secundus Bibliothecæ botanicæ Tomus, & alius, de artis medicæ Principibus, præter quartum, inter hæc dona extet, hactenus ignoro.

Ad anatomicas præparationes quod attinet, eæ inter alias mihi erunt gratissimæ, quæ viscera aut partes exhibent coloratis injectionibus repletas. Cæterum alia quæcunque non minus desiderata erunt & accepta. In tanta enim Prædecessorum meorum celebritate (in his aperiendis erubesco) ne sceleton quidem, quod mirum non sine ratione unicuique videbitur, in Theatro pro-

ſtat ; immo neque aut oſſis aut membranæ alicujus ſiccæ fruſtulum : &, quod deterius eſt, theatrum ipſum, quod forma ac vetuſtate ſe ipſum commendat, ita neglectum ſemper fuit, ut, pro irrumpente undique ac violenter aëre frigidiſſimo, dubium valde ſit, num melior foret Anatomici conditio, ſi exercitationes ſuas ſub dio tradendas ſuſciperet. Neque ea hic finem habent, quæ per deceſſorum meorum inertiam, nauſeam movent, ſimul ac bilem : his enim accedit, quod nulla theatro circumſtant loca, ad partes ſecandas idonea : unica duntaxat cellula, & fortaſſe inter minimas etiam minor, theatro contigua huic operi comparata eſt ; unde præparationum, ex hac etiam parte, non tam inconcinnitas quam fœditas proficiſcitur.

De epiſtolis, quod ſcribis, quas edere paras, liberum Tibi relinquo dictionem, ut placet, emendare.

Cum doleo de ſubinde revertente pulſus intermiſſione, una ſimul gratulor, quod ambulatione exercearis. Utinam etiam equitatione : exercitatum vitæ genus, magnum certe Tibi ſeu valetudini tuæ afferet emolumentum.

Faxit Deus Omnipotens, ut animus meus, ſæviſſimo adhuc dolore ſauciatus, ad quietem ſaltem aliquam aliquando redeat : ſed plurimum metuo, ne id mihi unquam accidat exquitiſſima ſenſibilitate prædito, tanto magis acuta, quanto uxoris meæ dotes eran rariores ; quæ (procul abſit oratoria amplificatio) re ipſa erant rariſſimæ.

mæ. Ad dolorem exaſperandum accedit, quod corpore erat ſupra omnem fidem ad geometricam regulam conſtructo, ita ut medicea Venus mihi crede, imperiti artificis opus videatur. Una ſpes eſſet doloris pauliſper leniendi; Halleri videlicet penna dulciſona. Tua in hoc funere carmina ſuaviſſima oh quam jucunda mihi forent, & ad mulcendum erigendumque animum comparata! tanta eſt tua in his etiam ſtudiis amœniſſimis explorata peritia ac facilitas, ut, quoties valetudinis cauſa corpus exerces, grave Tibi eſſe nequeat, Muſarum montem conſcendere, quo, divino afflatus ſpiritu amico propemodum languenti levamen afferas non exiguum. Marmoream addam inſcriptionem tumulo inſcriptam, ut leviſſimum aliquod tantæ uxoris judicium ferre poſſis. Poſt hæc, oro etiam atque etiam, Amice Illuſtriſſime, ut valeas.

Dabam Patavii d. 29. Maji 1773.

321.

JOANNES PETRUS MARIA DANA.

Hodie primum demandatam ad Te, Vir Sapientiſſime, ſcribendi provinciam ab amiciſſimo & nobiliſſimo Viro D. Comite de Saluces, ipſius loco & Societatis noſtræ totius nomine libenter arripio; ut mea qualiacunque officia, hac data occaſione in perpetuum Tibi voveam, ſimulque aliquam eorum quæ facta ſunt, vel fieri debent,

rationem reddam. Prodiit in lucem hiſce diebus miſcellaneorum Actorum Societatis noſtræ Taur. vol. IV. in eoque inſertum tuum ad Scheuchzeri Agroſtographiam Supplementum. Voluminis hujus ad Te quantocius mittendi Societatis nomine occaſionem brevi ſe reperturam pollicitus eſt D. Allionius, cui propterea illud dedimus. Sub prelo ſudat volumen quintum, quod brevi & certe hoc anno ante hyemis adventum prodibit; nec retardabitur amplius hujus impreſſio, cum longe alia, magisque ſpecioſa futura jam ſit noſtræ Academiæ facies; cumque nullo unquam tempore majori alacritate, ſub certa utilitatis & proximi præmii ſpe ſocii laborare potuerint. Rex auguſtiſſimus omnia impoſterum ſibi dicari vult, Societatem ipſam privilegiis, ſtipendiis & honoribus ſolemniter ſub ſuo regno decorandam, ac ſibi ad Berolinenſes, aliarumque normam inſtaurandam proponit. Erectionis hujus monumenta in fronte voluminis Vti. impreſſa videbis. Plurimi a nobis ſemper fient, quæcunque a Te exarata obtinebimus hactenus inedita opuſcula; & tanti, ut non modo pro jam miſſis grates rependere, ſed pro iis, quæ pro tua humanitate, ut ſoles, mittere non dedignaberis, plurimas habere omnino debeamus. Faveas igitur nonnulla mittere pro volumine quinto, niſi grave videatur, quo citius ſequentibus menſibus eo melius. Graviſſimi longe Viri alia graviora eſſe negotia ecquidem non ignoro; at multigena immortalia tua Opera jam edita abunde teſtantur, Te optimam omnium expectationem ſuperaſſe & pluribus inten-

intentum, omnibus ſuffeciſſe, cum omnium admiratione. Dudum hæc me ad tuam litterariam botanicam præſertim correſpondentiam exquirendam induxerant; ex poſtremis his menſibus præcipue dum de *Agarico pelliceo* ſcriberem, & dubitarem an idem eſſet cum tuo *Hiſt. inchoat. N°.* 2290. (hac charta includo illius ſpecimen, juxta quod analyſim & deſcriptionem dedi in Vol. IV. ut cum tuo conferas) at diſtuli hucuſque, tua otia turbare non auſus. Cæterum non ſine voluptate quotidie tua ſcripta pervolvere ſoleo, nec tua in Rempublicam medicam & in Botanicam merita ignoro; & ideo dubito, an alius in hac urbe exiſtat, qui ſit, & fuerit magis tui nominis cultor, tuæ doctrinæ ſtudioſus amator, ac admirator, quique magis ex animo ſuum Tibi famulandi deſiderium aperiat, & optat ſuæ obſervantiæ luculentiſſima, & exiſtimationis pleniſſima teſtimonia præbere.

Vale Vir Doctiſſime ad publicam utilitatem, ad totius litterariæ rei decus ac ornamentum.

322.

CALDANIUS.

Ægre admodum ex poſtremis tuis litteris intelligo, Vir Suaviſſime, quod poſt podagricas affectiones, febris Te corripuerit, & urinæ frequentia. Cum tamen hujus ſedimenta ſint valde craſſa, & pulſus intermiſſio pene vanuerit, in

magnam ſpem adducor, & febrem, & ſedimenta illa, criticæ indolis eſſe, ac propterea tandem aliquando in tuæ valetudinis emolumentum faceſſere poſſe; quod faxit D. O. M. quem vehementer exorabo.

Quæ ad me attinent, tempus ingenti meo dolori nullum hactenus ſolatium attulit, & quod gravius eſt, me defecit in ſtudiis ſedulitas, & in litterariis rebus abſolvendis promtitudo. In phyſiologicis inſtitutionibus conferendis verſans, lente admodum pergo; ut decem dierum curriculo id non agam, quod aliàs decem horarum intervallo, & quidem rectius, perficere conſueveram. Omni fere momento dulciſſimæ conjugis imago mihi ſeſe offert: ſolebat quippe, ne in ipſis ſtudiis, quod ſæpe faciebam, modum excederem, in meum parvum muſeum deſcendere, & vel de mentis meæ promtitudine aut ſegnitie vel de ſtudiis ipſis rationem quærens, vel de rebus domeſticis ſermonem inſtituens, vel demum (quod ſuaſiſſime canebat) ut cantiunculæ quam recenter didicerat, fidium modos jungere ipſe vellem, amicis officiis exorans, vel ſimilibus aliis ſolertibus ſimulationibus maritum, quem ſummopere amabat, a diuturno ac duriori labore amovere curabat. Hæc omnia mihi certe inſcio, in memoriam ſæpiſſime recurrunt; & maxime hora illa, in qua de me quærens, qui dolore confectus paucis ante horis alio in lecto decumbebam, cum reſponderent Medici & amici, non poſſe me ad eam ire, quod morbo aliquo detinerer, vim faciens

ciens quam poterat ut ſurgeret, & me viſeret, ad eam ut me conferrem amici ipſi coëgerunt. Quanta animi præſentia, & quanta ſuavitate me ſit allocuta, norunt qui tunc aderant, ego enim ſenſibus eram pene deſtitutus: id unum, proh dolor, videre potui; nempe theca cryſtallina, in qua fruſtulum crucis Jeſu Chriſti aſſervatur, ſponte manibus comprehenſa & labiis admota, ſpiritum ſuum Domino Dominorum commendans & maritum dilectiſſimum, ſub ipſis meis oculis protinus exſpiravit. Hæc inquam omnia animo ſæpiſſime obverſantur, & lachrymis magna vi profluentibus ſolatium duntaxat aliquod præbet aut ejus tumuli viſitatio, aut Odes tuæ in Mariannam, aut Doridis, aut Propertii Eleg. XI. Lib. IV. lectio avidiſſima, ac ſuaviſſima.

Intelligis igitur, Vir præſtantiſſime, quantum grata erunt carmina, quæ pro amicitia tua, conjugi tam rariſſimæ præparare pollicitus es. Erunt, ut ſpero, gallico ſermone eoque ſoluto conſcripta, velut ea quæ ſunt in omnium manibus, & quæ ſuperioribus menſibus mihi curaviſti.

Pro præparationibus 20. aut ad ſummum 30. nummos aureos hactenus erogare poſſum. Si dives eſſem, iter in hanc civitatem ad dolorem leniendum libentiſſime ſuſcepiſſem. Si gratæ erunt, ut ſpero, Reformatoribus, quibus ſuo tempore oſtendam, tunc operam dabo, ut ii plurimarum præparationum copiam huic Theatro adjungant, quod non privato Fabricii ſumtu, ſed Principis ære conſtructum

ſtructum fuit. Fabricius conſtructioni præfuit, cujus formam ſeu exemplar perhibuit celebris ille J. Paulus Scarpi.

Quod catalogum R. S. B. amico Comiti Malvezzio dederis, gratias ago plurimas, quemadmodum pro libellis, quos colligis. Neſcio an librum *Zeviani* poſſideas, cui titulus *dei morbi putridi.* Alexander Monaldi Auximi Medicus, opuſculum de Hygiene, ſi recte ejus litteras intellexi, typis quamprimum dabit, & cum *Zeviano* mittam.

Ignoſce quæſo, ſi de meo dolore plura hic attuli: in hoc præſtando levamen eſt, ac præterea carminibus tuis hæc argumentum præbere poſſent. Cura interim valetudinem tuam, Vir Celeberrime, & infeliciſſimum amicum amore tuo ſuaviſſimo proſequi quæſo ne deſinas. Vale.

Dabam Patav. d. 7. Auguſti 1773.

323.

CALDANIUS.

Non ſine magno mœrore accepi, Te, Amice præſtantiſſime, frequenti mingendi moleſtia inter dormiendum vexatum eſſe; neque enim membra neceſſaria quiete laxari poſſunt, & corpus nutriri, ubi ſomnus adeo frequenter interrumpitur. Amico, qui Te plurimum diligit, quæſo ignoſce ſi monet,

si monet, Uvæ ursinæ usui se, plurimis suscep-
tis periculis, non multum tribuere: in his mole-
stiis non aliud apud nos auxilium palmam sibi
præripit, quam simplex decoctum Malvæ cum
lactis pauxillo bis terve de die assumtum. Opti-
mam hepatis, lienis, ac rerum præparationem &
injectionem inter cætera primum desidero; dein-
de etiam eam sinuum omnium duræ meningis
cum basi ossea cranii & truncis arteriarum ac ve-
narum: tertium, epididymidum, vasorum defe-
rentium s. chyli cisternæ cum ductu ad normam
tabulæ chyliferi Albini: mammæ muliebris s.
uno verbo hæc atque alia hujus census mihi erunt
gratissima: iterum enim, & cum dolore, moneo,
nos in hoc theatro omni prorsus præparationis
genere carere.

Vale, & me, ut soles, ama.

Dabam Patavii die 10. Septembris 1773.

324.

JOH. GESNERUS.

Valde doleo de vacillante valetudine tua: Incommoda illa & urinæ vitia non videntur in ipſis renibus, ſed externis veſicæ circumjacentibus partibus ſedem ſuam habere, quæ quandoque fomentis externis emollitæ vel reſolutione vel ſuppuratione ſanantur. Deus Omnipotens remediis benedicat!

Scheuchzerus in adſignandis menſuris barometricis admmodum inconſtans eſſe ſolet, dum duodecimales vel decimales Tigurinas, alias Pariſinas aſſignat. Secundum rationem ab ipſo indicatam ratio pollicis decimalis Turicenſis eſt ad Pariſienſem duodecimalem 100. 108. Hinc 19.″ 2.‴ Decm. Turicenſes æquales 207. 36. duodecim. Pariſinis hoc eſt 17.″ 2‴ $\frac{4}{5}$: certe Scheuchzeri fratres hac ratione uſi ſunt. Exemplum habetur in Jo. Scheuchzeri Epiſtolis Itinerariis (quæ cum Scheuchzerianis ſchedis adhuc in tuis manibus verſantur) hic a me additum, ſi forte in harum epiſtolarum compendio omiſſum fuiſſet.

Vale, Vir Illuſtris & Amiciſſime, & mihi favere perge.

Turici die 18. Sept. 1773.

Obſervationes barometricæ A°. 1704. in itinere Mediolanenſi a Jo. Scheuchzero cum Illuſtri Comite Marſiglio inſtitutæ.

Locus	Dies, Menſis.	Tempeſt.	Altit. ☿ in ped. Turic.	in Pariſin.	Altit. in decemped.
Lacus Tigurinus & Turicenſis . . .	☉ 28. Jun.	ſerena	24″ . . .	26.″ 8‴	
Lacus Urienſis . .	—— ——	——	24. . . .	26. 8.	
Stäg	☽ 29. ---	nubila	23. 8‴ . .	26. $5\frac{1}{3}$	16.
Waſen . . .	—— ——	——	22. 7. . .	$25\frac{2}{3}$	104.
ſupra Geſchinen ad pontem ubi arbores deſinunt	—— ——	——	22. $1\frac{1}{3}$ . .	24. $7\frac{1}{9}$	152.
Urſera . . .	—— ——	pluvia	20. 6. . .	22. $10\frac{2}{3}$	272.
ſupra Gotthardum apud Capucinos . .	♂ 30. ---	ſerena	19. 8. . .	22.	336.
Airol . . .	—— ——	——	21. $8\frac{1}{3}$ . .	24. $3\frac{1}{9}$	174.
ultra Capucinos ad pontem Unterbrugg . .	—— ——	——	20. 9. . .	23. $2\frac{2}{3}$	268.
Gran Dacio . .	—— ——	——	22. 7. . .	25. $2\frac{2}{3}$	104.

24.″ Tigurini ſive 240. lineæ æquales menſuris Pariſinis 26.″ 8.‴ vel 3. lineæ decimales Tigurinæ æquales ſunt 4. lineis duodecimal. Pariſin.

325.

ANTONIUS DE HAEN.

Munificentiæ atque liberalitatis dona, latinissimi Celsi abs Te editi, primique epistolarum voluminis, suo tempore accepi, agoque qnas gratias possum. Utinam respondere meis ad hæc crepundiis possem! Interim quod pro virium tenuitate valeam, rependo; exiguum munusculum Tomi XV. Rat. Med. cum Indice XV. Tomorum locupletissimo. Quam hic primam tracto materiem, de spumosa lympha pulmonum, gravem quidem, & ulteriore discussione dignam, necessariamque, Tibi, Vir Inclyte, elucidandam præprimis commendo. In ultimo capite videbis me bellum, hominum vafritiei atque superstitioni dudum illatum, strenue perpetuantem. In laborioso Indice vitia evitare Indicum annisus, minus cæteris Pinacographis me peccasse mihi blandior philautes; quamvis nihilominus nonnulla, necessario tamen memoranda, me prætervidisse deprehendam.

Elapso hoc Septembri mense nos Viennenses exhilaravit magni Viri, *Trallesii* vultus. Ignotus autem facie eousque mihi, bello amico tantum, Breslaviensem mercatorem simulans, convenit, plurimas a Consiliario Tralles mihi impertiens salutes: cumque in Trallesii laudes totus effunderer, vultumque semel ejusdem contueri gestientem me indicarem, ille vix ultra lacrymarum arbiter,

biter, eum se ipsum esse, quem tot laudibus efferrem, exclamabat. Quae mutua deinceps colloquia nostra, eaque 12 dierum spatio continuata, rectius Tecum intelliges, quam verbis idem enuntiare ego possim. Notus idem augustissimae, viginti abhinc annis Silesiacas cum Imperatore oras visenti denuo se eidem praesentem stitit, ab eaque prisci colloquii se memorem testata, pyxide aurea elegantissima, cui Francisci & Theresiae imaginem referens numisma aureum inclusum, gratissime donatus fuit. Utinam & tuum, Vir Amplissime, unica modo vice contueri vultum daretur! utinam & optimi *Tissoti!* atque etiam integerrimi tandem & ingentis *Trilleri! Bonneti!* sed distantia locorum hoc gaudium ad beatam aeternitatem procrastinare jubet.

Viennensis medicina in dies magis, ut per edita, Vir Amplissime! cernis, empirica fit; quam parum vero salutifera, quam bonae praxi insidiosa ac noxia sit, aliorum experimenta potius, quam meo, innotescere velim. Subolfecit jam fucum *Trallesius*. Ast vero non Viennensis duntaxat est haec rerum facies; par & alibi furor est. Quid enim aliud, Optime Hallere, Bordevi de pulsibus clamores? Argumentum hujus communicem Tecum patiare. Viennam appulit Exp. *Milman*, Medicus Anglus, Vir doctus & ingeniosus, qui vi *Legati Radcliffiani* integro quinque annorum spatio cunctas Europae Universitates celebriores, doctioresque Medicos, invisere debet. Alterum suae peregrinationis annum Lutetiae

tetiæ Parisiorum, pulsibus a *Bordevo* edocendis, destinaverat. At vero ille onerosam praxin caussatus ad Cl. *Thierry* misit illum, virum utpote sibi in notis pulsuum arcanis parem. Protinus itaque convenit *Thierryum*, qui subridens verum esse ajebat, quod Bordeus dixisset, se illi esse in pulsuum doctrina parem, at vero neutrum plus ceteris de pulsu nosse. Equidem se, ut amicum, Bordeum venerari; id tamen se probe nosse, quod ipse ille rideat Medicorum tam exterorum quam indigenarum, simplicitatem, credulitatem, vimque imaginandi ridiculam; dum profecto ipse suum systema aliam ob causam non excogitasset, quam ut apud Nobiles, præcipue autem apud sexum amabilem nobilem, eminentiore præ cæteris fama inclaresceret: hanc porro ejusmodi adeptus esset, ut cunctis, qui suam opem implorarent, invisendis, dies non sufficeret. Ingeniose Galli hoc exprimunt: *pour parvenir*.

Interim pro mea virili ætate germanam medicinam Hippocraticam docere pergo. Videbis vero, me aut Universitati valedicenti quondam, aut vita functo, hanc doctrinam Empirismo cedere, ni averruncet *Deus* oportere: Viennæ enim, haud secus quam Parisiis, sic fama comparatur.

Vale, Optime Hallere, & amare me perge.

Dabam Viennæ 9. Octobris 1773.

Veredario librum mittam, ne denuo semianni spatio in itinere moretur.

326.

ANTON. DE HAEN.

Doleo profecto ad ejusmodi litteras, quales, Inclyte Vir, tuæ posteriores, respondere me debere. Amici integerrimi, ac venerandi tantopere per Europam Viri, prospera valetudine, veluti mea lætus, gravi animi dolore ad eandem adversam poscitus fui. Quia tamen id Providentiæ sic placuit, eaque ipsa mutuum nobis auxilium imposuit, cui favere frequenter amat, tenue meum salutis consilium lubens propensusque dabo.

Duæ potissimum res, si scripturam tuam difficilem probe intellexi, notandæ veniunt, altera vesicæ urinariæ, altera serosæ diatheseos nonnulla internarum, nonnulla externarum partium, occupantis. Ad priorem quod spectat, omnis hic anamnesis purulentam dispositionem in tumoris ad bulbum in urethræ sede supponit: qui tumor sive ab aberrante hæmorrhoidali cruore cretus, sive a lenta congestione ortus, se olim quidem evacuavit ea, qua turgebat, materie; nihilominus puri generando aptus, eoque denuo satur, cum præterfluente lotio id commiscuit, quod in eodem elapso vere deprehendebas, sedimentum. Liberato vero Tibi ab hoc incommodo, idem temporis lapsu renasci poterit, nisi hujuscemodi dispositionis integra fiat, per auxilia, mox memoranda, emendatio.

Altioris autem indaginis res altera eſt. Poſt primam tumoris crepaturam & rheumaticam pleuritidem memoras, & intermittentem, cum intermittente pulſu, febrem epidemicam. Ignarus cujusnam genii ea eſſet epidemica febris, id non aſſero, a feroſa diatheſi, cum febres intermittentes, tum pſeudopleuritides, crebro naſci; quæ ſane diatheſis dudum Tibi latentius inhæret, poſt abſorptam venis bibulis balneorum aquam nunc tam in crure femoreque, quam in pectore, manifeſtiora cepit ſui indicia dare.

Itaque motus aliquot, retro ab annis defectus, abſentia ſignorum pectoris ac pericardii hydropis (quamvis uterque hic morbus tam dubia ſui ſigna præbeat, ut ſæpius falſam quam veram diagnoſin fuiſſe cadavera arguant), catena ſymptomatum, quæ multis retro ab annis hunc mihi morbum, tanquam verum parenchymatis pulmonis hydropem demonſtrarunt; morbum, inquam, quem forte Hippocrates, quem certo Mercatus, quem egregie Jacotius, P. Martianus, C. Piſo, Th. Willis, & utrumque etiam Simſon, deſcripſerunt, quemque multiplici exemplo Morgagnus ac demum ego nuperiore cadaverum complurium ſectione, Tomo XV. memoranda, evidentiſſime demonſtravi; hæc, inquam, omnia arguere mihi videntur, in ipſa pulmonum celluloſitate ſerum colligi.

Prognoſis morbi eſt eâ plurium pectoris morborum benignior; ſic ut Simſono pro parte ideo rarius

rarius in cadavere detegi, ut ſaltem ipſe credebat, videretur, quod facilius curaretur. Id quod expertus & ego fui. Cum enim in celluloſitate perpetuo mobili pulmonis hoc ſerum hæreat, adeoque in circulationis motu, diuretica, purgantia, diaphoretica, id evacuare facilius poſſunt: eo evacuato & reſpiratione expedita, recidivum cura reſtaurans cavet. Sed, ut recte Simſon monet, vincendus eſt, quo nunc in ſtatu eſt, morbus; ne transſudando generet pectoris hydropem; quæ altera ejus ratio eſt, cur erroneè credat morbum rarius inveniri in denatis.

Curatio ex dictis patet. In tuo vero corpore, Vir Illuſtriſſime, eſt grave quoddam curæ laudatæ obſtaculum: ita ut ſapientiſſime moneas Te continuo diuretica aſſumturum fuiſſe, ni metuiſſes ſopitum veſicæ vitium ne exſuſcitares. Quamobrem nec ego eadem ſuadeo. Purgantia autem hydragoga, a ſyſtemate urinoſo vere revellentia, tutoque ſerum expellentia, tum & diaphoretica, omnem abſolutare paginam videntur: potiſſimum ſi cum frictione cum partium œdematoſarum, tum & ſpinæ vertebrarum & abdominis, pannis laneis fumo aromatico, præcipueque juniperino imbutis, peragenda hæc cura ſocietur. Purgans autem tale cum alterno, tertio, quartove duntaxat die, dari ſoleat, & Cortex Peruvianus, quo febrem catarrhalem pulcre moderatus es, & cum vino ſumta TRa. Martis aperiens, Martisve extractum, corpus diebus intermediis roborabunt, ſerique expulſionem promovebunt: maxime ſi

& aër, & ſiccior diæta, & motus, in idem conſpirent.

Faxit Deus, a quo omnia, & quo ſine nihil, ut in univerſi humani generis, noſtrumque præcipue emolumentum, atque gaudium, ſeneſcas brevi! Si quid vero a mea tenuitate opis expectare Te poſſe judices, ne mihi parcas quæſo. Si cum ſingulo tabellario ſcripſeris, quantiscunque ſive injunctis, ſive voluntariis, in bonum publicum ſuſceptis negotiis premor, certo teneas me cum ſingulo tabellario reſponſurum: ſi me dies abſorbeant totum, noctes Halleri erunt. Nullus dubito, quin integerrimus amicus Tiſſot Tibi ſit a conſiliis: ſi quid ille me rectius ſapiat, lubentiſſime etiam cum illo de tua pretioſiſſima ſalute conferam.

Die Oct. 10. accepi epiſtolam tuam, poſtquam die 9. ad Te ſcripſeram, gratias de donis tuis gratioſiſſimis agens, & Tomum XV. per Veredarium annuncians. Doleo litteras noſtras 14. diebus in itinere eſſe.

Cale, Optime Hallere, & in Tuis Haenium habe.

Dabam Viennæ 13. Octob. 1773.

327.

CALDANIUS.

Nimio me afficis honore, Amice Celeberrime, quod Cælium Aurelianum meo nomini inscribere volueris. Tantis cumulatus muneribus vehementer commoverer, nisi sensus alius exquisitior animum meum pene dilaceret; ille nimirum, quem morbus mihi extorquet, quo conflictaris. Quæso iterum atque iterum, si paullulum remittit, ut Caldanii tui, qui Te plurimum amat, exhortationibus consiliisque impelli sinas. Saluberrimus nempe est Patavinus aër, blanda est hyems, eaque, ut intelligere potes, multo brevior, quam apud Vos esse solet. Habebis apud me hospitium amico Philosopho non penitus indignum, & sufficiens quod una simul aut amantissimam Uxorem tuam, aut Filium excipiat, quorum alterum aut utrumque Tibi comitem adjungere omnino poteris. Nolo ut protinus amicissimo & sane sincero huic invitamento responsum des; quidque in hac re agendum Tibi sit repente decernas. Consilium antequam capias, oro obtestorque, ut amica & tranquilla mente contemplari velis: gratum certe facies Patavinis civibus, gratissimum mihi. Tu valetudini tuæ prospicere tentabis: ego, pro honore quo me afficies, mihi ipsi vehementer gratulabor, & animi mœrorem non parum conlaxabo.

Interim Cavallini opus accepi, quod

mittam ad Schulthessios cum physiologicis Institutionibus, quæ proxime prodibunt. Videbis, nisi plurimum hallucinor, *Lineas* tuas contractas, & me satis meo fecisse muneri existimavero, sin in hoc præstando eas informes non reddiderim: quod vereor magnopere, cum duorum tantum mensium intervallo inter animi dolores hactenus acerbissimos, totum opus contexere coactus fuerim.

De . . . quod scribis novum mihi non est. Sæpius ex meis Præceptoribus audivi, illius regionis auctores in . . . . porro arte, in reliquis non ita excellere: immo anatomicas aut medicas illius gentis productiones eximius *Beccarius crepitus auratos*, propter sermonis lenocinium, cum aliis bene multis appellare consueverat.

Nervorum descriptores non valde magni facio. Nunquam cohibere me potui (injuria fortasse id præstiti) quin ita sentirem, attenta maxima in his rebus naturæ inconstantia. In ea quippe sum sententia, ut possit unusquisque, potioribus truncis exceptis, alia atque alia videre; & magnopere vererer ne, si ego in eandem provinciam pedem inferrem, objicere plures possent nervorum distributiones, ramorum numerum variantes, & similia, *res esse ad mentis libidinem confictas.*

De Morgagno aliqua dixi, in notis ad Caput de urinis, & de virilibus, quemadmodum videbis.

bis. Quæſo Amice præſtantiſſime tuam cura valetudinem, ſuſcepto in Italiam itinere, & me ut ſoles, ama.

Dabam Patav. die 23. Octobris 1773.

328.

JOSEPH ROVATTI Felicitatem.

Tam alacri & magno animi ſolatio elapſa hyeme, accepi litteras tuas, ut vix temperamentum lætitiæ meæ invenire potuerit; & mihi deſunt jam verba, ut quantum ſim, humanitatis tuæ obſtrictum profitear. Acceptis litteris, Tibi ſcribendi in deſiderio eram, ut, quantas Tibi debeo, æternas agere gratias ob egregia officia, quæ meæ tenuitati tua conceſſit humanitas, obque optatas inſuper notiones, quas mihi de re petita communicare dignatus es. Sed epiſtolam tunc exaraturam, & quam modo ſolum conſcribo, non tantum ob graves curas hucuſque protraxi, verum etiam ob aliam cauſam, nempe expectationem temporis, quo opellas typis evulgaſſem, & ſic, ſola tunc nacta occaſione (ne Tibi afferrem moleſtias) reddere Tibi gratus, ſimulque harum faſciculum Tibi transmittere. Sed nunc meis hac tempeſtate libellis extremam manum ponere nequeo, propter juſſum a Sereniſſimo noſtro Principe acceptum texendi inſectorum noſtræ regionis hiſtoriam, qui fere totas animi mei cogitationes occupat; rumpo moras & ſcribo, ne mea Tecum

ſilentia viderentur, ſeu a lenta nimis ſegnitie, ſeu ab inurbana ruſticitate naſci. Inſuper mea tanta eſt obſervationes inſtituendi libido, & nova ſemper parandi, ut difficillimum ſit, omni abrupta mora, mea colligere, & in diſſertationibus tractatibuspue congerere: violento, ut ita agam, excitatus genio, & forſan juvenilibus fidens annis, quorum vix ſeptem ultra vigeſimum transmigrarunt. Sic opuſculorum expeditionem, cum ea necdum in promtu ſit, in aliud differo tempus. Ut de aliis ſileam, qua publici juris eſſent, dialogum conficere in animo fuit inter Malpighium & Vallisnerium (genus, ut comperi, ſcribendi omnium difficillimum) quo de inſectis pluribus, quæ aliorum vulgari plebe extolluntur, partim detectis, partim illuſtratis agere placuit: nempe pediculorum leones, pluribus obſervatis circa partium eorum ſtructuram, evolutionem, mores, aliaque multa, de quibus a Reaumurio ſilentium: rubra & tenella Galla ſive tuberculum ex viminum pendens frondibus: violaceus Vallisnerii Crabro, ſive Apis a Reaumurio *percebois* appellata, quæ non crabronum ſed apum ad genus adſcribi debet: alia ſilveſtrium apum a me detectarum ſpecies, quæ excavatis lignis nidificant; & diverſa tandem ex veſparum genere animantia, quorum vermiculi quercinas habitant gallas, in centrali earum concameratione, poſtquam gallæ legitima formatrix, Muſca, foraminulo facto exiit, tanquam emancipata ab eadem: & ibi velut in utero foventur & augentur, donec, volantium manifeſtatis jam partibus, e parvo

quem

quem habitant, in ampliorem mundum alati prodeant. Tractu temporis alios conscribam dialogos, quibus consimilium mirabiliorum insectorum historiæ materiam subministrabunt; siquidem ea sæpe, offerente natura, a me detegere datum est. De aliis omnibus minus præstantibus, quæ passim in naturæ gremio reperiuntur, in generali eorum historia, aliisque operibus fuse agam; methodo Vallisnerii, & Reaumurii; simplici enim Nomenclaturæ curiosus Philosophus in his rebus tractandis, cum acquiescere nequeat, scio, amplissimam hanc & perdifficilem esse provinciam, & amplius a clarissimorum plurium Virorum industriis occupatam. Sed labor improbus, & flagrantissimus horum studiorum amor, forsitan omnia vincent, & ea est magnæ naturæ liberalitas, ut, nobis volentibus, novæ semper suis & amatoribus, usque ad extrema secula opes coacerventur, nec periculum imminet, ut homines perpetuo feriari coacti sint.

Plures etiam volvuntur anni, quibus me inter insectorum indaginem, & mea inter tentamina animalium reproductiones occupant. Præ cæteris cultro suppositis nonnullos fluviatiles tentavi vermiculos, apodes, tenerrima constitutione natos, omnis figuræ & motus capaces, qui tam mirabiles in hac re mihi ostenderunt curiositates, ut potius quam alia usque huc invisa animantia post miraculosissimos Trembley polypos, primum usurpent locum. Nescio, an alii de istis scripserint; sed ut quantum reor, admodum ignoti

I 5 evadunt,

evadunt, aut extant *hirudolimaces*, de quibus loquitur expertissimus Reaumurius in præfatione sexti voluminis sui Insectorum Operis p. 70. editionis Amstelodamensis, ut tamen paucis verbis exprimatur, si secentur, multiplicari. Sed, de iis etiam disserens celeberrimus Auctor, simplex nutus modica nimis est res, ut alii obmutescere debeant.

Hasce meas circa istos vermes adumbrationes censuræ Tui subjectas vellem, cum tuum sensum avide exoptem. Si quæ mihi in hac re occurrit detegere, brevibus exarata percurrere ne graveris. Nonnullis exsolutus, nunc me detinentibus, hoc observationum rude inchoamentum una aut pluribus epistolis congregabo, & amico Caldano, seu Spallanzano mihi apprime caro (Somisii enim ad amicitiam non adhuc adrepsi) transmittam, ut Tibi opportuna occasione reddantur: præcipue cum hyemis tempestate mihi satis otii remaneat, ut otiante natura nonnulla ex diariis congerere possim.

Vere novo, cum ad capessendos maxime labores rerum Parens sudantem animum excitabit, necesse erit nova de iis observationum tentamina subire, perquantum mea ruditas sinet, ut inventa confirmem, nonnulla dilucidiora reddam, si ita licebit, & aliarum rerum indaginem assumam; res enim detecta ad ampliores inquisitiones viam aperire consuescit: & quæ mihi in tripode colendum occurret (sic) novis epistolis Tibi subjiciam.

Te

Te deprecor in epiſtolis me ſacræ Gentis Aſclepiadeæ nomine non decorari; non enim lauri ſerta mihi crinem circumdant, alius hic honor exornat frontem, qui eodem nomine, quo ego, pollet: unde facile in accipiendis litteris poſſet oriri confuſio.

Vale, Celeberrime Vir, & Tui amicitiam mihi perpetuere ne deſinas.

Mutinæ die 10. Decembris 1773.

P. S. Me excuſatum habe, ſi adjungo verbulum. Scire cuperem, an præſtantiſſ. Dom. Petrus Lyonnet adhuc inter viventes extat, intermiſſo enim ſine apparenti cauſa epiſtolarum commercio, de ejus vita ambigere cœpi, nec de eo Ticini, & Patavii, pluribus Profeſſoribus a me inquiſitis rem cognovi. Tu, forſan illi obſtrictus, aliquas (ſi mihi ſcriberes unquam) poteris de re optata notiones præbere.

Iterum vale & fave.

329.

CALDANIUS.

Gratiſſimas Tuas die 14. Novembris datas duobus tantum abhinc diebus accepi.

Eæ

Eæ animum partim erexerunt, partim vero agitarunt. Erexit notitia, quod morbus non ſit ater ac doloribus conſociatus, fluantque urinæ absque impedimento: agitavit ſubitum decretum tuum de non relinquenda domo, deque non ſuſcipiendo per Alpes itinere. Non ſemper Alpes nivibus algent, & quam de iis publici juris feciſti deſcriptio elegantiſſima metum atque horrorem omnem antevertit, curribus ſufficiunt lecticæ, neque ætas tua hujusmodi eſt, ut ſenium, quod mones, iter tuum in Italiam prohibeat. Si valetudo tua inſtauratur, ut ſpero, iterum oro atque obſecro, ut humaniſſima præſentia tua, atque amiciſſima, Caldanium tuum recreare velis. Aponenſes aquæ, balnea hæc, aut acidulæ Recobarienſes, robur addent ſolidis per morbum laxatis, & quicquid viſcidum in humoribus fortaſſe geris, diluere poterunt atque diſpellere. Ubi hoc perficere ſtatuas, polliceor ad Mediolanum me conferre, ut ex ea in hanc civitatem uſque itineris ſocium me Tibi adjungam.

Nondum a Schulteſſiis accepi quæ offers, & pro quibus ſummas ago gratias; præcipue autem ob id, quod juſtiſſimum dolorem meum epiſtolâ in fronte Aureliani poſita nonnihil levare, ſi tamen levari poteſt, ſatagere voluiſti.

Inſtitutionum mearum exemplaria duo ad Te pertinebunt: oro autem ut meæ tenuitati plurimum ignoſcas: tria quæ addita ſunt, quibus Viris clariſſ. pervenire cupiam, in fronte libri contra titulum adnotavi. . . . .

. . .

. . . .
. . . .
. . , . . Atque utinam tua Poëmata non legissem! quæ enim vividissima sunt, elegantissima, omni poëtici sermonis venustate ornata, & vatis reapse summi dignissima, gallico quamvis & soluto idiomate reddita, in italicos illius census versus translata vim omnem, ornamentum, elegantiam, uno verbo lepores omnes amiserunt.

Die 11ma. hujus mensis Venetus Senatus Reformatorum consilium confirmavit, addiditque theoricis meis laboribus etiam anatomicos: hanc igitur cathedram nunc etiam occupo, & jam a demonstrationibus in nosocomio exorsus sum: quare, si prius decem erant quotannis, nunc erunt saltem viginti quinque. Stipendium auxerunt ad 1000. argenteos.

Azzoguidius Bononiensis, auditor olim meus, dissertatiunculam evulgavit, qua, si fides Romanis Ephemeridibus, nullam inter vasa uteri ac placentæ communicationem adesse, demonstrare nititur. Nondum dissertationem accepi; eam Tibi alia occasione curavero. Vereor ne Physiologiam tuam rite legerit, neque Albinum. In iis Ephemeridibus (ut nullum amicitiæ erga Te meæ testimonium desideretur) ea non probantur, quæ a Te de sensu cellulosæ dicta sunt, & Gottingæ edita, occasione observationis a Meckelio habitæ. Quid hoc sit me prorsus latet.

Quæso

Quæſo ut moneas an erro, cum exiſtimo figuram duodecimam Tabulæ tertiæ Heiſteri effictam eſſe ad libidinem. Omnia enim mihi ſemper etiam adoleſcenti, viſa ſunt numeris omnibus perturbata atque confuſa. Inverſum hepar ea non poteſt exhibere, quæ a dextris & ſiniſtris in oculos incurrunt.

Cura valetudinem tuam Vir Illuſtriſſime, & amare ne deſinas.

Dabam Patavii die 22. Decembris 1773.

330.

CALDANIUS.

Singularis eſt caſus pueri nobilis, qui cum eroſa vel fortaſſe deficiente tympani membrana & ſine malleo atque incude audit accuratiſſime. Obſervandum ſupereſt, num temporis progreſſu auditus hebeſcat aut pereat: fortaſſe enim externus aër, in tympani cavum per meatum auditorium liberè irruens, poſſet membranam feneſtræ rotundæ, & partes ipſius cavi molles adeo pervertere, ut eæ propriis tandem vacent muneribus. De eo mentionem feci in publica Anatome, cui finem impoſui die tantum Sabbathi proxime elapſi, inter magnum ſemper auditorum conventum. Quæ diſſecando obſervaverim hæc ſunto.

Anicula annor. fere 80. quæ ætate obiit atque inopia, neque tamen epilepticis aut ſpaſmodicis

dicis affectibus vexata unquam fuit, gerebat in media regione processus falciformis os satis magnum, duos pollices longum, unum vero latum, inæqualiter crassum; ubique planum, & nihil assurgens qua parte sinistrum cerebri hæmisphærium spectabat, contra quam in facie ad hæmisphærium dextrum conversa. Habebat etiam utraque ovaria plena hydatidibus, levi tunica communis comprehensis, & adeo tumentia, ut ovum gallinaceum, at propemodum rotundum accurate referrent.

In muliere alia inter tendinem perforantis digitorum pedis & tendinem flexoris longi ac proprii pollicis brevis funiculus tendineus intercedebat, at parumper complanatus. Ita flexor pollicis contractus digitos reliquos omnes flectabat, & vicissim perforans digitorum in actionem adductus flectebat pollicem ipsum. Præter hæc in digito pedis minimo nullus erat tendo, cum perforatus, tum perforans: sed hi duo tendines, in unum funiculum connati, in extremam ejus digiti phalangem inserebantur.

In cadavere viri, vesicula fellis peculiari atque extenuato lobo hepatis excipiebatur, qui lobo majori videbatur superadditus. Fissura fere transversa, seu potius fovea satis insignis, in parte hepatis concava limites circumscribebat magno hepatis lobo, & illi, qui adjectus erat: cui foveæ in facie hepatis convexa respondebat stria nonnihil albescens, ex fibris fere tendineis intricatis

catis intertexta. Fossa excipiens venam umbilicalem nullo isthmo, ut aliquando fit, erat interrupta.

In feminæ cujusdam cadavere duos ureteres vidi, ad sinistrum renem pertinentes. Intervallo duorum digitorum transversorum super vesicam concurrere videbantur, sed tamen canalis inde natus septo divisus erat, unde duplex fuit hiatus in vesicam.

In altera femina arteria emulgens sinistra prorumpens a posterioribus ad anteriora truncum venæ emulgentis perforabat; inde ante venam ipsam ad renem traducebatur. Erat foramen in media sede inter sinistrum renem & cavam ascendentem; foraminis autem ostia ad tubulum spectabant peculiarem venosum, qui, venæ emulgentis sectionem interrumpens, sectionem ipsam in duas inæquales partes dividebat, supernam majorem, infernam minorem. Arteria spermatica sinistra ab emulgente arteria, postquam sociam venam pertunderat, producebatur, & spermatica etiam dextera emulgentis sui lateris propago erat.

In dextri cordis ventriculo alterius cadaveris polypus sedebat non valde magnus, sed adeo fibrosus, durus, & cum lacertis carneis tanta vi connatus, ut sine lacertorum eorum & radicum polypi sectione ac laceratione avelli non potuerit.

Pertusa

Pertuſa membrana feneſtræ rotundæ in homine recens mortuo aqua de labyrintho effluxit, & quidem in utraque aure experimentum ſucceſſit. Quo pertineat major harum obſervationum pars, Tu ipſe vides, Vir Clariſſime.

Dabam Patavii die 12. Martii 1774.

331.

CALDANIUS.

Quod notus puer hactenus audiat, mirum porro mihi videtur. Debuiſſet exterior aër membranam feneſtræ rotundæ exſiccare atque deſtruere, niſi forte, quod aliquando accidiſſe lego, tympani membrana, naturæ providentiâ, renovata ſit.

Quod ſenſim conſeneſcas inter morbum quo conflictaris, non poſſum quin gaudeam, quemadmodum ægre ferrem ſi id velociter eveniret: ſed vehementius gauderem, ſi fieri poſſet, ut nunquam conſeneſceres, aut ſaltem cum optima valetudine. Interim minus grave eſt, quod reſpirationis inſtrumenta illæſa ſuperſint, & urinæ vis in organa exerceatur, quæ ad ipſam aſſervandam comparata fuerunt. Ubi Aponenſes thermales aquæ, aut acidulæ Recobarienſes ad valetudinem tuam reſtituendam idoneæ forent (quod judicio tuo, Vir Præſtantiſſ. decernendum relinquo) iterum obſecro ut in Italiam iter ſuſcipias. Calda-

nius tuus ſe Tibi comitem adjunget, Teque in propriam domum ſuſcipiet libentiſſime.

Scribo ad amicos Venetos, ut mihi curent librum *la Caſa ruſtica*; neque enim apud nos occurrit: ceterum quæ diaria optes non video. Si de medico loqueris, varii Tomi apud Te ſunt: undecimus abſolutus eſt, & XIIus. ad finem properat. Diarium Romanum, cui titulus *Efemeridi letterarie* noſtri argumenti nihil habet, ſi parvum librum excipias Bononiæ nuper editum *delle febbri biliose dell'anno* 1772. Opus eſt juvenis medici *Benelli*: improbat ſanguinis miſſionem & nitrum in his febribus, at mox ſales laudat neutros. Alterum diarium Mutinenſe, quod dicitur *nuovo Giornale de letterati*, & ipſum qnoque neque opera indicat, quæ typis eduntur, neque aliquid continet anatomici, medici, aut chirurgici argumenti. In eo, cujus quinque volumina hactenus prodierunt, laudatur tantum opuſculum . . . . Tibi notum, *de vera uteri conſtructione*: quod ſane opuſculum, ſi quid video, erat improbandum. Nam & intimam uteri membranam nunquam negavit Morgagnus, quem auctor non intellexit; & poteſt præparari, ut ego quidem hoc ipſo anno publice præſtiti, & argumentum ſumptum a naturæ providentia, quæ membranam non fecit, in gravido utero non diſrumpendam, neque valet contra membranam uteri exteriorem, & intimam vaginæ; & injectiones, quas auctor perfeciſſe gloriatur, & a quibus ſe didiciſſe ait, uteri & placentæ vaſa rubra invicem non commu-

nicare

nicare, nunquam fortasse instituit: si enim monet, eas protinus sibi viam fecisse per amnii vasa in amnii ipsius cavitatem, metuo plurimum ne id adserat quod hactenus a nemine observatum confirmatumve, cum de vasis & fontibus humoris amnii parum aut nihil in hanc usque diem notum sit.

Dabam Patavii die 23. Aprilis 1774.

332.

CALDANIUS.

Legi cum ingenti animi commotione, neque certe sine lachrymis, partim ex tristi recordatione tolerati doloris, partim præ voluptate effusis, *epistolam tuam consolatoriam*; & quam gratus Tibi sim, quod justissimo mœrori meo levamen aliquod afferre tentaveris monumento quodam in ævum mansuro, ego certe verbis satis declarare non possum. Navabo tamen operam, totis enitar viribus, ut opusculo quodam, in quo nunc laboro, quodque Illustrissimo tuo Nomini inscriptum erit, gratissimi animi mei testimonium publice perhibeam.

Utinam audiam aliquando Te urinæ sollicitationes minus lamentari! jucundissimum id mihi accidet, præsertim cum moneas, respirationem, vires animi & corporis, tum ipsam vocem secundum naturam se habere.

Notitia de vehementissima terræ concussione istic percepta per notissima rerum gestarum diaria ad nos pervenit. Eo ipso die terræ motus Venetias & Patavium exagitavit, sed lenissime.

Vale, Amice Illustrissime! & quæso amare perge.

Dabam Patav. die 28. Maji 1774.

333.

ANT. DE HAEN.

Cum post ultimam meam responsionem nihil inaudivissem, Vir Ill^me, Tuæ reconvalescentiæ multa me spes alebat, avidusque ejusdem completæ nuncias litteras expectabam: mœstus autem me ab ea frustratum video; ex hisce quippe quæ jam notas, etsi cum eis, quæ notabas olim, sollicite contuli, malum video in pejus verti. Cum vero necdum veram mali causam per omnia demonstrata ponant, ad generaliora auxilia confugiamus necesse est, quæ in obscurioribus hisce malorum causis profuisse visa sint.

Suasere Amici serum lactis aluminosum, quod in fluxu uterino, inque diabete opem tulisse usus docuit. Diabetes vere chylosa si urinosa tua est, qui valde rarus est morbus, etiam illi nocere hoc remedium non video posse. Cum vero in urinosi systematis morbis vitia tam inopinato in oppositum mutentur, sic ut ex urina copiosa fiat

rarissima,

rariſſima, ex frequentiſſima rara, nullave, ſuadeo hoc ſerum adeo dilutum dare, ut ex ſuo Peplio Hippocrates mite purgans parabat. Quod ſi neque hoc juvaret, tuo ſi loco eſſem, redirem protinus ad uvam urſi, quæ pondere IV. vel V. ſcrupulor. cum $\frac{1}{3}$ pulveris Diatrag. miſta quotidie ſumta, diuque continuata, frequentem mictum haud raro mitigaſſe viſa eſt. Juniperi nigri baccæ nigræ, ſummitatesve, cum $\frac{1}{4}$ ſp. Junip. & $\frac{s}{4}$ aq. miſtæ, ut urinam ſtrangurioſam in naturalem, ita quoque frequentiorem in moderatam convertunt. Reliquias mali aquæ Pyrmontanæ aut Spadanæ tollere poterunt.

Cavendum interim, ne nimio labore mentem, ne nimia quiete corpus lædas. Detrimentum ingens generi humano, Vir Illme. faceres, ſi animi corporisque vires, quæ ipſi prodeſſe longo annorum ſpatio poſſent, intra breve tempus diſpelleres. Si qua vetus editio aut impreſſa, aut MS. ſit, quam detegere nequeas, qua tamen opus haberes, forte in Bibliotheca Cæſarea Tibi invenire, & quibus indiges, excerpere ea poſſem.

Amici, ad quos petieram exemplar mittere, magni tui meique amici ſunt, Bonnetus, Tyſſotus.

De femina ſerpentigena ſic eſſe, ut ſuſpicaris, arbitror. Bis vidi, exuvias tales clarus Medicus Viennenſis ſuo ventre excluſas ad me mittebat, multas, unam ulnæ longitudinis. Conſolatus

ipſum ſui exhibendo ill. ex Heurnio patre ſimilia de corpore Juſti Lipſii prodeuntia, & ſalubria. Vale, reſtituat Te nobisque diu conſervet Deus.

Viennæ 23. Julii 1774.

334.

ACHILLES MIEG.

Multa cum delectatione percepi ab eximio Viro Dno. Prof. Adolpho Murray, ipſum ſæpius Tecum ambulaſſe, unde concludere licuit valetudinem, ſi non plane reſtitutam, ſaltem multo meliorem eſſe, quam mox integerrimam exopto.

Cum nuper indicaſſes, Te frumentorum, quæ in Helvetia ſeruntur, hiſtoriam editurum, ideoque deſideraſſes ſpicas & deſcriptionem eorum, quæ minus vulgaria hinc inde occurrere poſſent, mitto hîc, cum ſpicis aliquot maturis, deſcriptionem *Tritici turgidi Linn.* cum videatur id, quo tempore hiſtoriam plant. helvet. ederes, nondum in Helvetia notum aut ſatum fuiſſe.

Radix annua, fibras vix ramoſas confertas ex uno puncto demittit, facile eradicandas.

Culmi ex una radice unus, duo uſque ad ſex, erecti, donec a matureſcentium ſpicarum pondere deflectantur, quatuor plus minusve pedes alti, craſſi, teretes, alba medulla farti, læ-

ves,

ves, glauco polline aſperſi, infra ſpicam ſubflexuoſi, geniculis fere quatuor diſtincti lævibus, ſenſim remotioribus, ex quibus oriuntur

Vaginæ foliorum, a quatuor pollicibus ad decem uſque longæ, eo longiores nimirum, quo ſuperiores, ſtrictæ, ex polline adſperſo glaucæ, ſurſum & deorſum ſtrictu læves, lineatæ, ad foliorum exortum terminatæ in *membranulam* fere lineam altam, latam, quaſi reſectam, ſublaceram — Supremæ vaginæ finis a ſpica plerumque ultra dimidium pedem diſtat.

Folia ex origine amplexicauli, flaveſcente, ad margines ſubhirſuta, ad medium uſque lateſcentia, ubi ſæpe pollicem lata, hinc in acutiſſimum mucronem ſenſim terminata, inferne glauco polline adſperſa, cæterum læte viridia, glabra, inferne & ad margines lævia, ſuperne retrorſum ſtrictu ſubaſpera, medio nervo evidentiori lateralibusque parallelis verſus originem albeſcentibus.

Spica obeſa (etiam florens), ad quatuor pollices longa, rarius ſimplex, plerumque inferne utrinque aliquot ſpicis acceſſoriis plus minus uncialibus, duabus, ad ſex & octo uſque, aucta, hinc ibi craſſiſſima, ſæpe ad unum pollicem cum dimidio, & complanata. Illis ſpicis ad baſin una alterave imperfecta & ſterilis locuſta adſidet. *Princeps ſpica* ſupra medietatem diſticha eſt, inferius ſæpius tetraſticha, aut ex adjectis ſpicis anomala.

Locustæ confertæ, imbricatæ, latæ, obtusæ, latitudine, jam dum florent, longitudinem fere superante, alterne ad rhachin complanatam sessiles, quam plana superficie respiciunt, & undique occultant. Ejus scapi denticuli circiter lineam a se invicem distant — *totæ cæterum locustæ molliter hirsutæ* sunt, cum validis, laxis, exstantibus *aristis* ad quatuor & quinque pollices longis, retrostrictura ob brevissimas rigidasque setulas asperrimis.

Calyx plerumque bivalvis, valvulis seu glumis subæqualibus, ovatis, concavis, acuto dorso in mucronem extenuato, infra quem margines obtuse resecantur, ut subtrifidus apex videatur, mucrone medio, ut dixi, productiore. Totæ hirsutæ sunt, ad margines tamen magis, & pallidæ, cum viridibus lineis in florente stirpe, qui etiam valvularum exteriorum corollæ habitus est, nisi quod istæ glabræ sint, quoad calyce teguntur, seve ipsas teguat — Aliquando triglumis est calyx, ut nempe alter ex majoribus folliculis duplici gluma calycina fulciatur, quarum interior, major, subinde aristata est, cætera similis reliquis.

Subquadriflorus est calyx, sic ut ad rhachin seu scapum specialem inde surgentem, ut in tritico solet, tres *folliculi* sessiles, hermaphroditi fertilesque nascantur, & quartus sterilis pedunculatus. Duo infimi calyce paulo majores, ventricosi, subæquales, ex adverso orti, longas illas

aristas

ariſtas edunt, tertius altiori loco ortus minor eſt, plerumque muticus, uti ſterilis. Quivis ex tribus majoribus folliculis biglumis eſt, *exteriori gluma* duriori, ovata, pallida, verſus margines in florente adhuc ſtirpe viridi & hirſuta, ex apice (in 2. infer. folliculis) longe ariſtata; *interior* mutica eſt, ſubæqualis, mollis, membranacea, dorſo complanata, lateribus ex viridi acuto margine introrſum replicatis, ut ſemen ex parte comprehendant — Intra haſce glumas *ſemen* eſt turbinato-triquetrum, viride dum immaturum eſt, & *proprio adhuc involucro albo*, molli, ſpongioſo, dum floret frumentum, arcte incluſum, quod ipſum uniglume eſt, triquetrum, marginibus obtuſis obiter ſulcatis, duabus exterioribus ſuperficiebus convexis, tertia interiori, quæ membranaceam folliculi glumam reſpicit, profunde ſulcata, ſummitate obtuſa cordiformi, ex qua demum emergunt tria ſubtiliſſima *filamenta* cum ſuis antheris bifurcatis, & duæ *tubæ* plumoſæ. Hoc involucrum perſiſtens eſt, & in pericarpium abit. Sic duo imi maximi folliculi ſe habent in florente ſtirpe; *tertius* muticus, minorque, cæterà ſimilia — *quartus* imperfectus, exiguus & ſterilis eſt. — Folliculorum maturorum glumæ ſecedunt, ut triturata *nuda grana* facile dimittant, cujusmodi Tritica apud nos Waitzen vocari ſolent, cum reliqua glumarum tenaciora Korn vocentur.

Grana matura pallida ſunt, turgida, extus convexa, intus profundiori linea ſulcata, utrin-

que obtusa, & ad utrumque finem impressione cordiformi notantur.

Panis inde confectus dicitur egregie albescere, saporeque grato placere.

Accedunt figuræ *Tritici spica multiplici* C. B. in H. Ox. III. S. 8. T. I. f. 7. & in J. Bauh. solaque glabritie differunt.

Dicuntur primo duæ solummodo spicæ maturæ hujus frumenti anno 1771. ab homine colonos consectante, pileo affixæ ex Carolina in ditionem Basileensem fuisse apportatæ, ut rustici ex aspectu eximii frumenti ad emigrationem allicerentur — quarum spicarum grana a rustico pagi Anwyl, qui illas spicas pro decem assibus a prædicto homine conquisiverat, lapidoso solo commissa spatio trium annorum viginti saccos granorum produxerunt, singulos circiter 200 librarum — atque ab hoc rustico amplissimus Vir Dn. LEISLERUS Tribunus Plebis anno 1773. emit granorum minorem modium, seu octavam sacci partem, quam & ipse in solo macilento, lapidoso, nuperrime ex prato in campum mutato, nullo etiam fimo adhibito, laxe serendam curavit, proxime splendidum ipsius prædium ante portam Riehanam situm. — Ibi frumentum satum mense Octobris 1773. floruit medio Junii 1774, sectumque fuit die 29. Julii hujus anni, vix satis quidem maturum, ne passeres omnia denique grana raperent. Ex granorum

rum minore modio consito (circiter 25. librarum) collectæ fuerunt fasces decem, istique granorum nudorum modios octo vel saccum unum dederunt. Sed præter id, quod ager, cui grana committebantur, valde macer esset, & æstas præcalida atque sicca, passeres, priusquam grana penitus maturescerent, copiosissimi ea perquirebant, tantoque facilius excerpebant, quod firmis culmis facile insisterent, deflexarum spicarum aristæ ipsis non incommodarent, & grana multo facilius, quam ex aliis Tritici speciebus, excerpi se sinerent.

Vale, Vir Perillustis, mihique porro fave.

Dabam Basileæ d. 10. Sept. 1774.

OPERUM ALBERTI v. HALLER CATALOGUS.

Utcunque me purgare ſum conatus, nunquam potui aliena opera amoliri, quæ mihi paſſim imputantur. Quare genuinum eorum, quæ mea ſunt, & quæ aliena edidi, cenſum hic reddo, ne ego ob non mea errata patiar, quod ſæpe eſt factum, aut ob laudes viciſſim immeritas erubeſcam. Numerus romanus peculiare opuſculum exprimit omiſſis minutioribus, numerus arabicus editionem. Crucem † præfixi editionibus, quæ non coram ſunt.

A. 1727.

Diſputatio *de ductu ſalivali Coſchwiziano*, quam Tubingæ a. 1725. defendi, tota eſt Præſidis *J. Georgii Du Vernoy*.

I. Sed mea ſunt *experimenta & dubia de ductu ſalivali Coſchwiziano*, Leid. 1727. 4.

2. Recuſa in *Diſputationem anatomicarum ſelectarum* vol. I. Gotting. 1746. 4.

3. & in *Operum anatomicorum minorum* T. I. Lauſann. 1762. 4.

A. 1731.

A. 1731.

4. In *comm. litt. Norico* descriptæ duæ plantæ *Androsace minima* p. 380. & *Xeranthemum* p. 395.

A. 1732.

5. In eodem diario *Saxifraga foliis integris & tridentatis hirsutis* p. 96. & *Veronica alpina bugulæ facie* p. 300.

II. *Versuch Schweizerischer Gedichte.*

Legitimæ editiones sunt:

6. Bernæ 1732. 8.
7. Bernæ 1734. 8. auctior.
8. Bernæ 1743. 8. iterum aucta.'
9. Gottingæ 1748. 8. cum iconibus, aucta.
10. Gottingæ 1749. 8. absque iconibus.
11. Gottingæ 1751. 8. cum iconibus, aucta.
12. Gottingæ 1751. 8. absque iconibus.
13. Gottingæ 1752. 8. absque iconibus.
14. Gottingæ 1768. 8. hæc reliquis plenior.

Non legitimæ:

15. Gedani (potius Berolini) 1743. 8.
16. Tiguri 1750. 8.
17. ibid. 1758. 8.
18. ibid. 1762. 8.
19. ibid. 1765. 8.
20. Wien 1765. 8.
21. Bernæ vel Ulmæ 1772. 8.

Germa-

Germanica & gallica.

22. Tiguri 17;0. 8. neſcio an repetita.

Gallica verſio viri generoſi V. E. Tſcharner:

23. Gotting. 1750. 8. cum præfatione recuſa in *Kleine Schriften* 7. 1.
24. Tiguri 1750. 8.
25. Lugduni 1752. 12.
26. Tiguri 1758. 8.
27. Bernæ 1760. 12. emendata & aucta.
28. Eadem Paris 1760 8.
29. & denuo ornatior Bern. 1775. 8.

Italice vertente Abbate *Soreſi*

30. Ebroduni 1768. 8.

Partes aliquæ poëmatum:

31. Alpes germanice & gallice, cum iconibus, emendatæ Tiguri 1773. 4.

Alpes gallice.

32. Lion 1749. 8.
33. iterum 1768. 8.
34. cum aliis in *Choix varié*, Avignon 1771.

Poëma de æternitate

35. vertente Equite *de Vatan.*
36. recuſum in *Sabatier hiſtoire des trois ſiecles* III. p. 299. nomine meo omiſſo.
37. Anglice *Gentl. Magaz.* 1748. May.
38. Belgice & alia quædam *Holl Magaz.* II. decl. 9 ſtuk.

Doris

Doris

39. vertente *D. Varennes* gallico carmine.

40. *Die Ehre* ſuecice, Holm. 1753.

41. Gallice a D. *Moline* in *Add.* ad *Journ. des Sav.*

42. *Die Tugenden.* Poëſies diverſes par deux amis, Dijon 1768. 8.

43. Gallica aliqua (*Choix litteraire.*)

44. ——— in collectione, Paris 1766. 12.

1733.

III. 45. *De muſculis diaphragmatis*, Bern. 1733. 4.

46. Lipſiæ 1738. 4.

47. Leid. 1738. 4.

48. In *opuſculis anatomicis* Gotting. 1751. 8.

49. In *Operibus anatomicis minoribus* T. I. Lauſann. 1762. 4.

50. In *Commercio litterario Norico* 1733. *Orchis palmata alp. ſpica denſa albo viridi.*

1734.

51. In eodem Diario Hedyſari alpini & Veronicæ alp. fruteſcentis icones.

52. Phthiſici juvenis inciſio. Redit in *Opuſculis pathologicis.* Lauſannæ 1755. 8. & alias editis.

IV. 53. Oratio ſubitanea *quod veteres eruditione modernos antecellant* Bern. 1734. 4.

54. *Vom*

54. *Vom Nachtheile des Wizes.* 1734. 8.
55*. Recuſ. in *D. Schriften* T. I.
56. *Vom Nuzen der Demuth* 1734. 8. id. 57. ib.

1735.

V. 58. De fetu bicipiti ad pectora connato Tigur. 1735. 8. in *tempe* helveticis.
59. valde auct. cum iconibus, Hanover 1738. 4
60. iterum auctius in *Opuſculis anatomicis*. Gotting. 1751. 8.
Tranſiit in Libros duos de Monſtris Lauſann. 1768. 4 in T. III. Operum anatomicorum excuſos.
61. In Commercio litterario Norico Peripneumoniæ deſcriptio & inciſio cadaveris p. 12.
62. Redit in *Opuſculis pathologicis.*
63. Obſervationes anatomicæ p. 101. 188.
64. Orchis petalis caudatis p. 29.
Melampyrum floribus hiantibus p. 92.

1736.

65. In eodem *Commercio literario Norico*: Conſtitutionis variolofæ hiſtoria.
66. Recuſa in *Opuſculis pathologicis.*
67 in *uytgezoekte verhandeling* T. II.
68. Exomphalus congenitus p. 78.
70. Cherleria cum ic. p. 105.

VI. 71. De methodo ſtudii botanici, Gotting. 1736. 4.
72. emendatius in *Opuſculis botanicis* 1749. 8.

1737.

VII. 73. *Quod Hippocrates corpora humana inciderit*, Gotting. 1737. 4.
74. recuſ. in *Opuſculis anat.* Gotting. 1749. 8.
75. & in *Operibus minoribus* T. III. Lauſann. 1768. 4.

VIII. 76. De vaſis cordis propriis, Gotting. 1737. 4.
77. Auct. in Diſp. ſelectar. T. II. Gotting. 1747. 4,
78. & in Operum minorum T. I. Lauſ. 1762. 4.

IX. 79. De motu ſanguinis per cor, Gotting. 1737. 4.
80. recuſ. in diſp. ſelect. T. II. Gotting. 1747. 4.
81. & in Oper. min. T. I. Lauſ. 1762. 4.

X. 82. 83. De Veronicis alpinis Programmata duo, Gotting. 1737. 4,

XI. 84. De Pedicularibus helveticis, Gotting. 1737. 4.

1738.

XII. 85. De valvula Euſtachii, Gotting. 1738. 4.
86. recuſ. Lipſ. 1739. 4.
87. In Diſp. ſel. T. II. Gotting. 1747. 4.
88. & in oper. min. T. I. Lauſann. 1762. 4. auctius.

XIII. 89. De vulnere ſinus frontalis, Gotting. 1738. 4.

90. Recuſ. in Opuſc. pathologicis.

XIV. 91. Obſervationes botanicæ ex itinere hercynico, Gotting. 1738. 4.

92. Recuſ. in *Opuſcul. botanicis*, Gotting. 1749. 8.

1739.

XV. 93. Hermanni Boerhaave prælectiones anatomicæ in ſuas Inſtitutiones rei medicæ, cum meis notis, Gotting. 1739. 8.

94. & auctarium 1740. 8.

XVI. 95. De Allantoide humana Progr. Gotting. 1739. 4.

96. Recuſ. in Diſp. ſelect. T. V. Gotting. 1750. 4.

97. & in Opuſc. anat. min. T. II. Lauſanne 1766. 4.

XVII. 98. Obſervationes in femina gravida factæ, Gotting. 1739. 4.

99. Recuſ. in Diſp. ſelect. T. V.

100. & in *Oper. min.* T. II.

XVIII. 101. De vaſis cordis obſervationes iteratæ, Gotting. 1739. 4.

102. Recuſ. in Diſp. ſelect. T. II. Gotting. 1747. 4.

103. & in *Oper. min.* T. I. Lauſ. 1762. 4.

104. Hermanni Boerhaave Prælectiones cum meis notis T. I. quo continentur n. 92. & 93. Gotting. 1740. 8.
105. ibid. 1744 8.
106. Altorf 1744 8.
107. Venet. 1743. 4.
108. Turini 1742. 4.
† 109. Neapoli 1755. 4.
110. Leid. 1758. 8.

XIX. 111. Tomus II. Gotting. 1740. 8.
112. Ib. 1744. 8.
113. Altdorf 1747. 8.
114. Venet. 1742. 4.
115. Turin 1743. 4.
116. Leid. 1758. 8.
† 117. Neapoli 1755. 4.

XX. 118. Tomus III. Gotting. 1741. 8.
119. ib. 1745. 8.
120. Venet. 1744. 4.
121. Turin 1745. 4.
† 122. Neapoli 1755. 4.
123. Leid. 1758. 8.

XXI. 124. Tomus IV. Gotting. 1743. 8.
125. ib. 1748. 8.
126. Venet. 1744. 4.
127. Turin 1745. 4.
† 128. Neapoli 1755. 4.
129. Leid. 1758. 8.

XXII. XXIII. 130. 131. Tomi V. P. I. II. Gotting. 1744. 8.
132 133. ib. 1750. 8.
134. 135. Venet. 1745. 4.
136. 137. Turin 745. 4.
† 138. 139. Neapoli 1755. 4.
140. 141. Leid. 1758. 8.
142. T. VI. quem edidi nullis meis cum notis ad prælectiones Ill. Præceptoris Gotting. 1744. 8.
143. Ib. 1750. 8.
144. Venet. 1745. 4.
145. Turin 1745. 4.
† 146. Neapoli 1755. 4.
147. Leid. 1758 8.
148 -- 153. Porro vertente *Juliano Ofrai* dicto *de la Metrie*, cui in postremis Tomis alii in ea opera successisse videntur, Paris ab a. 1743. ad 1747. 12. sex vol.
154. 155. Transierunt etiam multa in J. Petri Eberhard versionem germanicam Institutionum Boerhaavianarum, Hall. 1754 8.

1740.

XXIV. 156. Iter helveticum anni 1739. Gotting. 1740. 4.

157. In Opuſculis botanicis, Gotting. 1749. 8.

XXV. 158. Strena anatomica Gotting. 1740. 4.

159. Recuſ. in Opuſculis anat. Gotting. 1751. 8.

160. & in Oper. min. T. III. Lauſann. 1768. 4.

1741.

XXVI. 161. De ductu thoracico, Gotting. 1740. 4.

162. Recuſ. in Diſp. ſelect. T. I.

163. & auctius in Oper. min. T. I. Lauſann. 1762. 4.

XXVII. 164. Icon diaphragmatis, Gotting. 1741. fol.

165. Recuſ. in faſc. I. iconum anatomicar. Gotting. 1743. fol.

166. & in Oper. min. T. I. Lauſann. 1762. 4.

1742.

XXVIII. 167. Obſervationes myologicæ, Gotting. 1742. 4.

168. Duorum monſtrorum anatome, Gotting. 1742. 4.

169. auctior in Opuſc. anat. Gotting. 1751. 4.

&

& diffusa in L. II. de monstris, qui in Operibus minoribus prodierunt Laus. 1768. 4.

XXX. 170. Sic etiam Programma de fele capite semiduplici, Gotting. 1742. 4.

171. Recus. in Opusculis anatomicis, Gotting. 1751. 8. & in L. II. de Monstris.

XXXI. 172. de valvula Coli, Gotting. 1742. 4.

173. Recus. in Disp. select. T. I. Gotting. 1746. 4.

174. & in Oper. minorum T. I. Lausann. 1762. 4.

XXXII. 175. De Membrana pupillari Diss. in *Opusculis Societatis Regiæ Upsaliensis* ad ann. 1742. Upsal. 1748. 4.

176. Suecice in K. Swensk Acad. Handlingar 1748.

177. & in Opusculis anatomicis, Gotting. 1751. 8.

178. & in Oper. minor. T. I. Lausann. 1762. 4.

XXXIII. XXXIV. 179. 180. de Omento Progr. I. & II. Gotting. 1742. fol.

181. 182. Recus. in fasc. I. iconum anatomicarum, Gotting. 1743. fol.

183. 184. & in T. I. Operum minorum, Lausann. 1762. 4.

XXXV. XXXVI. 185. 186. Enumeratio methodica Stirpium helveticarum, Gotting. 1742. fol. 2 vol.

XXXVII. 187. Amethystina novum genus Act. Upsal. 1742. 4.

188. 189. In T. I. P. I. IIII. *der hamburgischen vermischten Bibliothec* morbos aliquos raros descripsi,

qui 190. 191 redeunt in Opusculis pathologicis.

1743.

XXXVIII. 191*. De vera nervi intercostalis origine, Gotting. 1743. 4.

192. Recus. in Disp. selectar. T. II. Gott. 1747. 4.

193. & in Operum minorum T. I. Lausann. 1762. fol.

XXXIX. 194. de Arteriis bronchialibus & Oesophagis, Gotting. 1743. 4.

195. Recus. in Disp. select. T. III. Gotting. 1748. 4.

XL. 196. Iconum anatomicarum fasciculus I. Gotting. 1743. fol. Meæ sunt Icones Diaphragmatis, omenti & baseos cranii; hæc nova.

XLI. 197. Enumeratio plantarum Horti Gottingensis, Gotting. 1743. 8.

1744.

XLII. 198. De nervorum in arterias imperio, Gotting. 1744. 4.

199. Recus. in Diss. select. T. IV. Gotting. 1749. 4.

200. & in Oper. min. T. I. Lausann. 1762. 4.

XLIII. 201. C. *Henrici Rupp* Flora Jenensis, Jen. 1744. 8. Insigniter aucta & ex posthumis auctoris schedis, & ex meis laboribus.

202. *Hermanni Boerhaave* Consultationes medicæ variis accessionibus auctæ, Gotting. 1744. 8.

203. auctior editio ib. 1752. 8.

204. Paris 1748. 12.

205. & gallice ib. 1749. 12.

206. Observationes aliquæ botanicæ in Commercio litterario Norico.

XLIV. 207. In philos. transact. n. 472. Steatoma ovarii.

208. Recus. in Opusculis pathologicis.

209. Cyani nova species cum icone

210. N. 474 Scirrhus cerebelli, recusus 211. in Opusculis pathologicis.

1745.

XLV. 212. Iconum anatomicarum fascic. II. Gotting. 1745. fol. Arteria maxillaris interna, Thyreoidea inferior T. I. & II. Cœliaca T. I. & II. Uterus humanus.

XLVI. 213. Fetus cerebro destitutus, Gotting. 1745. 4.

XLVII. 214. De generatione monstrorum, ib.

215. 216. Uterque libellus recusus est in Opusculis anatomicis, Gotting. 1751. 8. & insertus in Libros II. historiæ monstrorum Laus. 1768. 4.

XLVIII. 217. De viis seminis Observationes, Gotting. 1745. 4.

218. Recus. in Disp. select. T. V. Gotting. 1750. 4.

219. & in philosophicis transactionibus n. 494 cum icone.

220. & in Operum minorum T. II. Lausann. 1767. 4.

XLIX. 221. de Allii genere naturali, Gotting. 1745. 4.

222. Recus. in Opusculis botanicis, 1749. 8.

L. 223. Præfatio germanica ad phytanthozaiconographiam *Weinmannianam*, Ratisbon. 1745. fol. Agitur de Icono-

Iconographis, qui in libris botanicis per Germaniam editis ornandis laborarunt.

1746.

LI. 225. De respiratione experimenta anatomica, Gotting. 1746. 4.
226. Recusa in Opusculis anat. 1751.
227. In Oper. meis Lausann. & 228. seorsim ib. 1761. 8. Res ipsæ redeunt in l. de la respiration Lausannæ excuso, & in Oper. min. T. I.
229. *Hermanni Boerhaave* de morbis oculorum prælectiones, Gotting. 1746. 8.
230. Emendatius recus. ib. 1750. 8.
231. Recus. Venet. 1748. 8.
232. & Paris 1748. 12.
233. & gallice, Paris 1749, 12.
234. & germanice, Norib. 1751. 8.

LII. 235. Edidi historiam morborum Uratislaviensem, Lausann. 1746. 4. & præfatus sum.

236. Edidi etiam Disputationes anatomicas selectas. T. I. prodiit Gotting. 1764. 4.
237. Recusus ib. 1750. 4.
238. T. II. ib. 1747. 4.
239. T. III. ib. 1748. 4.
240. T. IV. ib. 1749. 4.
241. T. V. ib. 1750. 4.

242. T. VI.

242. T. VI. Gotting. 1751. 4.
243. T. VII. ib. 1752. 4.
244. Index, 1752. 4.

1747.

LIII. 245. Experimentorum de respiratione P. II. Gotting. 1747. 4.
246. Recus. in Opusculis anatomicis, ibid. 1751. 8. Redeunt experimenta in l. de la respiration auctiora, & in Operum minorum T. I. Lausann. 1762. 4.

LIV. 247. Iconum anatomicarum Fasciculus III. Gotting. 1747. fol. Arteriæ capitis, thoracis, mesenterii.

LV. 248. Primæ Lineæ Physiologiæ, Gotting. 1747. 8.
249. auctius, ib. 1751. 8.
250. multo auctius 1765. 8.
251. Venet. 1754. 8. ad editionem 249.
252. Lausann. 1771. 8. ad ed. 250.
253. Edinburg 1767. 8.
254. Gallice, vertente *Petro Tarin*, Paris 1752. 12. ad editionem 248.
255. vertente *Cl. Bordenave*, Paris 1768. 12. ad editionem 1751.
256. Italice, Venet. 1765. 8. ad edit. 1751.
257. Anglice, vertente *Sam. Mihles*, London 1754. 8. 1772. 8. ad ed. 1751.
258. Germanice, Berlin 1769. 8. ad editionem 1765.

LVI.

LVI. 259. In Philos. Trans. n. 483. & 492.
Vetulæ dissectio & arteriæ ossescentes.

260. Vena cava a crusta polyposa arctata.

261. 262. Redeunt in Opusculis pathologicis, & Gottingæ a. 1749. 4.

LVII. 263. Præfatio ad nova Litteraria Gottingensia, ubi de officiis eorum agitur, qui censuram laborum suscipiunt. Recus. 263*. in *Kleine deutsche Schriften* Bern. 1756. 8. & 1771. 8.

1748.

LVIII. 264. De foramine ovali & valvula Eustachii progr. 1748. fol.

265. Recus. in Fasciculo Iconum quarto, Gotting. 1759. fol.

266. & in Oper. minor. T. I. Lausann. 1762. 4.

1749.

LIX. 267. Opuscula botanica recensa & aucta, Gotting. 1749. 8. Præter ea quæ dixi, hic exstat Oratio dicta anno 1739. de utilitate Botanices, hic primum excusa.

LX. 268. Iconum anatomicarum Fasciculus IV Gotting. fol. Præter Programma jam dictum de for. ovali hic reperiuntur narium internarum & vasorum pelvis icones.

LXI.

LXI. LXII. 269. 270. Duo programmata de rupto in partu utero, Gotting. 1749. 4.

271. 272. Redeunt in Opuſculis pathologicis.

LXIII. 273. De gibbo, Gotting. 1749. 4. perinde

274. 275. de aortæ & venæ cavæ gravioribus morbis, ibid.

LXIV. 276. De valvulis veſicæ felleæ.

LXV. 277. 278. de morbis pectoris.

LXVI. 279. 280. de quibusdam uteri morbis.

LXVII. 281. 282. de herniis congenitis.

LXVIII. 283. 284. de oſſibus vitio natis. Redeunt hœc programmata in Opuſculis pathologicis a 285. ad 296.

297. & n. 283. 284. Acad. Suecice in Swenska wet. Handl. 1750.

298. & anglice, London 1750. 8.

299. Ill. *Werlhoffii* poëmata edidi, & præfatus ſum, Hanov. 1749. 8.

300. 301. Recuſa eſt præfatio in Oper. germ. min. T. I. a. 1756. & 1771.

302. A short narrative of the Kings Journey to Gottingen 1749. 8. cujus pars mea eſt.

1750.

1750.

303. Ab hoc anno collectionem itinerum direxi, quorum undecim Tomi prodierunt, ad quæ & præfatus sum

304. 305. Præfatio perinde recusa est in Opusculis germanicis minoribus edit. Bern. 1756. & 1771.

LXIX. 306. Iterum præfatus sum ad historiæ naturalis *Buffonianæ* germanicam versionem adque ejus T. I. Lipſ. 1750. 4.

307. Ea præfatio, qua hypotheses excusantur, recusa est in Opusculis germanicis, Bernæ 1756. &

308. a. 1771. excusis.

309. In Phil. Transſ. experimenta de respiratione, eorum corollaria quæ dixi n. 225. 245.

310. In diario *le nouveau Magazin françois* experimenta contra cerebelli & corporis callosi prærogativis dedi, alias recusa.

1751.

LXX. 311. Sic præfatio ad secundum Tomum historiæ naturalis *Buffonii*, qua dubia contra ejus hypothesin, modulos internos, & particulas organicas continentur. Prodiit gallice Paris 1751. 12.

312. Germanice, Lipſ. 1752. 4.
313. in J. Georgii Heuermanni phyſiologia T. IV.
314. & in Opuſculis germanicis minoribus Lauſann. a. 1756. 8.
315. & a. 1771. 8.
316. & Tiguri in *vermiſchten Nachrichten* T. II. P. IV.
317. & latine in *Oper. min.* T. III.

LXX. 318. *Hermanni Boerhaave* methodum ſtudii medici cum ampliſſimis auctariis edidi Amſterd. 1751. 4.
319. Recuſa eſt Venet. 1753. 4.

LXXI. 320. Opuſcula anatomica de reſpiratione, de monſtris, alia, recenſa & aucta, Gotting. 1751. 8. In hac collectione, præter ea quæ dixi, habetur experimentorum de reſpiratione Pars III. quæ experimenta pariter in gallicos & latinos libros de reſpiratione tranſierunt 321.
322. Tum Oratio de amœnitatibus anatomes, dicta a. 1742. & ipſa
323. recuſa in Operibus minor. T. III.

LXXII. 324. Libellum Cl. *Formey*, qui compendium eſt examinis Bayleani a *Crouſacio* olim ſcripti, germanice reddidi Gotting. 1751. 8. amplamque adjeci præfationem, ut oſtenderem,

derem, quanta mala in rempublicam ex religionis ruina impenderent. Ipſum opus & mea præfatio

325. Berolini 1756. gallice.
326. Præfatio ſola gallice, Neufchatel 1755. 8.
327. Danice vertente Cl. *Edsberg*, Hafniæ 1758. 8. †
328. 329. Germanice aucta & emendata in Kleine deutſche Schriften, Bern 1756. 8. & 1771. 8.

LXXIII. 330. Lettre à Mr. de Maupertuis avec ſa réponſe, Gotting. 1751. 8.
331. Recuſa in Bibl. impartiale V. p. 114
332. Gallice & germanice, Francfurt. & Lipſ. 1752. 8.
333. Germanice in freyen Urtheilen und Nachrichten, & 333*. in *kl. Schriften* T. I.

Cum hoc anno Societas Regia Scientiarum Gottingenſis coaluerit, & quæ nunc dicam Opuſcula in ejus conventiibus prælecta ſint, huc pertinent ea quæ nunc dico

LXXIV. 334. de Hermaphroditis Sermo, Gotting. 1742. 4. in I. Tomo Commentariorum
& 335. in T. II. Operum minorum, Lauſann. 1767. auctius recuſus.

LXXV. 336. Obſervationes botanicæ & pluſculæ plantæ novæ. In eod. T. I. Gotting. 1752. 4.

LXXVI. 337. De cordis motu a ſtimulo naſcente novum experimentum. In T. I. Commentariorum, tum

338. in Oper. minorum T. I. Lauſann. 1762. 4.

339. 339* gallice cum Mem. ſur les parties ſenſibles & irritables, Lauſann. 1754. & 1756.

340. germanice in allgemeine Magazin T. III.

LXXVII. 341. Sermo de utilitate Societatum Litterariarum, in Comm. Gott. T. I.

342. Germanice in deutſche Schrifft. T. II. Bern. 1771. 8.

1752.

LXXVIII. 343. Iconum anatomicarum faſciculus V. Gotting. 1752. fol. Arteriæ pedis.

LXXIX. & LXXX. 344. 345. Anno 1752. prælegi coram Societate ſermonem I. de partibus corporis humani ſenſibilibus, & ſermonem II. de partibus irritabilibus, qui in Commentariis ejus Societatis prodierunt Gotting. 1753. 4.

346.

346. 347. Recuſi in Oper. minorum Tomo I. Lauſann. 1762. 4.
348. 349. & gallice verſi ab Ill. Viro S. A. D. *Tiſſot*, Lauſann. 1754. 12. &
350. 351. & ibid. 1756. 12.
352. 353. Italice vertente J. B. *Petrini* Rom. 1755. 4.
354. 355. & in Racolta Fabriana, Bonon. 1755. 8.
356. 357. Germanice in Hamburger Magazin T. XIII. &
358. 359. emendatius in *deutſchen Schriften* T. II. Bern. 1771. 8.

LXXXI. 360. In ejusdem Societatis Regiæ Conventu prælegi A°. 1752. obſervationes botanicas novarumque plantarum deſcriptiones, excuſas in Comm. Gotting. 1753. 4.

1753.

LXXXII. 361. Faſciculus iconum anatomicarum ſextus. Arteriæ brachii, Gotting. 1753. fol.

LXXXIII. 362. Enumeratio plantarum horti regii Gottingenſis, Gotting. 1753. 8. diverſum a priori opus, & multo uberius, cum ſtirpium nonnullarum deſcriptionibus.

378. Recuſa Venet. 1755. 8.
379. Neapoli 1755. 8.
380. Angliće verſa 1756. 8.
381. Multum aucta in III. Tomo Operum minorum, recuſo Lauſann. 1768. 4.
382. & Lauſannæ 1768. 8.

Adjectæ ſunt Opuſculis pathologicis tres partes experimentorum de reſpiratione dictæ 225. 245. 321. & Pars IV. nova, quæ omnia in Operum T. I. redeunt Lauſan. 1762. 4.

XCIII. 383. De motu ſanguinis factorum experimentorum corollaria, Gottingæ 1754. edita in Commentariorum T. IV.
384. Recuſa, & plurimis experimentis aucta, in Operum minorum T. I. Lauſann. 1762. 4.
385. Gallice verſa ab *Ill. Tiſſoto* Lauſann. 1756. 12.
386. Anglice, London 1757. 8.

1755.

XCIV. 387. Hoc anno Gottingam miſi experimenta ipſa, quorum Corollaria ſunt ſermones de partibus ſentientibus & irritabilibus, dicti num. LXXIX. LXXX. Ea quidem eo tempore non edita ſunt, cum So-

 cietatis

cietatis Regiæ commentarii plusculis annis nulli excusi fuerint; edidi tamen eadem in Operum minorum T. I. Lausann. 1762. 4. multum aucta.

388. Gallice vertente *Ill. Tissoto* prodierunt Lausann. 1756. 12.

389. Compendium solum in Supplemento *Fabrianæ* collectionis excusum est Bonon. 1759. 4.

XCV. 390. In Relationibus Gottingensibus T. dixi de posthumis scriptis *Hildani*.

XCVI. XCVII. 391. 392. Orchideæ Classis fusam historiam cum Synonymia hoc anno & anno 1759. Gottingam misi. Ea nunquam excusa est, ejus vero quoddam Compendium exstat 393. in Act. Soc. Helveticæ T. IV. Basil. 1760. 4.

394 .. 398. Hoc anno prodiit collectio disputationum chirurgicarum selectiorum Lausann. 1755. 4. cum meis præfationibus & argumentis.

399 .. 402. Earum gallice versarum compendium ediderunt Paris a. 1751. seqq. 8.

1756.

XCVIII. 403. Iconum anatomicarum fasciculus VIII. Gotting. 1756. f. 1. Arteriæ universi corporis.

404. Icones

404. Icones plusculæ iconum & in Encyclopediam Parisinam adsumtæ sunt, & 405. in Collectionem Londini 1746. fol. editam: utrobique mire truncatæ & corruptæ, ut pro meis minime adgnoscam.

XCIX. 406. De motu sanguinis experimenta missa Gottingam, sed ibi nunquam edita, utique vero in Operum minorum T. I. Lausann. 1762. 4.

407. Gallice cum titulo: Deux Memoires sur le mouvement du sang, Lausann. 1756. 8.

408. Anglice, 1757. 8.

C. 409. Samlung kleiner Hallerischer Schriften, Bern 1756. 8.

410. & plenius cum titulo: Erster Theil kleiner Hallerischer Schriften, Bern, 1771 8 Continet præter libellos jam recensos

411. Historiam Malabarum ex gallico conversa.

412. Censuram Clarissæ, perinde

413. Dedicationem S. Scripturæ anno 1755. datam 8.

414--420. Disputationum practicarum selectarum Volumina VII.

Tomus I. & II. Lausann. 1756. 4.
Tomus III. IV. & V. ab 1757. 4

Tomus VI. ab 1758. 4.
Tomus VII. ab 1759. 4.

Memoires ſur la nature ſenſible & irritable des parties du corps humain, Lauſann. 1756. 12.
continet Diſſ. I. & II. dictas XCII. XCIV.
ac reſponſionem adverſus N. C. le Cat.

1757.

CI. 420*. Elementa phyſiologiæ corporis humani T. I. Lauſann. 1757. 4.
† 420**. Neapoli ut lego 1763.
† 420***. Venet. 1765. 4.
420****. Germanice vertente *J. S. Halle*, Berlin 1759. 8.

CII. 421. T. II. Lauſann. 1759. 4.
† 422. Neapoli.
† 423. Venetiis 1765. 4.
424. Germanice, Berlin 1762. 8.

CIII. 427. T. III. Lauſann. 1760. 4. ibidem
428. recuſus titulo non mutato.
† 429 Neapoli ut lego & Venetiis.
430. Germanice Hall. 1766. 8.

CIV. 431. T. IV. Lauſann. 1762. 4.
431*. Germanice, Berlin 1768. 8.

CV. 432. T. V. Lauſann. 1763. 4.
433. Germanice, Berlin 1772. 8.

434 Hujus

434. Hujus tomi pars, quæ de ſenſibus internis agit, recuſa eſt in Phyſiologia batava Amſterd. excuſa.

435. Pars quæ de ſomno, gallice, germanice & anglice in variis diariis.

CVI. 436. Tomus VI. Lauſann. 1764. 4.

437. Germanice 1774. 8.

CVII. 438. T. VII. Lauſann. 1765. 4.

CVIII. 439. T. VIII. Lauſann. 1766. 4.

440. 441. Ex T. VIII. totum Librum de generatione gallice verſum ſeorſim ediderunt Paris 1773. 8. 2 vol.

CIX. 442. 443. De formatione pulli in ovo duos commentarios ad Societatem regiam Göttingenſem miſi, qui non editi ſunt, niſi in Tomo II. Operum anatomicorum minorum Lauſann. 1767. 4.

CX. 444. 445. Gallice vero deux Memoires ſur la formation du poulet, Lauſanne 1758. 12.

1758.

CXI. 446. Experimenta priora de reſpiratione, & nova alia, in novum ordinem diſpoſui, & omiſſis omnibus eriſticis edidi, quatuor in commentarios diviſa, inſcripta Mem. ſur la reſpiration, Lauſann. 1758. 8. cum l. de formatione pulli.

447. Latinè & multo auctius exstant in Operum minorum T. II. Lausann. 1763. 4.

CXII. CXIII. 448. 449. Deux Memoires sur la formation des os, Laus. 1758. 12.

450. Latinè in Operum minorum T. II. Lausann. 1767. 4. aucta.

CXIV. 451. ad *J. Augusti Rœselii* historiam ranarum nostratium præfatus sum, de legitima patriæ æstimatione, Nürnberg 1758. fol.

452. Germanice redit in deutsche Schriften T. II. Bern. 1771. 8.

CXV. 453. Authentische Acten vom neueingerichteten Waysenhaus zu Bern, Zurich 1758. 8. quæ scripta mea sunt.

454. Redeunt in kleine deutsche Schriften T. I. Bern. 1771. 8.

1759.

455. 456. Expériences sur les parties sensibles & irritables, Lausanne 1759. etsi 1760. in fronte præfertur 12. 2 vol. Collectio, quam direxi, experimentorum a claris Viris factorum, quibus insensilis natura membranarum, & vis insita musculorum demonstratur.
Adjeci autem

CXVI.

CXVI. 457. Tomum quartum, qui meus est. Experimenta hic exstant aliqua nova.

458. Deinde ad objectiones responsio in universum,

& 459. ad *R. Whytzii* objectiones,

460. tunc ad Cl. *Lamure* injustas censuras, ad experimenta *Schlichtingiana* pertinentes.

Denique tabula & census experimentorum.

461. 462. 463. 464. Responsiones, quibus accusationes repulsæ fuerunt, redeunt latine in Tomo I. Operum minorum Lauf. 1762. 4.

1760.

465. Novarum plantarum descriptiones ad Societatem regiam Göttingensem missæ, ineditæ.

CXVII. 466. Auctariorum & Emendationum ad Enumerationem Stirpium Helveticarum P. I. Basil. 1760. 4.

CXVIII. 467. Pars II. cum miscellaneis Societatis privatæ excusa, Turin 1760 4.

468. Recusa Basil. 1765. 4. in Act. Soc. Helv. T. VI.

CXIX. 468. * Enumeratio Stirpium, quæ in Helvetia rariores proveniunt, Lausann. 1760. 8. Sola nomina.

1761.

1761.

CXX. 469. Emendationum & auctariorum ad Enumerationem Stirpium Helveticarum Pars III. Basil. 1761. 4. in Tomo V. Act. Soc. Lit. Helv.

CXXI. 470. Pars IV. Bern. 1761. 8.

471. Recusa Basil. 1765. 4. in Act. Helv. T. VI.

CXXII. 472. adversus *Antonii de Haen* difficultates vindiciæ, Lauf. 1761. 8.

473. Recusæ Bern. 1761. 8.

474. Lausannæ 1762. 8.

475. Germanice, Tiguri 1761. 8.

1762.

CXXIII. 476. Opera anatomica minora T. I. quæ pertinent ad Tomos VI. priores Physiologiæ. Libelli sunt XXIV.

Eos omnes recensuimus, tantum, ut monendum sit unicam Responsionem adversus objectiones continere præcipua momenta libellorum gallice editorum, quibus titulus est : Réponse generale, Réponse à M. *Le Cat.* Réponse à M. *Whytt*, tum Vindicias ad M. *de Haen.* Deinde

de in L. de respiratione omnes prius dictas quatuor partes Experimentorum, in proprium ordinem dispositas 446.

CXXIV. 477. In Memoires de l'Acad. des Scienc. de l'année 1762. reperiuntur præcipua monumenta observationum de oculis piscium, quæ 478. in T. III. Operum anatomicorum minorum plenius traduntur.

1763.

CXXV. 479. Emendationum & auctariorum ad Enumerationem Stirpium helveticarum Pars V. Basil. 1763. 4.

CXXVI. 480. & Pars VI. ib. 1765. 4. hoc anno eo missa.

CXXVII. 481. Historia morbi maligni epidemici, descripta in Memoir. de l'Acad. des Scienc. 1763.

482. Recusa germanice in kleine deutsche Schriften T. III. Bern 1772. 8.

483. Latine in Opusculis pathologicis, Lausann. 1768. 4.

CXXVIII. 484. Verzeichniss der Baüme und Stauden, die in Helvetien wild

wild wachſen, Bern in Samlungen der œconomiſchen Geſellſchaft 1767. n. 2.

485. Recuſa in kleine deutſche Wercke T. II. Bern 1771. 8.

486. & gallice in gallica editione Actorum Societatis œconomicæ.

1764.

CXXIX. 487. In iisdem Actis Societatis œconomicæ, dedi de ruralibus operibus Rupenſibus relationem, a. 1764. T. IV. eorum Actorum germanice excuſam.

488. Redit in Operum germanicorum minorum T. II. Bern 1771. 8.

489. & gallice in iisdem Operibus Societatis Oeconomicæ.

CXXX. 490. Gottingam miſi de exhalatione aquæ ſalſæ experimenta majora latina. Ea nunquam prodierunt, ſed in Memoires de l'Acad. des Sciences 1764. gallice excuſa ſunt.

CXXXI. 491. & in Compendium contracta, adjecta ſunt reliquæ naturali hiſtoriæ fontium ſalſorum Bernenſium in kurzer Auszug und Beſchrei-

Beſchreibung der Salzwerke, Bern 1765. 8.

& 492. in Operum minorum germanicorum T. II. Bern 1771. 8.

1765.

CXXXII. 493. De oculis animalium Obſervationes anatomicæ, Gottingam annis 1765. & 1766. miſſæ, & ineditæ, prodierunt in Operum minorum T. III. Lauſann. 1768. 4.

CXXXIII. 494. Adnotationes de cerebro avium & piſcium, in Comm. Acad. Harlemenſis T. X.

495. & in Oper. anatomicorum T. III. Lauſann. 1768. 4.

1767.

Anno 1766. nihil prodiit, quod non dictum ſit.

CXXXIV. 496. Operum anatomicorum minorum T. II. Lauſann. 1767. 4. Continet pleroſque jam indicatos libellos, tum de ovo & pullo, & de oſſibus,

hos inſigniter auctos,

Novus vero eſt

497. Commentarius de fetus in quadrupe-

drupedibus formatione. Experimenta, in ovibus potissimum, tum in canibus, suibus, cuniculis &c. capta, ut prima facies novi animalis, ejusque incrementa, suos per gradus innotescerent.

1768.

CXXXV. 498. Operum anatomicorum minorum Tomus III. Lauf. 1768. 4. In eo

CXXXVI. 499. Libri II. de monstris novi sunt hactenus, ut priores libelli iis tantum sint pro materia,

Sic etiam Opuscula pathologica insignissime hic aucta sunt.

CXXXVII. CXXXVIII. 500. 501. 502. Historia Stirpium Helveticarum inchoata, Bern. 1768. fol. 3. vol. novum opus, novo ordine, plurimis speciebus novis, pluribus characteribus & speciebus emendatis.

CXXXIX. 503. Nomenclator Stirpium Helvetiæ indigenarum, Bern 1768. 8.

CXL. 504. In *Bomarii* Dictionaire histor. naturelle Ebroduni 1768. 1769. 8. excuso aliqua botanica adjeci.

CXLI.

CXLI. ad CXLIV. 505. 506. Principum artis medicæ collectionem edere adgressus sum. *Hippocratem* quatuor voluminibus 8. quorum primum vol. Lausannæ a. 1768. 8. ultimum a. 1770. prodiit. Novum in ordinem magni viri opera disposui, & præfationes criticas singulo operi Hippocratico adjeci, nihil ut mutare aut emendare reciperem.

1769.

CXLV. 507. De herbis pabularibus latine in nov. Commentariis Societatis regiæ Scientiarum.

508. Germanice in Act. Soc. Oecon. Bern. 1770.

509. in Operum germ. minorum I. II. Bern. 1771. 8.

510. Gallice in Actis Societatis Oeconomicæ Bernensis.

1770.

CXLVI. 511. De vento stati temporis Rupensi, latine in nov. Comm. Soc. Reg. Gotting. T. II.

512. germanice in Operum germ. min. T. III. Bern. 1772. 8.

513. ad *Ill. Baronis de Sind* Opus veterinarium præfatus sum, Gotting. 1770. fol.

CXLVII. 514. Hoc anno ad Litteras A. E. Encyclopediæ Parisinæ Supplementa misi ad Editores novæ editionis, quæ ut puto nunc sub prelum dabuntur.

1771.

CXLVIII. 515. Præfationem etiam dedi ad Pharmacopœam helveticam Basileæ fol. editam.

CXLIX. 516. Operum germanicorum minorum Tomus I. Bern. 1771. 8. prodiit. Tredecim libellos, quos continent, jam diximus, addo in universum pleniores hic exstare.

CL. 517. Tomus II. Bern. 1771. 8. Contenta diximus.

CLI. 518. Bibliothecæ medicæ Pars botanica T. I. Tigur. 1771. 4.

CLII. 519. De nervis cordis divinatio ad tabulam *Anderschii* nov. Comm. Gotting. T. III. 1742. 4.

CLIII. 520. Usong eine morgenländische Geschichte, Bern. 1771. 8.

521. ib. 1772. 8.

522. Lipſ. 1771. 8.
523. Bern. 1775. 8.
524. Gallice, Lauſann. 1772. 8.
525. Francfurt 1772. 8.
526. Paris 1772. 8.
527. Anglice London 1772. 8.
528. alia verſio 1773 8.
529. Belgice Roterdam 1773. 8.

CLIV. 530. *Aretæi* Opera cum præfationibus, Lauſann. 1771. 8.

1772.

CLV. 531. Briefe uber die wichtigſten Wahrheiten der Offenbarung, Bern 1772. 8.
532. Leipz. 1773. 8.
533. Gallice, Yverdon 1772. 8.
534. Belgice, Amſterdam 1773. 8.

CLVI. 535. Bibliotheca botanica T. II. Tigur. 1772. 4.

CLVII. 536. De partibus corporis humani ſentientibus Sermo III. nov. Com̃. Gott. T. III. 4.

CLVIII. 537. ad Encyclopediam Ebrodunenſem Tomum F. addenda.

CLIX. 538. Kleine deutſche Schriften T. III. Bern 1772. 8. Præter ea quæ dixi continet

539. Præfationem Operis historiæ stirpium helveticarum germanice versam.

CLX. 540. Adnotationes ad *J. Stephani Guetard* commentarium, quo ostendere satagit, Canadam inter & Helvetiam multum esse similitudinis.

CLXI. 541. Ex *Dittono* demonstrationem brevem religionis christianæ excerptam ex gallico versam.

542. de Missione Grönlandica *Egedii* rel.

543. Excerptum ex *C. Bonnet* Insectologia.

544. & ex *Holmanni* Logica.

CLXII. 545. Comparatio *Hagedornii* & *Halleri*.

546. Epistolæ aliquæ ad *Voltairium* & a *Voltairio*.

CLXIII. CLXIV. 547. 547. **Alexandri Tralliani* Opera cum præfatione 2 vol.

1773.

CLXV. 548. *Alfred* König der Angelsachsen, Bern 1773. 8.

549. Basel 1773. 8.

550. Gallice, Lausann. 1773. 8.

CLXVI. 551. De partibus corporis humani irritabilibus in nov. Comm. Gott. T. IV.

CLXVII.

CLXVII. 552. De lue boum in iisdem nov. Comm. &
553. Gottingæ 1773. 4.
554. Germanice, Bern 1773. 8.
555. ib. in Actis Societatis Oeconom. 1774. 8.
555.* Curiæ Rhætorum 1774. 8.
556. Gallice, Bern 1773. 8.
557. & in Commentariis Societatis Oeconomicæ.

CLXVIII. 558. Additamenta ad *J. Scheuchzer* Agroſtographiam in Miſcell. Soc. priv. Taur. T. IV. Turin 1773. 4.
559. auctius cum *J. Scheuchzeri* Agroſtographia, Tiguri 1774. 4.

CLXIX. 560. Additamenta ad Litteras G—H. Encyclopedie, Yverdon 1773. 4.

CLXX. 561. Plantæ monſtroſæ deſcriptio & icon. Paris in Mem. de l'Acad. des Scienc. 1773.

CLXXI. 562. 562 * Celſi Opera, Lauſann. 8. 1773. cum præf. 2 vol.

1774.

CLXXII. 563. Fabius u. Cato, Bern 1774. 8.

CLXXIII. 564. Bibliothecæ anatomicæ T. I. Tigur. 1774 4.

CLXXIV. 565. Bibliothecæ chirurgicæ T. I. Basel 1774. 4

CLXXV. 566. ad *Scheuchzeri* Agrostographiam Præfatio, Synonymia &

567. de generum graminum fundamentis diss.

CLXXVI. 568. ad Encyclopediam e Litteras M — R. Additamenta, Yverdon 1774. 4.

CLXXVII. 569. In nov. Comm. Gott. T. V. Tritici historia.

571. 572. *Cælius Aurelianus* cum præfatione, Laus. 1774. 8. 2 vol.

1775.

CLXXVIII. 573. Bibliothecæ chirurgicæ T. II. Basil. 1775. 4.

CLXXIX. 574. ad Encyclopediam Additamenta S — Z. Yverd. 1775. 4.

CLXXX. 575. Briefe zur Vertheidigung der Offenbarung T.I. Bern 1775. 8.

CLXXXI. 576. Historia Hordei, Avenæ, Secalis In Comm. Gott. T. VI.

Sub prelo est Bibliothecæ anatomicæ T. I. & Bibliothecæ practicæ T. I.

INDEX REALIS

A

P. R. VICAT M. D.

Societat. Reg. Göttingensis Sodali ad Comm.

DIGESTUS.

NB. Hic non ſolum res & nomina indicantur, quæ titulis indicis ſtrictè reſpondent, verum etiam ſub eodem titulo ſæpe citantur paginæ aliæ & aliæ, in quibus omnia ad idem objectum facientia reperiuntur, & quæ ab invicem ſeparatim legi non debent, etſi interdum ne unicum verbum titulo exacte reſpondens ibi inveniatur. Inprimis continuo legere oportet ea, quæ numeris deſignantur, quibus intercedit conjunctio &. Tomum numerus romanus indicat, paginam arabicus. Et quoniam interdum in eadem pagina bis mentio fit ejusdem objecti, voce *bis* poſt numerum ejus paginæ addita, cautum eſt ne L. B. alterum locum prætervideat.

A.

Abdominis

Acacia

Acidorum

Adeps

Adpetitus

ALBERG-

ALBINUS

Alnus

Alvi

Amule-

Ancyloſis

Antiphlo-

Anxietates

Aorta,

Apoplecticus

Arthritis

Aſclepiadis

B.

Belladonnæ

Bilis

Brachii

Bubonis

Cacochy-

CALDA-

Calcis

Camphora

Cancer

Capitis

Cardialgia

Cataracta,

Cere-

Cerebrum,

Chamæ-

Cheno-

Chinæ

Chinæ

Cor,

Cor,

Cor,

Cornea

Corporis

Cranium

Daturæ

Diæta

Diarrhœa

DIETE.

posita

DILLE-

Dissectio-

Dura

Encyclo-

Exanthe-

Extractum

FAHREN-

FAURE

Febris

Febris

Fetus

Flatu-

Flores

Fontana,

FREIN-

Frigus,

de Fru-

G.

G.

Gentia-

GESNE-

GLE-

Gramina

Gramen

Habitus

Hallenſis

HAL-

HEIS-

Hepar,

Hepar,

Hernia

in Hortis

Hypo-

J. I.

Icterus

Inſen-

Intestina

Iris,

Irrita-

Juniperi

L.

Lingua,

LINNÆI

LINNÆUS

M.

Marru-

de Medi-

VAN MELLN

Menstruus

Mercurii

Mictu-

Multi-

Musci

Muscus

N.

N.

Nauseæ

Nervus

Oculi,

OEDERI

de Ovis

Oxymel

Pappos

Parotides

Pericar-

Petafites

Phthisis

Plantarum

Plantarum

Podagra

Pulmonum

Pulſus

Puſtulæ

Quassiæ

Renes,

Rhamnus

S.

de Salice

 variæ

SAUVA-

Sedum

SERNI-

Simaroubæ

Spinalis

Staminum

Stupi-

Sudor

Surditatis

de Tabe

T.

TAYLO-

Tetra-

Tithy-

Tumor

U.

Umbili-

Urina

Vario-

Ventri-

Ventriculi

Ventri-

Vinum

Vitriolum,

Vomitus

WEPFERUS

ZIMMER-

Errata.

Errata.

TOM. I.

Pag. 99. l. 4. Eryſipela τωδε *lege* eryſipelaτωδε.

108. l. 11. infr. Fungoidaſter minimus incarnati coloris, acaulis fermé, innaſcens.

111. l. 3. inf. Caryophyllatam.

116. l. 4. Adhucdum.

128. l. 9. apocarpon.

129. l. 7. inf. cauliculi.

130. l. 13. inf. Cluſii.

136. l. 6. liberaliſſime.

151. l. 6. inf. Piperinarum

186. Ep. 76. l. 2. legi.

188. l. 13. 14. lambdoideam.

219. l. 5 - 7. - - - non nocere, experimenta circa remediorum vires facienti: eſt aliquid &c.

220. l. 3. inf. ceraceam?

242. l. 10. irritando.

246. l. 9 Morbonia.

262 & 263. lin. ultima & prima, putrefactione humorum,

282. §. *ſub* l. 4. *habeas*, lege habeas.

290. l. 12. Litteras.
l. 13. traditas.

293. §. *Si* lin. pænult., obolum.

296. §. *Gratias* l. 3. Hippocaſtano?
§. ſeq. l. 1. HALLERIA.

304. l. 5. inf. ſeſquipedalia.

p. 304. l. 4. inf. Hyppophyllocarpodendrum.

305. l. 6. inf. haberem. Quot &c.

313. l. 10. inf. Fagopyron.

314. l. 7. Lycoperſicum.
l. 5. inf. Papaverina.

324. l. 5. Papilionacei.

364. l. 14. ulteriori.

370. l. 13. inf. quandonam.
l. penult. timuiſſet.

375. ep. 167. l. 4. araneum.

384. l. 7. inf. ſuppurationem.

389. l. 7. poſt *dura*, adde *matre*.

394. l. 7. Coralloides.
l. 12. inf. quadantenus.

397 l. 2. Falltrank.

406. l. 8. deglutitione.

413. l. 7. & 8. Polypoſi.

335. l. 5. contractiones.

TOM. II.

p. 7. l. ult. Fahrenheitianum.

8. l. 2. Fahrenheitiani.

19. l. ult Hercynicum.

21. l. 1. iſta.

45. l. 3. & 4. van Swieten.

60. l. 13. inf. caudata.

163. l. 3. & 4. inf. Cerei.
l. 3. inf. Mimoſæ.

209. l. 15. inf. plenaria.

233. l. 6. Aquisgranum.

237. l. penult. bulbillos.

240. l 2. van Melln.

242. l antepen. oſtreis.

244. l. ult.

Errata.

P. 244. l. ult. Jacutiam.
288. l. 4. inf. ſphacelo.
301. l. 16. reptante.
307. l. 1. Torneam.
315. l. 10 & 11. phagedænica.
333. l. 4. inf. via.
344. l. 6. Rizotomum.
358. l. 7. exiſtit.
360. l. 5. auſpicabitur.
367. l. 5. fuſcus.
l. 7. minutus.
369. l. 13. effluxerunt.
l. 14. experta.
l. 19. vexans.
371. l. 5. ferruginoſis?
377. l. 9. inf. remittet.
378. l. 6. librum.
l. 4. & 3. inf. caſu locupletiſſima.
l. ult. penu.
382. l. 4. Splanchnologiam.
386. l. 16. inf. pro ; lege ,
389. l. 14. nervorum.
390. §. Hiſce l. 3, botanicæ
396. l. 11. inf. inviſebat.
427. l. 10. ſyngeneſiis.

TOM. III.

p. 5. l. 2. miſi.
9. l. 12. hydatidibus.
13. l. 15. inf. *uti* , lege V.
31. l. 10. debilitatem.
33. l. 7. inf., d'Argent.
55. §. *Excuſabis* l. 2. comiſſum.
56. l. 10. ſequentibus vero
p. 60. l. 4. inf. prægreſſo.
62. l. 6. Abietum.
68. l. 16. opponet.
75. §. *Oederus* l. 5. Tenzelii
80. l. 6. inf. *depinxit*. lege depinxit,
84. l. 14. diſcedendi.
113. l. 3. inf. erit.
119. ante §. Sedulitas l. 6. & 5. inf. glandulari.
129. l. ult. lenire?
147. l. 4. acidi.
170. l. 12. ſubcutaneorum.
189. l. 10. & 11. deſideraſſe ,
l. 12. inf. eum
l. 11. quum
206. l. 12. inf. ſanguiſorba
207. l. 9. inf. propoſito tuo.
244. l. 10. vice
251. l. 10. inf. irritatione
252. l. 10. inf. Cur
309. l. 7. equitationis
361. l. 7. coegiſſent
420. l. 12. Faunæ,
429. l. 2. eos
430. l. 8. inf. communicaturum
435. l. 5. inf. Fabarienſi
449. l. ult. liberalior
491. l. 15. inf. cauda

TOM. IV.

p. 13. Ep. 7. l. 8. Maji, ni
24. l. 11. inf. chalybeo
53. l. 9. ſtipatam
l. 13. infeſtante; in vanum tentata venarum &c.

55. l. 15.

Errata.

P. 55. l. 15. inf. amandatis
77. l. 13. verba
85. l. 15. inf. globosos
109. l. 1. alba
110. l. 1. sanguinis varias adhuc
112. l. 11. FELICE.
130. l. 10. inf. qua
l. 11. inf. experti
142. l. 6. Alsines
148. §. *Interim* l. 3. radios
151. §. *Siccas* l. 9. inf. specie
156. §. *In* l. 10. uti
164. l. 10. exhalationes
l. 13. pulmonis
l. 20. simplici,
l. 19. Virginianæ Polygalæ
171. l. 9. oculos
179. l. ult. facilius
180. l. 11. linearum
185. l. 3. ardor
193. l. 10. tetigi
203. l. 3. inf. Caldano
209. l. 5. chiamar
234. l. 5. Jura
239. l. 13. inf. assulæ
253. §. Obs. l. 3. cacoethes
258. in titulo Ep. 97. CASIMIRUS
285. l. 9. Pericardium
300. l. penult. Chamærubus

p. 321. l. 4. suppostitium
327. l. 10. inf. Jolyum.

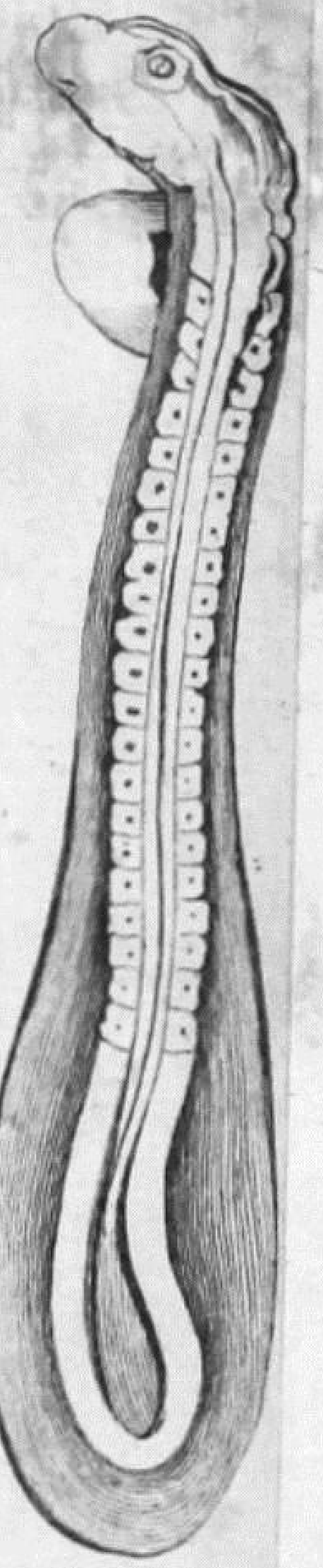
TOM. V.

p. 11. §. *Bourdel.* l. 3. salis
27. §. *Quid* l. 2. & §. *Ex* l. 1. Vindobonæ
65. l. 9. & 10. atque fortis
77. l. 10. inf. ovale
l. 7. inf. bourlet
129. l. 6. inf. Partis
136. l. 7. menses
159. l. 8. jussis
251. l. 7. arteria
265. in P. S. l. 2. Beccarini
295. l. 4. *Brusten.*
315. l. penult. Uvæ

TOM. VI.

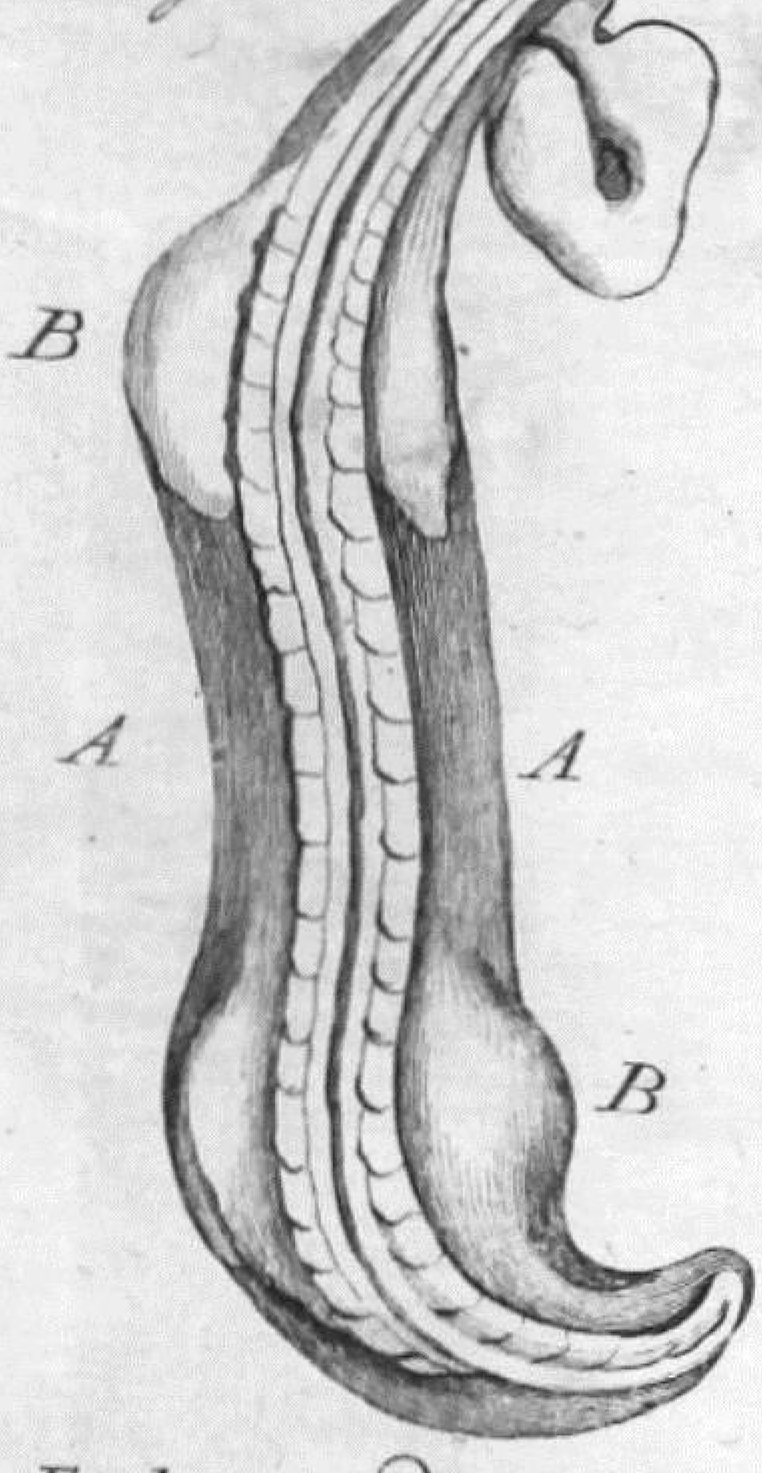
p. 82. l. 5. & 6. Nevrologiam
83. l. 14. opem
84. l. 6. Pringle
89. l. 8. prognosis
92. §. *Alia* l. 4. excoriatione
l. 6. *inf.* moneo
104. l. 2. ab.
109. l. 10. *inf.* vertitur.

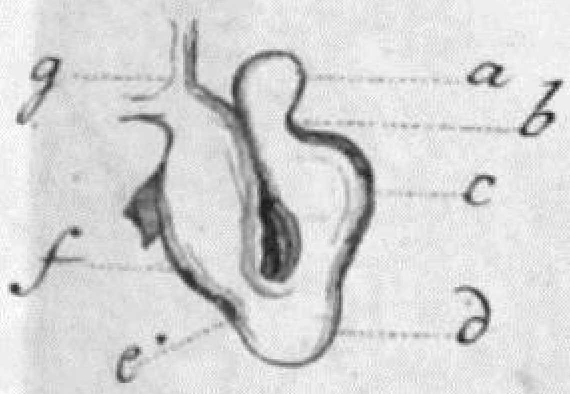
Fig. I.

Embryo 48 horis incubatus. Area circa spinam dorsalem diffusa, tenerrima successive evanescens. Cor contento succo subfuscum lente micabat.

Fig. 2.

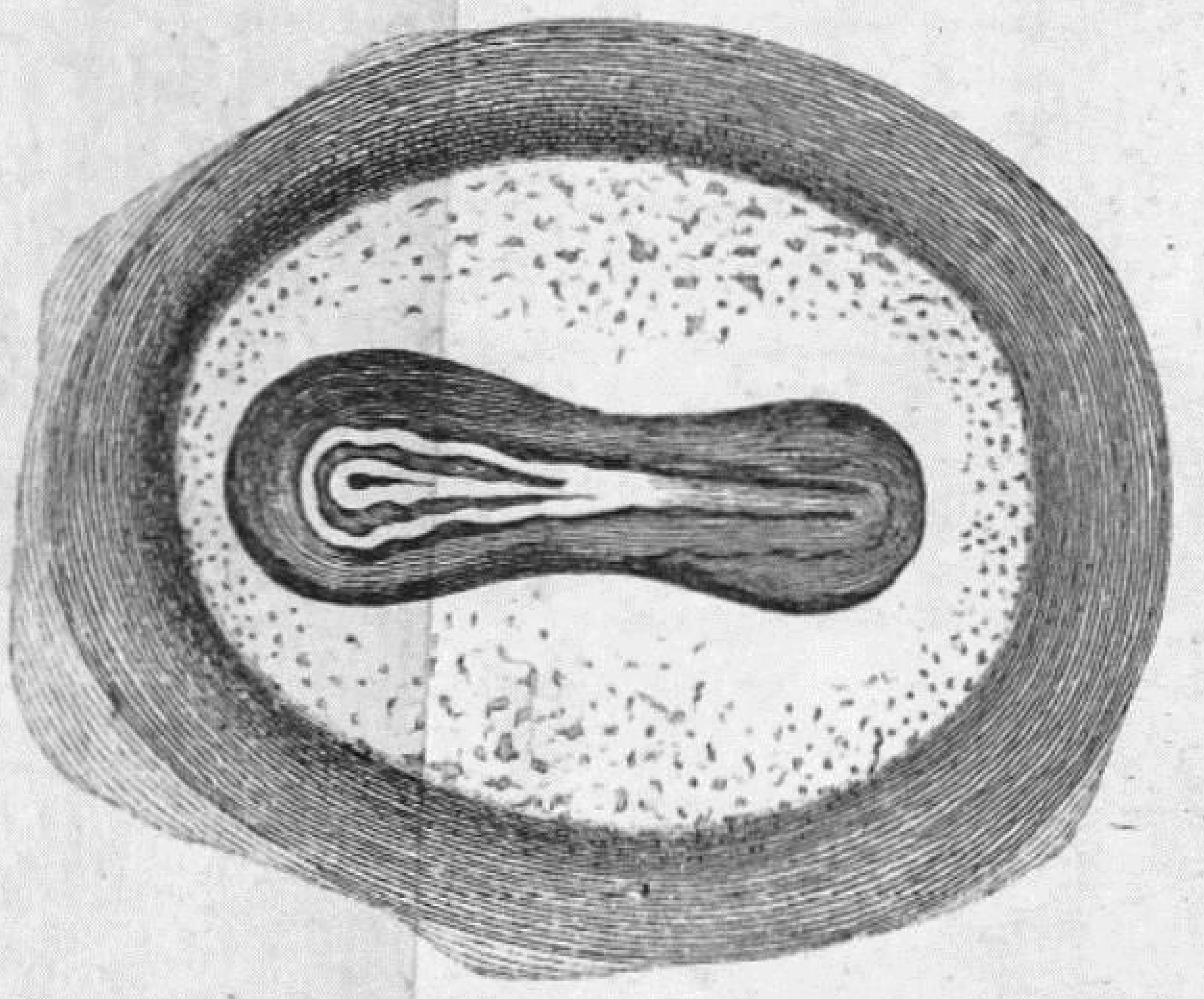

Embryo 3 dies incubatus, amnio exutus. A. Area cellulosa solidior facta. B. Tubercula in ea suborta extremitatum prima stamina.

a. anterior auricula? b. canalis auricularis? c. d. ventriculus? e. le detroit? f. Bulbus aortæ? g. Rostrum ejusdem.

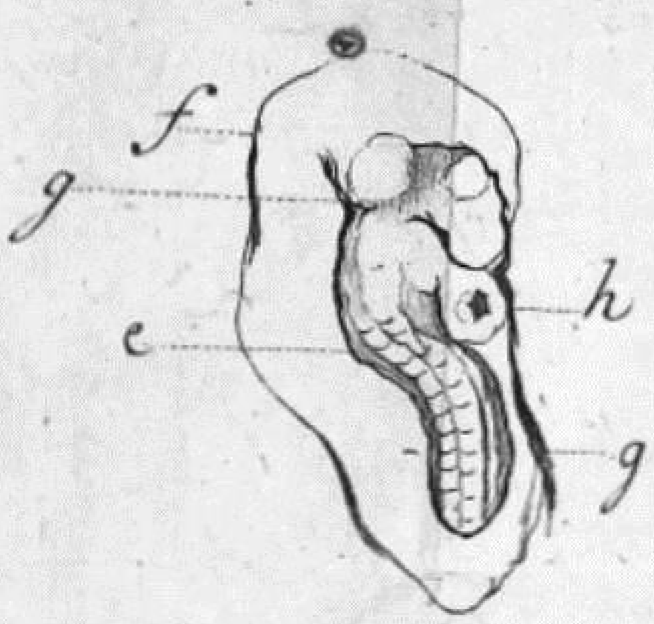
Fig. 3.

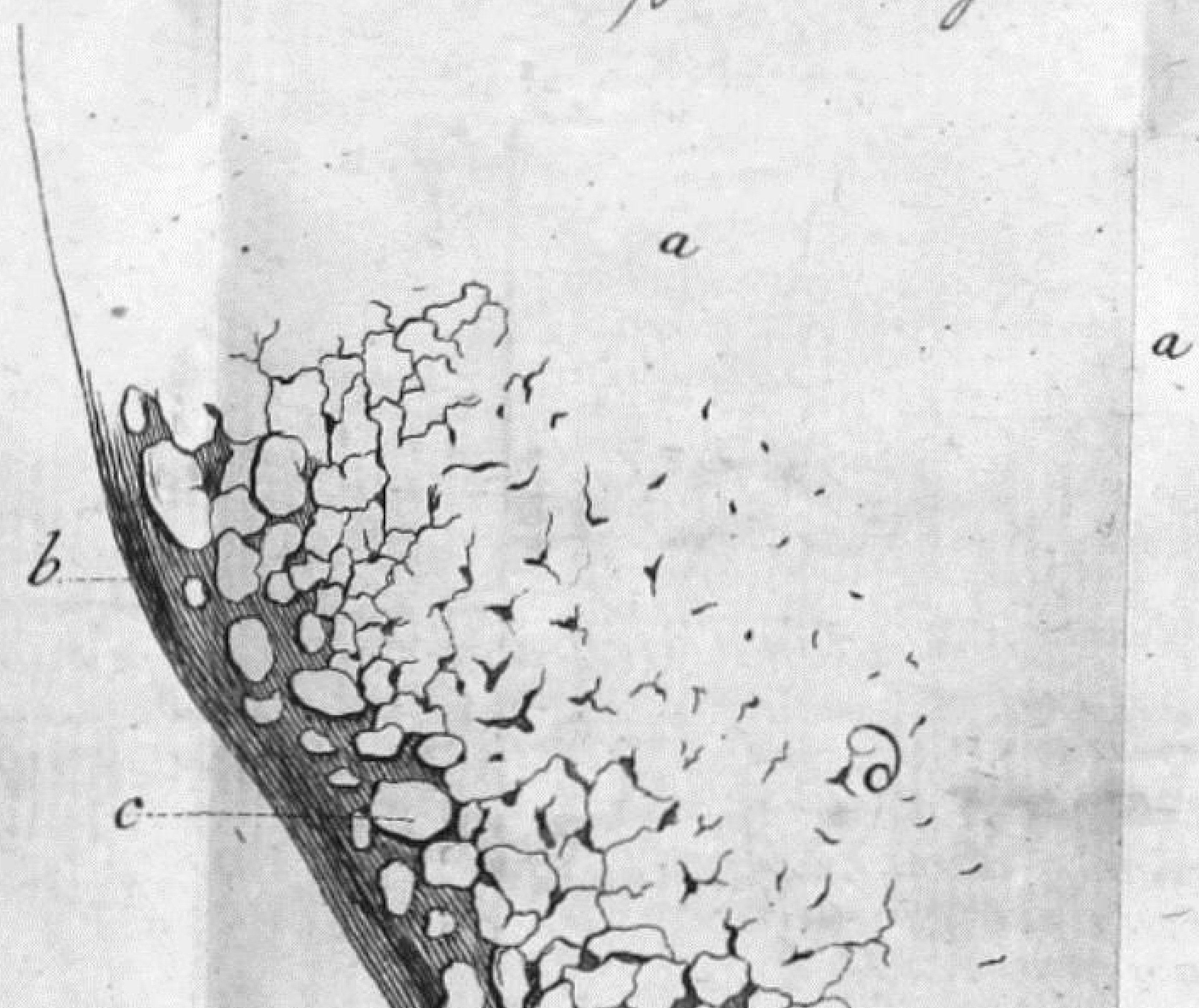

Amnium cum Embryone. Circa illud alba lata area umbilicalis cum maculis pallidis inconexis irregularis figuræ, quæ prima stamina vasorum umbilicalium sunt.

Fig. 4.

Ovum 29 horas Incubatum in ipso vitello visum.

a. a. Area umbilicalis. b. Circulus eam terminans, fluido fusco semisanguineo repletus. c. Insulæ, in quas erumpente fluido area divisa. d. Prima erumpentis præcipitati fluidi tentamina.

e. Peculiare Embryonum genus, a primo jam initio lateri incumbens, valdeque opacum. f. Amnium. g. Maculæ sanguineæ. h. Cor subfusco liquore repletum insensibilia fere conamina exserens.

I. R. Holzhalb sculps. Zurich. 1775.